

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Νταή : Μεγάλη ψυχή	Σελ. 323
Δ. Γιαραβέλη : "Όλοι στ' όρματα (σκέτες)	» 324
Ρήνα Διαμαντή : Μακριά από τα φθοροποιά έντυπα	» 329
Βασιλικής Πλέσσα : Έλεύθερα έξωσχολικά αναγνώσματα	» 332
Suzan Isaacs : Τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού	» 334
Αναστας. Τσολοδήμου : Αίτια μαθητικής καθυστέρησης	» 340
Le Bohec : Απομνημόνευση για ώριμο σκοπό	» 342
Dr J. Chateau : Αποστήθιση και απομνημόνευση	» 343
Yvonne Gloaguen : Σκέψεις γύρω από την αποστήθιση	» 347
Χρυσοστόμου Ζήση : Η Δικασκαλία του ποιήματος	» 349
Κωστή Τσούλχου : Τα παιδαγωγικά συνέδρια	» 352
Διεθνείς ειδήσεις : Ο αναλφαριθμητισμός σ' όλοκληρο τον κόσμο	»
Γ. Παπαθωμά : Ένα πρότυπο αγροτικό σχολείο	354
Εσωτερικές ειδήσεις : Παιδαγωγικά συνέδρια : Διδυμοτείχου (σ. 359), Α' Περιφέρεια Τρικάλων (σ. 358), Γιαννιτσών (σ. 359), Βισαλτίας (σ. 360).	
Βιβλιογραφία : Στα εξώφυλλα του περιοδικού.	

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ — ΕΤΟΣ 13ον — ΤΕΥΧΟΣ 150

ΑΘΗΝΑΙ • ΜΑΡΤΙΟΣ 1963

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ — ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 — ΤΗΛ. 521-418

ΧΡΟΝΟΣ ΙΒ' — (Β' ΠΕΡΙΟΔ.) ΑΡ. 150
ΜΑΡΤΙΟΣ 1963

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Μόνον Ιτησία :
Για σχολεία και εκπαιδευτικούς δρχ. 100

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Α. Ν. 4092/1948
Έκδοτης—Διευθυντής : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ
Κατοικία : Μαβίλη 20 (Πατήσια)
Τυπογραφείου : Μ. ΠΑΛΑΜΑΡΗ
Σαρρή 27 Τηλ. 534 - 794

"ECOLE NOUVELLE"

REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
ATHENES RUE SOCRATE 35

ANNEE XII' — NUMERO 150
MARS 1963

ABONNEMENTS

Pour les écoles et les instituteurs
d' un an dr. 100

Άλληλογραφία και ἐμβάσματα
κ. ΧΑΡΗΝ ΠΑΤΣΗΝ
Σωκράτους 35 Ἀθήναι—Τηλ. 521-418
(Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται)

Για μιὰ πλήρη ἀνανέωση τῆς χολικῆς μας ἐργασίας ΝΕΑ ΥΛΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ Ν. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ Ν. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- ΤΟΜΟΙ 12 — ΧΑΡΤΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ — ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 3.600
- Ὁλόκληρο τὸ ἔργο θὰ περιλάβῃ δώδεκα (12) μεγάλους τόμους.
 - Δύο (2) τόμοι ἀντιστοιχοῦν σὲ κάθε τάξη τοῦ Δημοτικοῦ.
 - Οἱ τόμοι τῶν Α'—Β' τάξεων τυπώνονται καὶ θὰ κυκλοφορήσουν συντόμως.
 - Οἱ τόμοι τῶν ἀνωτέρω τάξεων θὰ κυκλοφορήσουν ἐντὸς τοῦ 1963.
 - Πρόκειται γιὰ μνημειώδη ἔκδοση πού θὰ λύσῃ μιὰ γιὰ πάντα τὰ παιδαγωγικά καὶ μεθοδολογικά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ὁ Δάσκαλος στὴν καθημερινή του σχολικὴ ἐργασία. ΝΕΕΣ ΜΕΘΟΔΕΣ στὴ Δ)λία—ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ὕλης—ΑΦΘΟΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ σ' ὄλους τοὺς τύπους τῶν σχολείων τῆς Χώρας μας καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.
 - Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΞΗ τῆς Ψυχολογίας, τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ, ἐφαρμοσμένες πλούσια καὶ πολύμορφα στὴ ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητας.
 - Πλήρης κατάργηση καὶ ἀντικατάσταση τῶν Μεθόδων τοῦ Παλιοῦ Σχολείου. Μακρὰ ἀπὸ τίς νεκρὲς φόρμουλες τῆς Παλιᾶς Διδακτικῆς καὶ τοῦ ἀπληραιομένου προγράμματος 1913.

Σὲ ὅσους προεγγράφονται συνδρομηταὶ στὴ
«ΝΕΑ ΥΛΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ» ΜΑΣ καὶ προκαταβάλλουν
τὴν ἀξία τῆς, παρέχεται ἔκπτωση 33 ο). Δηλαδή μπο-
ροῦν νὰ μᾶς στείλουν δραχ. 2.400 μόνον.
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35—ΑΘΗΝΑΙ — Τηλεφ. 521 - 418

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ — Έτος 13ον

ΜΑΡΤΙΟΣ 1963

ΤΕΥΧΟΣ 150

ΑΝΑΛΑΜΠΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΕΖΟΤΗΤΑ

ΜΕΓΑΛΗ ΨΥΧΗ

Υπό ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Α. ΝΤΑΗ, Δημ.)λου Θεσπρωτίας

Τὴν προβολὴ καὶ ἔξαρση ἔχει σκοπὸ τὸ σημερινό μας σημεῖωμα. Στὴν ἐποχή μας, ἐποχὴ πού ἡ ὕλη κυριαρχεῖ καὶ πρωτανεῖ, καὶ τὸ συμφέρον ἔχει γίνῃ ὁ ρυθμιστὴς τῶν πράξεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν μας, πράξεις μὲ γενικὴ ἀκτινοβολία, μὲ πνευματικὸ περιεχόμενο, πράξεις πού ἀποσποῦν τὸ νοῦ καὶ τὴ σκέψη μας ἀπὸ τὴν πεζότητα τοῦ καθημερινοῦ μας βίου καὶ μᾶς ἀνεβάζουν ψηλότερα, δὲν πρέπει νὰ περιορῶν ἀπαρατήρητες. Τὸ φῶς, τὸ ἐκτυφλωτικὸ φῶς πού ἐκχέουν οἱ πράξεις αὐτὲς πρέπει νὰ ἔχῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερη διάρκεια. Διότι διὰ τὴν κοινωνία, ἡ σημερινὴ μάστιχα κοινωνία, ἀπὸ τέτοιες ἐξάρσεις καὶ χειρονομίες, πού δείχνουν περίτρανα, ὅτι παρ' ὅλη τὴν ὀλιστικότητά τῆς ἐποχῆς μας ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι πού δὲν ἔχουν παύσει νὰ σκέπτονται τὸν συνάνθρωπον. Μὲ ἰδιαίτερη ἰσχυρίαν, ἀνθρωπιστικῶς, ἡ ὁποία γίνεται καὶ ἐκδηλώσεις ἐνός λύτερη διὰ τὸν ὑπογράφωντα.

καὶ νὰ προβάλῃ, νὰ ἐξάρῃ εὐγενῆ χειρονομίαν συναδέλφον. Προβάδισμα διεκδικεῖ μ' ὄλο τὸ δίκιο του ὁ ἐκλεκτὸς συνάδελφος κ. Χάρης Πάτσης ἐκ Θεσπρωτικοῦ Προβέζης. Ξεπέρασε τοὺς δασκάλους ὄλους διότι πέρα ἀπὸ τὴν ψυχὴν, τὴν μεγάλη διδασκαλικὴν ψυχὴ, ἔκαμε καὶ μιὰ πραγματικὴ θυσία. Γιατὶ θυσία εἶναι ἡ προσφορά του ἐκ 500.000 δραχμῶν διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἐνός συγχρονημένου 2)θεσίου τύπου σχολείου εἰς τὴν γενέτειρά του Θεσπρωτικὸ—Προβέζης. Ἐνός σχολείου ἐμπλουτισμένου μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα μέσα καὶ προορισμένου νὰ καταστή, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, καθ' ὅλα πρότυπον. Θυσία ἐπαναλαμβάνομεν διότι δὲν γίνεται ἀπὸ τὰ ἀμύθητα πλοῦτη ἢ τὰ ἀποθέματα τῶν κερδῶν του, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ προῶν σκληρῶς πνευματικῆς ἐργασίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Α. ΝΤΑΗ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΟΛΟΙ ΣΤ' ΑΡΜΑΤΑ!

(Πατριωτικὸ Σκέτς)

Ὑπὸ Δ. ΓΚΑΡΑΒΕΛΗ, Δ)λου

Α' Μέρους

I. Μακεδονία ξακουστή τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ Χώρα, ποὺ ἔδωξε τοὺς Βάρβαρους καὶ ἐλευθέρη εἶσαι τώρα.

II. Εἶσαι καὶ θάσαι Ξακουστή Ἑλλήνων τὸ καμάρι κ' ἔλα νὰ ἰδῆς καὶ μιὰ φορὰ πὼς σὲ δοξάζουν πάλι.

III. Μακεδονόπουλα μικρὰ χορέψατε μὲ χάρι, ὥσπου νὰ μεγαλώσετε νὰ δοξασθῆτε πάλι.

IV. Οἱ Μακεδόνες δὲν μποροῦν νὰ ζοῦνε σκλαβωμένοι ὅλα καὶ ἂν τὰ χάσουνε, ἢ λευτεριά τους μένει.

(Ἀρματωμένο Ἑλληνόπουλο)

σεις. Δείχνει ἀκόμη μιὰ ψυχὴ, ποὺ πάλαι ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸ εὐγενέστερο δημιούργημα, τὸ παιδί, τὸν ἄνθρωπον γενικώτερα. Ἀντίκρουσε ὁ σημερινὸς εὐεργέτης τὴν γύμνια, τὴν ξυπολησιά, τὸν ὑποσιτισμὸ, ἔζησε μ' ἄλλα λόγια τὸ δράμα τῆς σημερινῆς νεολαίας. Εἶδε καὶ ἔζησε τὸ ὕψος, τὸ σποτεινὸ καὶ ἀνήλιο σχολεῖο καὶ ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια, τὰ χρόνια τῶν ὀνειροπολημάτων, ἔπλασε στὴ φαντασία του ἕνα καλλιμάρμαρο καὶ πανώριο διδακτήριο. Φανταστικὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴ συνήθειαν τὴν παιδικὴν ἡλικία. Ξεμακρύνθηκε ὅμως ἀπὸ τὴν φαντασία, ἢ εἰκόνα αὐτὴ καὶ θρόνισσε μόλις στὴ ψυχὴ του καὶ τοῦ ἔγινε βίωμα. Ἀνθρώπος ζωντανός, δημιουργικὸς, μὲ σπάνιες πνευματικὲς ικανότητες δὲν ἀργήσῃ νὰ ἐξελιχθῇ. Ἐκδότης παιδαγωγικοῦ περιοδικοῦ, σχολικῶν βιβλίων, τῆς Μεγάλης Ἑκπαιδευτικῆς τῶν Νέων.

Ἡ πλουσία αὐτῆς πνευματικῆς ἐργασίας, ὅπως εἶναι φυσικὸν ἔφερε καὶ τὰ ὕλικά της ἀγαθὰ. Καὶ ὅταν ἐπέστη ὁ καιρὸς

Ἑλλ. Μάνα σου λέω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω. Δὲν ἔχω δύνανται ἐμάλιασε ἡ καρδιά μου, θὰ πάρω τὸ ντουφέκι μου νὰ πάω νὰ γίνω κλέφτης, νὰ κατοικήσω στὰ ψηλά. Ψηλὰ στὰ κορφοβούνια!

Θὰ φύγω μάνα μου καὶ μὴν κλαῖς, μὲν δὲς μου τὴν ἐσχισοῦ....

Ξάφνου παρουνισιάζειται ὁ Δάσκαλος!

— Παιδιά ὅλοι στ' ἄρματα! Ὅλα γιὰ τὴν Ἑλλάδα!

MANA! Ἐσὺ δῶσε τὴν εὐχὴ σου! Καὶ ἀκούστε! Ὁ Ἑλλήν βρέθηκε καὶ ὑπῆρξεν

δὲν ἔγινε δοῦλος τῶν χρημάτων, δὲν ἔγινε ὑποχείριος τῆς ὕλης. Ξαναζωντάνεψε στὴν ψυχὴ του ὁ πόθος ὁ παλαιὸς καὶ χωρὶς κανένα ἀπολύτως δισταγμὸν, χωρὶς καμμιὰ ὑστεροβουλία, μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ καὶ ικανοποίησι ἀπευθύνεται στοὺς ἁρμοδίους καὶ τοὺς ἀνακοινώνει τὴν πρόθεσί του νὰ ἀνεγείρῃ ἕνα συγχρονισμένο διδακτήριον εἰς τὴν γενέτειράν του Θεσπρωτικὸν Πρεβέζης. Καὶ πραγματοποιεῖται στὸ Θεσπρωτικὸ μιὰ πνευματικὴ συγκέντρωσις ἐπισήμων καὶ λαοῦ γιὰ νὰ γιορτάσουν τὴν θεμελίωσιν τοῦ διδακτηρίου καὶ θανατώσιν μιὰ μεγάλη ψυχὴ, μιὰ διδασκαλικὴ ψυχὴ ποὺ ἔχει πὼς νὰ προσφέρῃ καὶ ποῦ νὰ προσφέρει.

Εἰς τὸ πάνθεον τῶν μεγάλων εὐεργετῶν, ποὺ ἡ Ἡπειρωτικὴ γῆ ἔχει ἀναδείξει, εἰσῆλθε πανηγυρικὰ καὶ ὁ ἐκλεκτὸς Ἡπειρώτης Παιδαγωγὸς κ. Χάρης Πάτης.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Α. ΝΤΑΗΣ

λαὸς μὲ ἱστορίαν, προτοῦ ἀκόμη οἱ ἄλλοι λαοὶ δημιουργήσουν τὴν δική τους.

Ὁ Ἑλλήν ὑπῆρξεν μιὰ ἰδέα ποὺ τράφηκε ἀπ' αὐτὸ τὸ βρεφικὸ λίκνο, μὲ τὰ κλέη τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ τῶν Ὀμηρικῶν ἡρώων, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα, ποὺ ἔχει νὸ ἐπιδείξη ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου.

Ὁ Ἑλλήν ἱσοκράτης καθώρισεν τὴν ἀκριβῆ ἔννοια τῆς ἰδέας τοῦ Ἑλλήνος καὶ τοῦ Ἑθνους. Ἡ Ἑλλάς ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον ἔθνος τῆς Παγκοσμίου ἱστορίας, ὁ δὲ πολιτισμὸς τῆς, εἶναι ἡ ὑπερφάνεια τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ τὰ πραγματικὰ στοιχεῖα ποὺ τὸ ἀποτελοῦν εἶναι «ἰδέα» καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι ἡ πορεία του πρὸς τὰ ἔμπροσθεν εὐρίσκεται ὑπὸ θεῖαν καθεστῶς. Νὰ γιατί μεταβάλλεται ἡ Ῥωμαϊκὴ κατὰκτησις σὲ μεγαλοπρεπὲς Ἑλληνικὸν Κράτος τοῦ Βυζαντίου, ποὺ ἄλλο σὰν καὶ αὐτὸ δὲν ἐγνώρισεν ποτὲ ὁ κόσμος.

Τὸ Ἑλληνικὸν Βυζάντιον ἐξεπολίτισεν τὴν Βαλκανικὴν καὶ τὴν Ἀνατολήν, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ πτωχὴς του ὑπῆρξεν ἡ κυρία ἀφορμὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀναγεννήσεως. Νὰ γιατί παιδιὰ, λέτε τὴν προσευχήν σας, Ὅλοι στ' ἄρματα γιὰ τὴν ΕΛΛΑΔΑ!

Μαθ. (Γονατιστῇ). Ἀχ Παναγία μου φύλαξέ τον ἀπὸ τὸ βόλι τοῦ ἐχθροῦ. Εἶναι ἀπὸς καὶ ὀρητικὸς σὰν τὸ θηριὸ καὶ γυρισμὸ στὰ σπίτια τους δὲν ἔχουνε τὰ παλληκάρια σὰν τὸ γυιὸ μου. Φύλαξέ τον Παναγία μου, ἐσὺ ποὺ ἔχεις τὴν δύναμιν τὸ δρόμον στὴ μάχην νὰ τοὺς ἀνοίγῃς. Βοήθησε, Χριστέ μου, τὸ σκλαβωμένο ἔθνος μας νὰ βρῇ τὴν «Λευθερίαν» (σκεπάζει τὴν εἰκόνα).

Μαθ. (κτυπᾷ ἢ πόρτα. Μπαίνουν). Ἀνοίξε... ἀνοίξε ἐμεῖς εἴμαστε! Ἐσεῖς; Μπα! καὶ πὼς βγαίκατε στὴν στράτα τέτοια ὥρα; Μήνυμα πικρὸ μοῦ φέρνετε γιὰ τὸν Κίτσο μω;

Μαθ. Γιὰ τὸν Κίτσο σου; Ὁχι δά! Μὴν ἄδικα τρομάξῃς... Μὰ νὰ ἕνα γράμμα, ἔφτασε χτὲς τὸ βράδυ ἀπ' τὰ παλληκάρια, ποὺ βαροῦν πέρα στὴν ἄσπρη πέτρα τὴν Τουρκία.

Μαθ. Νὰ εἶναι ἡ γραφὴ τοῦ παιδιοῦ μου, τοῦ Κίτσου μου. Διάβασέ το γρήγορα, νὰ μάθω τί μοῦ λέγει.

Μαθ. Ὁχι!... Ὁχι! δὲν εἶναι γιὰ σένα, ἀλλὰ γιὰ ὅποιον τὸ πάρει. (διαβάζει) Οἱ Τούρκοι πιάσανε καὶ τὸ πιὸ μικρὸ μονοπάτι, καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ περάσῃ δικός μας, οὔτε δῶθε, οὔτε κείθε. Τὰ βόλια μας τέλειωσαν. Στείλτε μας βόλια. Μὴν ξεχνάτε τὸ σύνθημά

μας, ποὺ εἶναι αὐτό, γιὰ ὅλους, ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες καὶ Παιδιά!

«Λευθερίᾳ ἢ Θάνατος»

Μαθ. Ποιὸς τὸ ἔφερε αὐτὸ τὸ γράμμα; Πὼς καὶ μὲ ποῖο τρόπο ἔφτασε στὰ χέρια σας; Λέγε μας ἐσὺ, γιατί δὲν μιλάς; Ἐλα λέγε μου ποιὸς ἔφερε αὐτὸ τὸ γράμμα;

Μαθ. Περίμενε καὶ μὴν πειράζεσαι, τὸ γράμμα αὐτὸ τὸ ἔφερε ὁ ΜΗΤΡΟΣ. Αὐτὸν ποὺ ὅλοι τὸν νομίζαμε Τουρκόπουλο. Ἐχτὲς βράδυ μαζί μὲ δυὸ Τουρκόπουλα ἐκεῖ ποὺ ἔδοσκε τὰ γίδια, ξεμάκρυνε κατὰ τὴν ἄσπρη πέτρα, μὲ σκοπὸ νὰ φτάσῃ, ὡς ἀντίκρου ἀπ' τὸ ΠΟΤΑΜΙ, στὰ παλληκάρια μας καὶ τὰ κατὰφερε νὰ μᾶς φέρῃ αὐτὸ τὸ γράμμα. Εὐγε του! Εὐγε του!

Μαθ. Προσοχή! Προσοχή! Μὴν τοῦ ἔχουνε τουρκέψει τὴν ψυχὴ καὶ προδοθῇτε; Τὸ νοῦ σας στὸ Τουρκόπουλο!

Μαθ. Ὁχι! Μὴν τὸν φοβάστε! Ὁ Μήτρος Τουρκόπουλο νὰ γίνῃ; Ποτέ. Ξέρει αὐτὸς τί κάνει. Ὁ καθένας μας μὲ κάτι πρέπει νὰ πολεμήσῃ τὴν Τουρκία, ἢ καὶ τὸν κάθε μας ἐχθρό! Κι' ὁ Μήτρος δρῆκε κι' αὐτὸς τὸν τρόπο του νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν λευθερίαν τοῦ σκλαβωμένου ἔθνους μας.

Μαθ. Καλὰ ἀφοῦ τὸν ξέρετε ἐσεῖς, ἂς μὴν ἔχωμε τὸ φόβο μας. Ἀλλὰ πὼς θὰ τοὺς βοηθήσωμε; Βόλια ἔχουμε πολλὰ. Ὅλοι οἱ ἄνδρες εἶναι φευγάτοι ἀπὸ τὸ Χωριὸ ἀπὸ χτὲς τὸ βράδυ. Ὁ Παπᾶς πιάσθηκε καὶ ὁ δάσκαλος πληγώθηκε βαρεῖα καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κἀνῃ δῆμα ἀπὸ ἐδῶ μέσα. Τί ἔχωμε νὰ γίνῃ τώρα;

Μαθ. Ὁχι! Ὁ Πόλεμος εἶναι γιὰ ὅλους μας. Εἴμαστε τώρα τρεῖς, σὲ λίγο ὅμως θάβῃ καὶ ἡ Ἐλευθερία τῆς Ἀναστάσεως, εἶναι μιὰ κοπελίτσα, ποὺ δὲν φοβάται τὸν κίνδυνον καὶ ἡ χαρὰ τῆς νὰ κουβαλᾷ βόλια γιὰ τὰ παλληκάρια μας. Τὸ πήραμε ἀπόφαση. Θὰ φορτωθῶμε καὶ θὰ πάρῃ ἡ κάθε μιὰ ἀπὸ ἕνα δρόμον καὶ ὅποια ἔφτασε καὶ ὅποια πιάσθηκε. Μποροῦμε νὰ κάνωμε ἀλλίως; Μποροῦμε ν' ἀφήσωμε τοὺς ἄνδρες μας καὶ τὰ παιδιὰ μας στὰ χέρια τῶν Τούρκων; Πὼς ἔχωμε νὰ γίνῃ αὐτό;

Μαθ. Καλὴ καὶ ἡρωικὴ ἡ ἀπόφασίς σας, μὰ... πὼς θὰ εἶναι νὰ πάρωμε τὸν ἀνήφορον ἐμεῖς οἱ γηρασμένους. Ἐσεῖς εἰστε μάνες. Ἐχετε μικρὰ παιδιὰ στὴν ἀγκαλιά σας. Νομίζω δὲν πρέπει νὰ τ' ἀφήσετε στοὺς δρόμους.

Μαθ. Μὰ ὁχι! Σὰν ἡ ΠΑΤΡΙΔΑ μας εἶναι σκλαβωμένη, τίποτε δὲν εἶναι δικό μας. Ἀκουσες τί μᾶς εἶπε ὁ δάσκαλος, προτοῦ πληγωθῇ! Ὅλα γιὰ τὴν Ἑλλάδα, Ὅλα γιὰ

τὴν Π α τ ρ ί δ α καὶ ὅλοι στ' ἄρματα γὰ τὴν «ΕΛΛΑΔΑ».

Μ α θ η τ. Πολὺ σωστὰ μιλάτε, μά πρέπει νὰ γνωρίζετε πὼς τὸ παιδί εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ γένους μας! Εἶναι ἡ μοναδικὴ ἐλπίδα τῆς φυλῆς μας. Πρέπει νὰ τὸ φυλάξετε σὰν ἅγιον φυλακτὸ στὸν κόρφο σας καλὲς μου ν υ φ ἄ δ ε ς.

Μ α θ η τ. Μά ὄχι! Θὰ πάμε κι' ὁ Θεὸς ἂς μᾶς βοηθήσῃ. Δῶσε μας γρήγορα τὰ βόλια, γιατί περνάει ἡ ὥρα. 'Ο ἥλιος πρέπει νὰ μᾶς βρῇ στὴν στράτα. 'Ας ἔλθουν κοντά μας καὶ οἱ ἄλλες. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ θυγούμε φορτωμένες ὅλες μαζί ἀπὸ ἐδῶ μέσα.

Μ α θ η τ. Καλά. Νὰ πᾶτε. 'Ομως κατεβήτε ἐδῶ στὴν σκάλα. Εἶναι κάτω ὁ δάσκαλος κι' αὐτὸς θὰ σᾶς ὁδηγήσῃ. Σταματήστε. Προσευχηθῆτε πρώτα. Προσευχηθῆτε γιὰ τὰ παιδιά σας, γιὰ τὸ "Ἔθνος μας. 'Η προσευχὴ τῆς Μάννας φτάνει πρὶν γρήγορα στὸ Θεό. (Γονατίζουν) Π Α Ν Α Γ Γ Ι Α μ ο υ, δῶσε φτερὰ στὰ πόδια μας νὰ φτάσωμε γρήγορα πίσω στὰ παιδιά μας. Κι' ἂν εἶναι θέλημα Θεοῦ σὲ Τούρκου πάλι χέρια νὰ πιασθοῦμε, βόθηα μας ὁ θάνατος νᾶναι γοργὸς καὶ χριστιανὲς νὰ πᾶμε ὅλες στὸν κάτω κόσμ ο. Σῶσε μεγαλοδύναμε τὸ σκλαβωμένο "Ἔθνος μας... Τώρα ἐλάτε. Κατεβήτε σιγά, σιγά στὴν σκάλα. Δώστε τὸ χαρτί στὸ «δ ἄ σ κ α λ ο» κι' αὐτὸς ξέρει! Καὶ τὸ νοῦ σας. (Φεύγουν) Οἱ γυναῖκες ἔγιναν ἄνδρες καὶ οἱ ἄνδρες γυναῖκες. Σὰν ἡ Πατρίδα μας εἶναι σκλαβωμένη τίποτε δὲν εἶναι δικό μας. ('Ακούεται τραγοῦδι ἐνὸς παλληκαριοῦ).

«Σ τ ἄ κ λ ε φ τ ὀ π ο υ λ α»

Μάνα μου τά, μάνα μου τὰ κλεφτόπουλα, τρῶ-
(νε

καὶ τραγουδᾶνε, βάϊ καὶ πίνουν καὶ γλεντᾶνε! Μὲν ἕνα μικρὸ, μικρὸ κλεφτόπουλο δὲν τρώει, δὲν τραγουδάει, βάϊ δὲν πίνει δὲν γλεντάει. Μὲν τ' ἄρματά του κύτταζε, τοῦ ντουφεκιοῦ
(του

λέγει, γειάσου, Κίτσο μου, λ ε β ἔ ν π η! Πολλὲς φορές, πολλὲς φορές μᾶς γλύτωσες ἀπ' τοῦ ἐχθροῦ τὰ χέρια, πού με κυνήγαε νύχτα
(μέρα.

Μπα! 'Η φωνὴ τοῦ παιδιοῦ μου. Τοῦ Κίτσου μου. Θεέ μου! Παιδί μου πού εἶσαι; Τί ἔπαθα; Εἶμαι καλὰ ἢ τὸ μυαλό μου ἔχω χάσει; Πὼς αὐτὴ ἡ φωνή; Τί κακὸ μεγάλο κακὸ πού με βρήκε; (Μπαίνει ὁ δάσκαλος).

Τί ἔπαθες; Γιατί φωνάζεις; Τί εἶναι αὐτὰ πού λές; Εἶσαι στὰ λογικά σου;

Μ α θ η τ. 'Ο Κ ί τ σ ο ς μου κύρ δάσκαλε, ὁ Κίτσος μου τὸ παιδί μου θαρρῶ πὼς

κάτι ἔχει πάθει. Νὰ ἡ φωνὴ του, δὲν τὴν ἀκούς; «Π ο ι ἄ φ ω ν ῇ; Δὲν ἀκούω καμιὰ φωνή. Μά πὼς θέλεις ν' ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τοῦ Κίτσου, ἀπὸ κεῖ πού πολεμάει; Μήπως σὲ ὕπνο ἔπεσες καὶ ὄνειρο τὸ εἶδες;

Ι. Μὴν παραλογίζεσαι κυρά μου καὶ θὰ δῆς, πὼς οἱ κοπελιὲς πού ἐφυγαν σὲ λίγο τώρα, αὐριο θὰ σοῦ φέρουν τὸ πιὸ γλυκὸ φιλί. Νιώθω ὅμως τὸν πόνο σου καὶ σὲ καταλαβαίνω, μά μὴ βάζεις κακὸ στὸ νοῦ σου.

ΙΙ. Σκέψου ὅμως πὼς ὅλοι πρέπει νὰ πολεμήσωμε καὶ πὼς ὅλοι πρέπει νὰ λάβωμε μέρος στὸν ἀγῶνα. 'Όλοι καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἴδια καρδιά μετὰ τὸ ἴδιο θάρρος καὶ μετὰ τὴν ἴδια πίστι. Μιονάχα ἔτσι μιὰ ἡμέρα τὸ "Ἔθνος μας, θὰ ξ ε σ κ λ α β ὠ θ ῇ. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό. Θὰ εἴμαστε κι' ἐμεῖς τότε περήφανοι, γιατί πήραμε θέση στὶς ὥρες, πού ἡ Π α τ ρ ί δ α μας ἦταν σκλαβωμένη. Μά θὰ πρέπει ὅλοι μας ἐδῶ καὶ σὲ ὅλη τούτῃ τῇ χώρα, τὴν ἴδια θέση νὰ παίρνωμε, ὅταν ἡ Πατρίδα μας θρίσκει σὲ δύσκολη θ έ σ η. Καὶ σὰν ἡ Πατρίδα μας θὰ εἶναι λεύθερη, δὲν θὰ μᾶς πέφτῃ λόγος στὴ χαρὰ της. Μά ἡ Πατρίδα μας εἶναι ἡ μεγάλη στοργικὴ μάνα καὶ πολλὲς θὰ εἶναι οἱ δύσκολες στιγμὲς της. Καὶ μπορούμε τότε νὰ ἔχουμε τὴν χαρὰν της καὶ τὴν θέσιν της. Καὶ σὺ ἀκόμη, τοῦ ΚΙΤΣΟΥ ἡ Μάνα, θὰ εἶσαι ἡ μάνα ἡ μ ε γ α λ ὀ ψ υ χ η καὶ ἡ Μάνα τῆς Χαράς. Μὴ παραξε-νεύεσαι μὲ τὰ λόγια μου. Εἶμαι ὁ πληγωμένος δάσκαλος τοῦ χωριοῦ, ἀπ' τὶς πολλὲς λαβωματιῖς πού πήρα, μά εἶμαι ἡ ψυχὴ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς πίστεως μας.

Μ α θ η τ. (Μητέρα) Τὰ λόγια σου δάσκαλε κάνουν νὰ μοῦ φεύγῃ ὁ πόνος καὶ ὁ καῦμός γιὰ τὸ παιδί, γιατί πιὸ μπροστὰ ἀπὸ αὐτὸ εἶναι ἡ ΠΑΤΡΙΔΑ. 'Η Πατρίδα πρώτα καὶ τὸ παιδί ὕστερα. Ναί, ὅλοι πρέπει στ' ἄρματα, "Όλοι γιὰ τὴν 'Ε λ λ ἄ δ α. Καὶ τώρα μοῦρχεται στὴν μνήμη ἕνα τραγοῦδι ἀθάνατο γιὰ τὴν Πατρίδα 'Ελλάδα! Θὰ κυττάξω νὰ τὸ θυμηθῶ! "Α! Τ ὀ θ υ μ ῆ θ η κ α!

Γιὰ σὲ γλυκεῖα Πατρίδα μου τὸ αἷμα μου τὸ χύνω. Δόξα καὶ πλοῦτη καὶ τιμὲς καὶ τὴ ζωὴ μου δ ί ν ω.

Γιὰ νὰ μπορέσω μιὰ στιγμὴ τὴ δόξα σου νὰ νιώσω. Τὴ δόξα αὐτὴ πού λάτρεψα καὶ νὰ λατρεύω τόσο καὶ νὰ λατρεύω τ ὀ σ ο! Αὐτὴ εἶναι ἡ Πατρίδα μας 'Ελλάδα!!

Μ Ι Ε Ρ Ο Σ Β ο ν'

Η Κ Υ Π Ρ Ο Σ

Ι. 'Ελλάδα μας γλυκεῖα, τρισδοξαμένη σύ! πού ἦσουν τίποτε στὴ γῆ. Σὰν ἦλθε ὅμως ἡ

νεύεσαι μετὰ τὰ λόγια μου. Εἶμαι ὁ πληγωμένος δάσκαλος τοῦ χωριοῦ, ἀπ' τὶς πολλὲς λαβωματιῖς πού πήρα, μά εἶμαι ἡ ψυχὴ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς πίστεως μας.

Μ α θ η τ. (Μητέρα) Τὰ λόγια σου δάσκαλε κάνουν νὰ μοῦ φεύγῃ ὁ πόνος καὶ ὁ αὐτό. Θὰ εἴμαστε κι' ἐμεῖς τότε περήφανοι, γιατί πήραμε θέση στὶς ὥρες, πού ἡ Π α τ ρ ί δ α μας ἦταν σκλαβωμένη. Μά θὰ πρέπει ὅλοι μας ἐδῶ καὶ σὲ ὅλη τούτῃ τῇ χώρα, τὴν ἴδια θέση νὰ παίρνωμε, ὅταν ἡ Πατρίδα μας θρίσκει σὲ δύσκολη θ έ σ η. Καὶ σὰν ἡ Πατρίδα μας θὰ εἶναι λεύθερη, δὲν θὰ μᾶς πέφτῃ λόγος στὴ χαρὰ της. Μά ἡ Πατρίδα μας εἶναι ἡ μεγάλη στοργικὴ μάνα καὶ πολλὲς θὰ εἶναι οἱ δύσκολες στιγμὲς της. Καὶ μπορούμε τότε νὰ ἔχουμε τὴν χαρὰν της καὶ τὴν θέσιν της. Καὶ σὺ ἀκόμη, τοῦ ΚΙΤΣΟΥ ἡ Μάνα, θὰ εἶσαι ἡ μάνα ἡ μ ε γ α λ ὀ ψ υ χ η καὶ ἡ Μάνα τῆς Χαράς. Μὴ παραξε-στιγμὴ πετάχθηκες ὁ ρ θ ῇ.

ΙΙ.Μὲ χρόνια μετὰ καιροῦς, ζωσμένη τὸ «ΣΠΑΘΙ» ἐσκόρπισες τὸ ἅγιον φ ὶ ς, ἐκεῖ πού σκλάβος ἀδελφὸς ἐπρόσμενε σ κ υ φ τ ὀ ς.

ΙΙΙ. Μά πέρα στὴν σκλαβιά στὸν ξενικὸ ζυγὸ, στεναίνουν κι' ἄλλα σου παιδιὰ πού καρτεροῦν «έ λ ε υ θ ε ρ ί ᾱ» ἡ Κύπρος μας Πατρίδα μας γλυκεῖα!

Μ α θ η τ. Τὶς ἄλλες ἀδερφές μου σὰν κυττάζω πιασμένες χέρι χέρι στὸ χορὸ, ἀκόμα μιὰ φορὰ ἀναστενάζω, στὰ χέρια μ' ἄλυσίδες πού φορῶ. Ν α ί! Τὰ βαριά μου πάθη, ψυχὴ πού ἀτσαλῶσαν καὶ ὁλος ὁ κόσμος ἂς τὸ μάθῃ. 'Απόφαση πὼς πήραν τὰ παιδιὰ. Κι' ὠρκίστηκαν σκληρὰ νὰ πολεμήσουν. Στὶς πόλεις, στὰ βουνὰ καὶ στὰ χωριά! "Ὡσπου τὶς ποθητὲς νὰ μοῦ χαρίσουν!

«Τ ῆ ν ἔ ν ω σ ι κ α ἰ τ ῆ ν Λ Ε Υ Τ Ε Ρ Ι Α»

Ι. 'Εχω μιὰ ἀδελφὴ κουκλίτσα ἀληθινή, τὴν λένε Βόρειο "Ηπειρο τὴν ἀγαπῶ πολὺ! Τὴν λένε Βόρειο "Ηπειρο τὴν ἀγαπῶ πολὺ!

ΙΙ. Στὸ βάθος μακριὰ προβάλλει ἡ Κορυττά, τὴ βλέπω καὶ ραγίζεται ἡ δόλια μου κ α ρ δ ι ᾱ. (δῖς).

ΙΙΙ.Καὶ τώρα πού μπορῶ, τὸ ὄπλο νὰ κρατῶ κι' ἀνήκω εἰς τὸν ἔνδοξο 'Ελληνικὸ ΣΤΡΑΤΟ κι' ἀνήκω εἰς τὸν ἔνδοξο 'Ελληνικὸ Σ τ ρ α τ ὀ.

ΙΥ. Θὰ τρέξω μιὰ αὐγὴ, χωρὶς διαταγὴ γιὰ νὰ ἀγκαλιάσω δυνατὰ τὴ δόλια μου ἀδελφή, γιὰ νὰ ἀγκαλιάσω δυνατὰ τὴ δόλια μου ἀδ ε λ φ ῇ.

Α' Μ α θ η τ.

Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι τ ὀ ἔ ρ γ ο ν

Μ α θ η τ. Δὲν φαίνεται ἀκόμη. Κι' ἡμέ-
ρα ὅσο πάει καὶ φ ε ύ γ ε ι.

Μ α θ. Τὸ σφάλμα εἶναι δικό μας, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ἀφήσωμε μονάχο του νὰ πάη.

Μ α θ η τ. Καὶ στὸν Καπετάνιο τερπεὲ ἤθελες νὰ τὸ κάνης; Αὐτὸς διατάζει ἐδῶ σὲ μᾶς. "Ο,τι μᾶς λέει θὰ κάνουμε. 'Αλλιῶς δὲν γ ί ν ε τ α ι. Μ α θ. Μά δὲν σὲ ἐπίασα ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ ὕψωσες τὴν φωνὴ σου, ἡ ὄρεξη ἔχεις γιὰ καυγὰ καὶ ἀφορμὴ γυρεύης; Μ. — "Ορεξὴ ἔχω ναί. Δὲν τὸ κατάλαβες ἀκόμη; Μ. — Σωπάτε, δρὲ παιδιὰ, ὦρα γιὰ καυγάδες εἶναι τώρα; Τί εἶναι αὐτά; 'Εξηγηθῆτε σὰν κ λ ε φ τ ὀ π ο υ λ α!

Μ. — Δὲν θλέπεις πὼς ἀρπάχθηκε κι' ἔγινε σὰν ἀγρίμι; Μ. — 'Ὁρὲ ἀγρίμι ἐγώ; Πὼς σοῦ φάνηκε; Μ. — Ναὶ ὦρὲ ἀγρίμι ἔγινες. Τί ἐνόμισες, πὼς θὰ σὲ φοβηθῶ; (ἀρπάζονται στὰ χέρια).

Μ α θ η τ. Ντροπὴ ὦρὲ παιδιὰ. Τί εἶναι αὐτὰ πού κάνατε; Στάσου ἐδῶ Κωστάκη. Μυαλὸ δὲν ἔχετε καθόλου; Μ. — Δὲν εἶδες πὼς ἔκανε; Λὲς καὶ τοῦ εἶπα κάνα κακὸ; Μ. — Κακὸ ναί. Γιατὶ πάντα ἀστόχαστα μιλάς! Λὲς καὶ ἦτανε στὸ χέρι μας νὰ ποῦμε στὸν Καπετάνιο στάσου, θέλεις δὲ θέλεις μαζί ὅ-
λοι θὰ πᾶμε!

Μ α θ η τ. Γιὰ σιγὰ ὦρὲ παιδιὰ. Δὲν ἔγινε καὶ κάνα κακὸ μεγάλο. Καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος στὰ χέρια γιὰ 'ναρθῆτε. Εἶναι στιγμὲς αὐτὲς πού δὲν ταιριάζουν σὲ μᾶς τὰ 'Ελλη-
νόπουλα αὐτά. Γιὰ καθιστέ κατὼ νὰ ἴδουμε τί θὰ κάνουμε καὶ τί θὰ ἀποφασίσουμε. (κά-
θονται). Τὸ καταλάβατε πού μεῖναιμε χωρὶς βόλια ἢ δὲν καταλάβατε; Σ ω π ᾶ τ ε... Σωπάτε. Σὰν κάτι ἀκούω. "Όλοι συρτά. "Όχι, ὄχι, σηκωθῆτε τίποτε δὲν εἶναι. Καὶ πιάσαμε ὅλοι τὰ ὄπλα, χωρὶς μέσα νάχωμε οὔτε μιὰ σ φ α ί ρ α.

Μ α θ η τ. Πέρασαν δύο ἡμέρες καὶ μιὰ νύκτα καὶ ἀκόμα δὲν ἐγύρισε, θὰ πῇ ὅτι τὸν ἐπίασαν, ἄλλη ἐξήγησι δὲν ἔχει... Σω-
πάτε κάτι ἀκούεται πάλι. Σὰν βογγητὰ μοῦ φαίνεται. Μούλη συγχορευμένα ἂς τ' ἀφήσωμε αὐτὰ καὶ ἔλα νὰ πᾶμε κατ' ἐκεῖ. "Ομως σκυ-
φτὰ νὰ μὴ μᾶς πάρῃ καμιὰ σφαῖρα. (Ξαπλῶ-
νται).

Μ α θ. Χρυσὴ καρδιά ὁ Μούλης. Δὲν ξέ-
ρεις πόσο μοιάζει τοῦ πατέρα του. Μόνο πού εἶναι λίγο ἀψὺς κι' ἀρπάζεται μετὰ τὸ τίποτα. Θέλει νὰ ἀκούῃ πάντα λόγια σωστὰ καὶ με-
τρημένα. "Εκανες πὼς εἶπες κανένα λόγο πα-

ραπάνω, την άρπαξες. (ἀκούονται τουφεκίες)
Λές νά μάς στήσανε παγίδα καί νά μάς πιάνουν ζωντανούς; Πολύ κοντά πέφτουν οί τουφεκίες. Πίσω ἀπό τήν άσπρη Πέτρα ἀκούονται οί τουφεκίες. Νά, έρχονται. Φέρνουν τόν Κ α π ε τ ά ν ι ο ! 'Ο Κ Ι Τ Σ Ο Σ Π λ η γ υ μ έ ν ο ς. Βοηθήστε γρήγορα νά δέσουμε τήν πληγή του. Κατάστηθα τόν κτύπησαν οί Π α λ ι ό τ ο υ ρ κ ο ι !

Μ α θ . Φύγετε. Οί Τούρκοι όπου νά είναι έρχονται, φύγετε. Κανείς κοντά μου νά μή μείνη. Σκορπίστε είπα, θά σάς πιάνουν ζωντανούς. Μ. — Παιδιά πηγαίνετε σείς 'Εγώ θά μείνω κοντά του, ως τήν τελευταία του πνοή. Είναι βαρεια πληγωμένος. Είμαστε φίλοι ἀπό παιδιά καί χωρισμό δέν είχαμε ως τώρα. Ζωή δέν έχει ό Καπετάνιος μας.

Μ. — (2) — 'Οχι καί μεις δέν τόν αποχωριζόμαστε θά μείνουμε ως τήν στερνή πνοή 328

του. Μ. — ΚΙΤΣΟ, 'Ας ήτανε τόν πόνο σου μαζί νά μοιραστούμε. 'Οπως ταιριάζει σέ φίλους καρδιακούς καί διαλεκτούς νά κάνουν. ΘΕΕ μου, έσύ που κυβερνάς καί όλα τά όρίσεις, δώσε ζωή στόν ΚΙΤΣΟ μας στόν πρώτο Κ Α Π Ε Τ Α Ν Ι Ο καί γλύκανε τήν πληγή του, για νά γ ε ι ά ν η !

Μ. — (Μάννα) άπ' έξω τραγουδεί)...

Π Ο Τ Α Μ Ι μ' για λιγότεψε για κάνε παραπίσω, για νά περάσω ά ν τ ί π ε ρ α, πέρα στα κ ο ρ φ ο β ο ύ ν ι α, πώχουν οί κλέφτες ΠΟΛΕΜΟ, με του ΑΛΗ τ' άσκέρι.

Καί είναι ό ΚΙΤΣΟΣ μου θεριό κι' άπάνω τους ό ρ μ ά ε ι .

Μ. — Πώ! Πώ! τί ώρα μαύρη! 'Η φωνή της Μάννας του, της πικραμένης μάννας. Πού νά τόν κρύψω νά μὴν τόν ιδή ή δύστυχη ή ΜΑΝΝΑ. Μ. — (Μπαίνει με 2 τρουβάδες) 'Αχ Θεέ μου, άπόκαμα, νά περπατώ άλλο δέν μπορώ. Πρέπει νά ξεποστάσω. Πού νά γυρίσω νά τόν βρώ; Κίτσο μου... Γιατί παιδί μου έπαφες τόν δρόμο νά μου δείχνεις; Γιατί παιδί μου Κίτσο, τόσο πολύ ξεμάκρυνες καί δέν ακούω τήν λαλιά σου;

Μ. — Μπα ή Μάννα του Κίτσου έδώ. Τί τρέχει; Καλώς την τήν γεναία Μάννα. Πώς έκαμες αυτόν τόν μεγάλο δρόμο;

Μ. — (Τρομαγμένη) Πού είναι ό Κίτσος μου Παιδιά; Πέστε μου πού θά τόν εύρω; Νά, σάς έχω φέρε βόλια. Σάς έφερα βόλια πολλά καί ψωμοτύρι. Πάμε νά δώ τόν Κίτσο μου καί όλα τά Π α λ λ η κ ά ρ ι α .

Μ. — 'Ακουσε κυρά (Αύγή) ό Κίτσος είναι μακριά από έδώ καί έχω τήν γραφή του νά πάω πέρα στην άσπρη πέτρα γρήγορα. τ ά φ υ σ έ κ ι α . 'Εσύ γύρνα στο σπιτικό σου πριν τόν σκοτάδι άπλώση. 'Ετσι τόν παιδί σου καί τ' άλλα τά ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ πιο πολύ θά σέ χαρούν. Μ. — Καλά παιδιά μου. 'Αφού τόν λένε σείς γρήγορα τήν στράτα πίσω παίρνω. Πάω παιδί μου πίσω. (Φεύγει, μα πίσω γυρίζει) Σταθήτε, νά, πάρτε αυτό τόν Φ υ λ α κ τ ό, καί δώστε του του Κίτσου μου στό λαμό νά τόν κρεμάση.

Μ. — 'Οχι, δέν φεύγω. Πίσω γύρισα τά ύστερνά μου λόγια νά μου τ' άκούση κι' ό δάσκαλος. Τόν γνωρίζω ναι πώς είναι πληγωμένος, μα δέν τόν νοιάζουν οί πληγές αυτόν καί θ' άρθη νά μ' άκούση. Θέλω ένας από σάς γρήγορα νά μου τόν φέρη, κι' έγώ τόν πόνο μου θά κλάψω. 'Ενα τραγούδι για τήν Πατρίδα μας θέλω νά πώ, ώσπου ν' άλθη ό δ ά σ κ α λ ο ς ! (Τραγουδεί)

Σκέπασε μάννα σκέπασε γαλανομάτα κόρη καθώς έσκέπασες έμάς καί τ' άλλα τά παιδιά σου

Ροβόλα χώρες καί χωριά καί θάλασσες καί όρη καί βάλε τα μεσ' τήν ψυχή τη γ α λ α ν ή ΣΚΙΑ σου... (Μπαίνει ό δάσκαλος).

Μ. — 'Α! Νά ό δάσκαλος. Καί τώρα τόν Κίτσο μου τόν βλέπω. Νά τά όπλα του, μου τά π ά ρ α δ ι δ ε ι . Τά παίρνω. Κίτσο μου μὴν νοιάζεσαι. Του Κίτσου ή Μάννα δέν έχει άλλο γυιό στόν πόλεμο νά στείλη. Κί' όρκο βαρύ σου κάνω, λεβέντη γυιέ μου, τόν τάπο σου νά πάρω. Μὴν νοιάζεσαι, τόν τάπο σου νά πάρω, είμαι ή μάννα ή Σουλιώτισσα, ή 'Ελληνίδα μάννα. Σου στέλνω καί τόν ύστερνό τραγούδι του Ζ Α Λ Ο Γ Γ Ο Υ !

(Τραγουδεί)

'Εχε γειά καυμένη κόσμε,
'Εχε γειά γλυκειά ζωή καί σύ δύστυχη Πατρίδα έχε γειά π α ν τ ο τ ι ν ή .
'Εχετε γειά βρυσούλες, λόγγοι βουνά ραχούλες... Καί σείς Σουλιωτοπούλες.
Στή στεριά δέν ζή τόν ψάρι, ούδ' άνθος στην άμμουδιά. 'Ετσι καί οί Σουλιώτισσες δέν ζούνε δίχως τήν λευθεριά.
'Εχετε γειά βρυσούλες, λόγγοι βουνά ραχούλες... καί σείς Σουλιωτοπούλες.

Καί τώρα άνοιξε πόρτα του Θεού, ό Κίτσος νά περάση, ό Κίτσος νά περάση, ό Κίτσος ό λεβεντιανός του Τούρκου ή τρομάρα. Είναι τής μάννας ή χαρά, ή γλύκα τής καρδιάς της,

ΜΑΚΡΥΑ ΑΠΟ ΤΑ ΦΘΟΡΟΠΟΙΑ ΕΝΤΥΠΑ

Του κ. ΡΗΝΑ ΔΙΑΜΑΝΤΗ, Δημ)λου Σάμου

'Αν ό σκοπός της άγωγής ήταν πάντοτε με σαφήνεια γνωστός καί με σαφήνεια καθωρισμένος καί από πολλούς έξωτερικούς παράγοντας, οί όποιοι επιδρούν σημαντικά εις τήν ψυχοσωματικήν ανάπτυξη των παιδιών, ή Παιδαγωγική μας, σήμερα, ίσως νά μὴν συναντούσε μερικά εμπόδια, τά όποία παρακλύουν τόν ύπ' αυτής επιτελούμενο έργον.

'Οταν συλλαμβάνωμε σχέδια ή εφαρμοζωμεν αυτά, όλη ή ενεργεία μας ρυθμίζει-

που λούλουδο τόν έκανε καί δώρο σου τόν στέλνει.

Μ. — Δ ά σ κ α λ ο ς. 'Εθνη καί λαοί, χώρες καί αυτοκρατορίες ήλθον καί παρήλθον, έχάθηκαν καί χάνονται στόν άτέρμονα ώκεανό των αιώνων καί μόνο ή 'Ελληνική ΠΑΤΡΙΔΑ συμβαίνει νά μὴν χάνεται, νά μὴν σβήνη. Καί όχι μόνο τούτο, αλλά καί εξακολουθεί νά διδη τόν φώς της μέσα στις καταιγίδες καί μέσα στα βαθεία σ κ ο τ ά ρ ι α . Γ ι α τ ι ; Γιατί ζή ψηλά στα ο ύ ρ α ν ι α των θ ρ ι ά μ β ω ν της. Ζή στους αιώνες, για νά διδάσκη σέ φίλους καί έ χ θ ρ ο ύ ς της τήν μεγάλη καί άθάνατη αλήθεια, τήν 'Ελληνική Ι Δ Ε Α .

Μά π α ι δ ι ά μ ο υ ! Γραφτό της 'Ελληνικής μας ΠΑΤΡΙΔΟΣ ήταν νά γνωρίση τήν πιο πικρή σκλαδιά, που κράτησε περίπου τετρακόσια χρόνια. Πόνεσε καί υπέφερε τόσα, μα δέν έπαψε ούτε στιγμή νά διατηρή μέσα της τήν έ λ π ί δ α, για τήν 'Α ν ά σ τ α σ ί της καί τήν πεποίθησι, ότι, πάλι με χρόνια με καιρούς πάλι δικά μας θάναι.

'Ο 'Ελλην, παιδιά μου, είναι μια ι δ έ α θρεμμένη από τόν πιο έ κ π λ η κ τ ι κ ό κίνημα που γνώρσε ποτέ ή νεώτερη 'Ι σ τ ο ρ ι α !.

Καί σ ά ς έ ρ ω τ ώ ! Ποιός άλλος λαός θά ήμπορούσε νά ύψωθι πάνω από τήν μοίρα τήν βαρειά, τήν στοιχειωμένη, άπ' τόν δαρμό καί τόν μ ο ι λ ό ι ; Ποιός λέγω λαός άλλος που σκλαβώθηκε, που πομπεύθηκε καί σύρθηκε ξεψυχισμένος καί αιμόφυρτος στόν άφανισμό, θά ήμπορούσε νά ύψωθι τόσο πολύ; Κανείς μά κ α ν ε ί ς .

Νά γιατί ό μεγάλος 'Εθνικός μας ποιητής «Ο ΣΟΛΩΜΟΣ» είπε «'Ελλάς τόν μεγαλειό σου βασίλειμα δέν έχει. Καί δίχως γνέφια τούς

ταί σύμφωνα με τά ιδεώδη μας. 'Οσον δέ όρθά καί άν είναι τά σχέδιά μας αυτά, όλίγη σχετικώς ώφέλεια έξ αυτών προκύπτει, έφ' όσον οί ύπαγορεύσαντες αυτά σκοποί, στερούνται σαφηνείας καί έσωτερικής αληθείας. Καί τόν τελειότερον άκόμη σχέδιον, οδηγεί εις πολύ κακά άποτελέσματα, λέγει ό TAMES L. AYGHEES, έφ' όσον δέν τυγχάνει σαφής ό σκοπός του.

'Ο άνθρωπος, ως γνωστόν, κατά τήν δημιουργίαν του κόσμου, άπετέλεσεν ιδιά-

καιρούς ή δόξα σου διατρέχει. 'Οσες φορές ό ήλιος σου νά σέ φωτίση έλθη θέ νά εύρη πεντάμορφη « σ τ ε φ α ν ω μ έ ν η » .

Νά γιατί ή 'Ελληνική ΠΑΤΡΙΔΑ είχε τόν θάρρος καί τήν έντιμότητα νά άντιταχθι στην πλέον δυναμικήν επίθεσιν της Γερμανικής καί της 'Ιταλικής α ύ τ ο κ ρ α τ ο ρ ί α ς καί με τόν ήρωισμό της καί τήν αυτοθυσία των τέκνων της νά δημιουργήση νέους θρύλους σιν. Ούδεις άνθρωπος καί ούδεις λαός εις καμμίαν εποχήν δέν ύπήρξεν καί ούτε ήμπορεί νά ύπάρξη λέγει ό Knieg χωρίς δικαί νά προσθήση νέες λαμπρότερες σελίδες στην τρισένδοξη 'Ιστορία της.

Νά γιατί ή 'Ελληνική Πατρίδα, ή 'Ελληνική ΙΔΕΑ μιλούσε στα στήθη της νιότης (στους δρόμους της 'Αθήνας), που άμφοϋσε τις σειρήνες που καλούσανε σ υ ν α γ ε ρ μ ό .

'Είναι αυτή ή ΙΔΕΑ, που μιλούσε στις ψυχές των ήρώων της ΠΙΝΔΟΥ καί της Κλεισούρας.

Νά γ ι α τ ι λ έ γ ε τ α ι καί α ύ τ ό "Οσο ζή ό κόσμος όλος, όσο ζή ή γή, τόσο καί ή Ε Λ Λ Α Δ Α μας θά ζή.

Καί τώρα παιδιά σηκωθήτε, νά ύποδεχθήτε νά ύποδεχθήτε τήν Σημαίαν μας, τήν 'Ελληνικήν σημαία, που συμβολίζει τήν 'Ελληνικήν ιδέα, καί τήν δύναμίν μας, τόν ΧΡΙΣΤΟΝ!

'Η Σ η μ α ί α

Σημαία άσπρογάλανη, άστραφτολάμπεις σαν λ α μ π ρ ή . Τό χρώμα έχεις τ' ουρανού καί τόν Σταυρό μας του ΧΡΙΣΤΟΥ.

'Ω Σημαία γαλανή, που ή ζωή μου εισαι σύ! 'Ω Σημαία γ α λ α ν ή .

Για σένα ζω, για σέ πονώ για σένα θά πε θ ά ν ω . 'Εσένα θέλω σκέπη μου, στο μνήμα μου επάνω.

'Ω Σημαία γαλανή, που ή ζωή μου εισαι σύ! 'Ω Σημαία γ α λ α ν ή .

ζουσαν ένασχόλησιν τοῦ Δημιουργοῦ. Δὲν εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνεφύσησεν, ἐδημιουργήθη δὲ τελικῶς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Αὐτοῦ. Παράγοντες ὅμως ἐξωτερικοὶ ὤθησαν αὐτὸν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ὡς ἐκ τούτου παρεκώλυσαν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τὴν πνευματικὴν καὶ διεστρέβλωσαν τὴν ἠθικὴν τοῦ ὑπόστασιν.

Ἡ Παιδαγωγικὴ μας, ἂν καὶ διεμορφώθη σήμερον εἰς Ἐπιστήμην, πληροῦσα ὅλας τὰς προϋποθέσεις αὐτῆς, οὐχ' ἦπτον, συναντᾷ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐμπόδια ἐξωτερικά, τὰ ὁποῖα παρακωλύουν τρόπον τινα τὸ ἔργον τῆς. Διὰ τοῦτο, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ παρέχῃ κανόνες καὶ κατευθύνσεις, ἀλλὰ καὶ ν' ἀντιδρᾷ κατὰ πολλῶν ἐπιβλαβῶν ἐξωτερικῶν παραγόντων, τείνουσα εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἐνὸς ἰσχυροτέρου, ἡθικῶς, ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μόνο πλάσμα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον ἔρχεται ἀπροετοίμαστον καὶ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ παιδείας καὶ μόρφωσιν. Ἡ δὲ τάσις αὕτη τοῦ μανθάνειν εἶναι ἔμφυτος, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, εἶναι ἰδιότης ἀνθρωπίνῃ, ἐμφανίζεται μὲ τὴν ζωὴν καὶ παύει μὲ αὐτήν. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ ἄνθρωπος, τρέπεται πρὸς ποικίλας κατευθύνσεις ὅπως ἱκανοποιῇ τὴν τάσιν τοῦ αὐτοῦ. Μία τοιαύτη δὲ εἶναι καὶ ἡ πρὸς τὸ ἔντυπον ροπὴ τοῦ.

Ἡ ἱστορία τοῦ ἐντύπου συνδέεται μὲ τὴν πρόδον αὐτοῦ τούτου τοῦ πολιτισμοῦ. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἱστορίας τοῦ δὲν ὑπῆρξεν ὡς φαίνεται ἀντικείμενον ἐμπορίου. Εἶχεν μορφωτικούς καὶ μόνον μορφωτικούς σκοπούς. Ἀλλὰ καὶ ἀργότερον, ὅταν ἐτράπη καὶ πρὸς τοιαύτην κατεύθυνσιν, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, δὲν τὸ ἄφηναν ἀνεξέλεγκτον. Οὕτω, ἐπὶ παραδείγματι, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα, εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἰταλίαν καὶ Ἰσπανίαν, ὁ Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου ὑπερεῴτο νὰ παρακολουθῇ, νὰ ἐλέγχῃ καὶ νὰ κρίνῃ, ἂν τὰ ἐκδιδόμενα βιβλία ἦσαν «*buena et terribilia et venales*» δηλ., ἂν διεκρίνοντο διὰ τὴν χρηστότητα, σαφῆναι καὶ ἀκρίβειαν τοῦ περιεχομένου. Ἐξ αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι, διὰ νὰ γίνεταί ἔλεγχος κατὰ τὴν χρηστότητα κλπ. θὰ ἐξεδίδοντο καὶ ἔντυπα μὲ περιεχόμενον μὴ χρηστόν, ἀσαφές κλπ. ἐνὶ λόγῳ ἐπιζήμιον διὰ τὴν ψυχολογικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀνάστασιν τοῦ ἀτόμου. Καὶ ἐφ' ὅσον ἕνας τέτοιος ἔλεγχος

ἐγίνετο τότε, σήμερον, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχὴ, τοιοῦτον τι, προβάλλει, ὡς μία ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη.

Οὐδεὶς νομίζω σήμερον ἀγνοεῖ τὴν «κυκλοφορίαν» πλείστων ὄσων ἐντύπων, καὶ διὰ παιδικῶν, τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον ἐμφανιζόμενον ἐπιφανειακῶς ὡς ἀθῶον, ἀποτελεῖ δούρειον ἵππον, διότι ἐγκρύπτει πλείστους ὄσους κινδύνους, διὰ τὴν ἡμῶν εἰσέτι γενεάν.

Τὸ παιδικὸ ἀνάγνωσμα θεωρεῖται, ὡς ἡ δυσκολωτέρα πνευματικὴ δημιουργία, καὶ δὲν εἶναι ὀλίγοι οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν τοῦτο. Διότι πρέπει νὰ συνδυάζῃ τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου. Νὰ εἶναι μορφωτικὸ καὶ ψυχολογικόν. Ὁ Γκαίτε, π.χ., ἔγραψεν, ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι ἕνα τέλειον, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀνάγνωσμα.

Εὐτυχῶς σήμερον τὸ παιδικὸ ἔντυπον γενικῶς ἔχει, ἀναμφισβήτητα, σημειώσει μείστην ἀνοδὸν τὸσον ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν ἡδυνήθη εἰσέτι νὰ καταστή ὁ κύριος μοχλὸς τῆς παιδικῆς ἐλευθέρας ἀσχολίας, καὶ τὴν θέσιν τοῦ πολλάκις καταλαμβάνουν ψυχοφθόρα τοιαῦτα.

Ἐξ ἐπισταμένης ἐρεῦνης, εἰς τὴν ὁποίαν προέβην χωρὶς νὰ καταστῇ ἀντιληπτὸς ὁ σκοπὸς μου, διεπίστωσα ὅτι ἐλλείπει παντελῶς τὸ μορφώσιμο παιδικὸ ἔντυπον. Καὶ μόνον ἕνα ρυπαρὰ βιβλίον, πεπαλαιωμένα τινὰ παιδικὰ ἄνευ ἐξωφύλλου, ἀγνώστων ἐκδοτικῶν οἰκῶν, ὑπῆρχον ἀποτελοῦντα τὴν ἀποκλειστικὴν σχεδὸν ἐντρυφήσιν τῆς οἰκογενείας. Ὁ «ΤΑΡΖΑΝ» φαίνεται ὅτι ἔχει πράγματι ἀποκτήσῃ τὰς ὑπερφυσικὰς καὶ ἀνοήτους ἰδιότητας τὰς ὁποίας τοῦ προσδίδουν οἱ συγγραφεῖς τοῦ καὶ κάμνει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πανταχοῦ. Τὸ «ΤΟΞΟ» δὲν ὑστέρησεν ἐπίσης καὶ διανύει μεγαλυτέραν ἀπόστασιν, παρὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, τὴν ἐποχὴν τῆς δόξης του. Καὶ ἂν τότε ἐχρησιμοποιεῖτο ἵνα τρώσουν τὰ σκληραγωγημένα στήθη τῶν πολεμιστῶν, σήμερον παρὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν πυραύλων καὶ ἀτομικῶν βομβῶν, χρησιμοποιεῖται διὰ νὰ φονεύῃ μὲ ἀργόν, κατὰ μάζας, θάνατον τὰς ἀγνὰς παιδικὰς ψυχὰς. Οὐδεὶς, βεβαίως, ἀμφισβάζει ὅτι τὸ παιδί πρέπει νὰ χαρῇ, νὰ ψυχαγωγῇ μὲ εὐχάριστα ἀναγνώσματα. Ἡ ψυχαγωγία ἀποτελεῖ ἄριστον μέσον καὶ ἐξασκεῖ μείστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς

ψυχικῆς του διαπλάσεως. Πρέπει ὅμως ἡ ψυχαγωγία καὶ διὰ ἡ ἐκ ἐντύπου ἀναβλύζουσα, νὰ στερεῖται νοσηρὰς ὑφῆς, καὶ νὰ μὴ ἐμβάλλῃ τὴν παιδικὴν ψυχὴν εἰς ὑπερμετρον ἀγωνίαν, νὰ μὴ παρεμβάλλωνται ἀκαλαίσθητοι γελοιογραφίαι ἢ σκηναὶ φρίκης, εἰκόνες μὲ ἀπαίσίους μορφασμούς κλπ. Ἐν τούτοις, ἀκριβῶς αὐτὰ ταῦτα χρησιμοποιοῦν διὰ νὰ τὰ καταστήσουν περισσότερο ἐλκυστικὰ καὶ ἐφελκῶσουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μικρῶν ἀναγνωστῶν. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ἐλλείπει ὁ μορφωτικὸς σκοπός. Δὲν ἐπιδρουν εὐεργετικῶς, δὲν καλλιεργοῦν ἐπωφελῶς τὰς ψυχικὰς δυνάμεις τῶν παιδιῶν, δὲν ἀξιοποιοῦν τὰ διδασκόμενα, δὲν καλλιεργοῦν, κοινωνικὰς ἀρετὰς, δὲν ἐξυψώνουν τὸ φρόνημα, δὲν αὐξάνου τὰς γνώσεις. Ἀναπτύσσουσιν νοσηρὰν φαντασίαν καὶ τὰ ἀπομακρύνουν τῆς πραγματικότητος. Παρεμβάλλονται ἐπανειλημένως σκοτεινὲς δυνάμεις καὶ δίδονται ὀνόματα εἰς ἥρωας (Σατανᾶς - Γεράκι) ἀντανακλῶντα εἰς αὐτοὺς πάσας τὰς κακὰς αὐτῶν ἰδιότητας. Πρὸς πιστοποίησιν τῶν ἀνωτέρω, παρεμβάλλω ἀποσπάσματα ἐξ ἐνὸς περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀναφέραμεν προηγουμένως, καὶ τὸ ὁποῖον εὐτυχῶς δὲν κυκλοφορεῖ πλέον. «Κρυμμένοι πίσω ἀπὸ τοὺς βράχους σ' ἕνα στενὸ, ποῦ οἱ Μεξικάνοι ὠνόμαζαν πέρασμα τῆς Κολάσεως, γιατί ἔλεγαν πὼς τὴ νύχτα περιπλανιόταν ἐκεῖ φαντάσματα νεκρῶν στρατιωτῶν, τὸ Γεράκι παραμόνευε, περιμένοντας νὰ φθάσῃ τὸ τραῖνο. Ἡ μαύρη ψυχὴ τοῦ ριγοῦσε ἀπὸ σατανικὴ εὐχαρίστησι, ὅπως κάθε φορὰ ποῦ ἦταν ἔτοιμος νὰ διαπράξῃ ἕνα ἐγκλημα...». Καὶ ἄλλοι: «Ὁ Χοσὲ ὁ Σατανᾶς, τὸ Γεράκι καὶ δυὸ ἄλλοι πῆδησαν ἀπὸ τὰ ἄλογά τους καὶ μὲ τὰ πιστόλια τους στὰ χέρια, ὤρμησαν πρὸς τὸ κτίριο, ἀνοίξαν τὴν πόρτα μὲ τὶς κλωσιεὲς καὶ χύθηκαν μέσα. Οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἔξω ἀπὸ τὴν Τράπεζα, ἐπιβλέποντας ἐμὰς, πυροβολώντας ἀδιακόπως ἐπάνω στὰ παράθυρα καὶ οὐρλιάζοντας σὰν κοπάδι πεινασμένων λύκων ποῦ βρῆκαν ἐπὶ τέλους κυνήγι».

Χωρὶς ἀμφιβολίαν, τοιοῦτου εἴδους περιεχόμενα, ἀποτελοῦν δυνάμεις ἀρνητικὰς,

αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν ἰσχυρότατα τὸν νέον ἄνθρωπον καὶ ἀπειλοῦν νὰ τοῦ δημιουργήσουν ψυχικὰ προβλήματα, ἐὰν δὲν παραστῇ βοηθὸς ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ σχολεῖον. Ἐν πρώτοις καὶ οἱ δύο οὗτοι βασικάι παράγοντες πρέπει νὰ στραφοῦν πρὸς τὴν πρόληψιν, τὴν παρεμπόδισιν τ' ἐξ. διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ψυχοφθόρων ἐντύπων. Ἡ πρόληψις μάλιστα αὕτη, ἀποτελεῖ, ὡς ἐγράψαμεν καὶ εἰς προηγουμένον τεύχος (145) τοῦ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ, σπουδαίαν ἀρχὴν τῆς ψυχολογίας τοῦ δάθους καὶ εὐρεν μείστην ἀπήχησιν εἰς τὰς καρδίας τῶν Παιδαγωγῶν.

Ἡ διαφώτισις, ὡς ἐκ τούτου τῆς οἰκογενείας, ἀποτελεῖ πρώτιστον μέτρον ἵνα περισταλῇ ἡ κυκλοφορία τῶν φθοροποιῶν ἐντύπων. Κανὲν ἄλλο μέσον δὲν δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν εὐεργετικὸν ρόλον τῶν γονέων διὰ τὴν ὁμαλὴν σωματικοψυχολογικὴν ἀνάπτυξιν τῶν τέκνων τῶν. Πρέπει νὰ λάβουν γνώσιν καὶ νὰ πεισθοῦν περὶ τῶν ἐλλοχευόντων κινδύνων εἰς τὰ ἐν λόγω ἔντυπα, ὥστε καὶ οἱ ἴδιοι νὰ ἀποφεύγουν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν, ἵνα μὴ παραδειγματίζουσιν τὰ τέκνα τῶν καὶ 6) νὰ μὴ χορηγοῦν χρήματα διὰ τὴν ἀγοράν τῶν. Δὲν ἀναφέρουμε τὴν αὐστηρὰν ἀπαγόρευσιν τῆς κυκλοφορίας ἐντὸς τοῦ σχολείου, καθ' ὅσον ἕκαστος διδ/λος, ἔχων ἐπίγνωσιν τῆς ὑψηλῆς τοῦ ἀποστολῆς, ἐκτελεῖ τοῦτο ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποδείξεως.

Ὡς κορωνίδα τῶν μέτρων, διὰ τὴν περιστολὴν τῆς κυκλοφορίας τῶν φθοροποιῶν ἐντύπων καὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν, καλῆς ἐπιδράσεως, τοιοῦτων, θεωρῶ τὴν ἱδρυσιν σχολικῆς βιβλιοθήκης καὶ τὸν πλουτισμὸν αὐτῆς μὲ τόμους περιοδικῶν ἁξίων τῆς ἀποστολῆς τῶν, μὲ σποινδυλικὴ τῆς στήλης, τὴν κλασσικὴν πλέων εἰς τὸ εἶδος τῆς ΜΕΓΑΛῆ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ τοῦ κ. Χάρη Πατση. Οὕτω καθίσταται γνωστὴ ἡ κυκλοφορία ὑγρῶν ἐντύπων, ἐνδυναμώνεται τὸ ἐνδιαφέρον δι' αὐτὰ καὶ ἐξασθενίζει ἡ τάσις πρὸς ἀνάγνωσιν ἄλλων ἐπιβλαβῶν.

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Δ. ΡΗΝΑΣ

Υπό Βασιλικής ΠΛΕΣΣΑ, Δ)ΣΣΗΣ

Τα περισσότερα των παιδιών οφείλουν την διαφθορά τους στο άπληστο ανάγνωσμα των επιβλαβών εντύπων.

I

Η ανάγνωση των παιδικών ακαταλλήλων βιβλίων και περιοδικών επιφέρει πνευματικές και ψυχικές βλάβες εις την καθόλου εξέλιξη της προσωπικότητός των.

Μεγάλος είναι ο αριθμός των βιβλίων και περιοδικών τα οποία κυκλοφορούν και επηρεάζουν την πνευματική και ψυχική ισορροπία των παιδιών.

Πολλά μάλιστα από αυτά αποτελούν όχι απλώς βλάβη αλλά αληθινά δηλητήρια για την ψυχή των παιδιών.

Ο Επιθεωρητής Ηλίας Ξηροτύρης σε μία αξιοπρόσεκτη μελέτη του (1) προσπάθησε να καταδείξει στατιστικώς τις προτιμήσεις των παιδιών μας ως προς τα εξωσχολικά έντυπα, τα οποία κυκλοφορούν και των οποίων η ανάγνωση επιφέρει βλάβη στην ψυχική εξέλιξη του παιδιού.

Παίρνοντας άφορμή από την μελέτη αυτή του διακεκριμένου Επιθεωρητού θα επιχειρήσω να διατυπώσω με μερικές απόψεις μας από την πείρα μας και από παρατηρήσεις μας γενικά άπάνω στο σπουδαιότατο αυτό θέμα.

II

Η ανάγνωση τέτοιων εντύπων επιφέρει πνευματικές και ψυχικές βλάβες.

Και πρώτα - πρώτα επηρεάζουν τον ψυχικό κόσμο του παιδιού οι ρεκλάμες των βιβλίων και περιοδικών, εάν ληφθῇ υπ' όψιν ότι στην εποχή μας η ρεκλάμα πήρε τον πιο δελεαστικό και επικίνδυνο ρόλο.

Η ρεκλάμα επιδρά στη φαντασία του παιδιού και είναι ένα ισχυρό ψυχικό κί-

νητρο που εμποδίζει την λογική σκέψη του παιδιού.

Άλλοτε η ρεκλάμα θέτει εις υπερένταση την φαντασία του παιδιού διά της διηγέσεως, ή οποία την συνοδεύει και άλλοτε αλχηματίζεται ή παιδική φαντασία από τα χτυπητά χρώματα.

Η ευχαρίστησις συνεπώς του παιδιού και ή χαρά του μεγαλώνουν, δυστυχώς όμως ή χαρά αυτή και ή ευχαρίστησις όχι μονάχα δεν εξευγενίζει την ψυχή, αλλά αφαιρεί και πολύτιμο χρόνο από την άφοσίωσι του παιδιού γύρω από τα σχολικά του μαθήματα.

Έτσι ή πνευματική δύναμις του παιδιού ελαττώνεται ή δε εργασία του ή σχολική είναι επιφανειακή, ρηχή και ατελής.

Επίσης και ή μηχανική ανάγνωση των ακαταλλήλων εντύπων οδηγεί σε μία επιφανειακή μορφή αναγνώσεως που να αφορρευγαλέο ξεκούρασμα.

Τέλος ή ανάγνωση ακαταλλήλων εντύπων εμποδίζει την εξέλιξη του συναισθήματος, του καθήκοντος και της ευθύνης της συνειδήσεως.

Οι συνέπειες της βαθύτερης ψυχολογικής μορφής που σχετίζονται με την ομαλή εξέλιξη του παιδιού από την ανάγνωση ακαταλλήλων εντύπων δεν είναι μονάχα ή άρρώστεια της φαντασίας του παιδιού, αλλά και μία βαθύτερη διέγερσις, που κρύβεται στο υποσυνείδητό του.

Ο ύπνος δηλαδή του παιδιού γίνεται ανήσυχος και τα όνειρα που τον συνοδεύουν σχετίζονται προς το περιεχόμενο της δράσεως προσώπων που σχηματίζονται στα ακατάλληλα έντυπα.

γωγικής: «Τα παιδικά εξωσχολικά αναγνώ-

Έτσι το πρωτό μολίς σηνώνονται από το κρεβάτι τους το σώμα τους είναι σκοτωμένο, ή ψυχή τους κομματιασμένη και στο σχολείο πηγαίνουν κοιμισμένα και με έλλειψι ενδιαφέροντος.

Επί πλέον εκτός του ένστικτου της απομνήσεως το όποιον διεγείρεται στην φαντασία τους έρχεται ή κάμψις των ήθικων έννοιων με την ανάγνωση των ρυπαρών αναγνωσμάτων.

Γενικά δε ή βλάβη, που επέρχεται σε όλκληρο τον ψυχικό κόσμο του παιδιού από το δηλητήριο των ρυπαρών εντύπων, έχει ως συνέπεια στο βάθος της την δυσάρεστη εξέλιξη του χαρακτήρος του παιδιού, δεδομένου, ότι το δηλητήριο διεισδύει και στις προδιαθέσεις του παιδιού.

Έτσι δε επιδράσεις του περιβάλλοντος κληρονομικές επιβαρύνσεις και επιδράσεις ακαταλλήλων αναγνωσμάτων είναι ή τριάς, που απεργάζεται την ατελή διαμόρφωσι του χαρακτήρος.

Και για να ολοκληρώσωμε, ο έθισμός είναι ή δεύτερη φύσις του ανθρώπου. Έθισμός συνεπώς των παιδιών γύρω από την θέα υγιών και ωραίων μορφών εποπτείας θεάς εικόνων καλλιτεχνικών και προσπάθεια αφυπνίσεως των αισθημάτων γύρω από τις ιδεώδεις αξίες της ζωής αποτελούν πάντα τις βάσεις της Αγωγής.

Με τέτοια μέτρα αγωγής δεν μπορεί ή επίδρασις των ακαταλλήλων εντύπων να επηρεάση την υγιά εξέλιξη του παιδιού και την διαμόρφωσι του χαρακτήρος του.

Ας σημειωθῇ δε ότι σύμφωνα με τις παρατηρήσεις διασήμων ψυχολόγων και παιδαγωγών, το δηλητήριο το όποιον χύνεται στην παιδική ψυχή από τα ρυπαρά αναγνώσματα δεν είναι άμεσως αντιληπτό αλλά παραμένει άφανές σταθερό και πολύ καιρό χωρίς να είναι δυνατόν εκ πρώτης όψεως να ασκηθῇ παρατήρησις και έλεγχος.

Πώς θα μπορούσε να καταπολεμηθῇ ή επίδρασις εκ των ακαταλλήλων αναγνωσμάτων;

Ο Νόμος βεβαίως προβλέπει απαγόρευσι παρακολούθησεως εκ μέρους των παιδιών ακαταλλήλων ταινιών κινηματογραφικών αν και αυτό δεν επιτυγχάνεται πάντα.

Επίσης συνιστάται ή συνεργασία Σχολείου και οικογενείας, ώστε με διαλέξεις και με τα βράδια των Γονέων να δίδεται ή εύκαιρία προς μεγαλύτερη συζήτησι και εξέυρεσι μέσων καταπολεμήσεως των ρυπαρών εντύπων.

Εκείνο όμως, που από την πλευρά της σχολικής αγωγής θα μπορούσε να χαρακτηρισθῇ ως αποτελεσματικό μέσο καταπολεμήσεως είναι ή καλλιέργεια εις τις ανώτερες τάξεις του λαϊκού σχολείου του ρεύματος της Αισθητικής Αγωγής, δεδομένου ότι ή παιδαγωγική αυτή άπαιτήσι αποτελεί το ισχυρότερον όπλο καταπολεμήσεως των επιβλαβών και άσέμνων εικόνων που προβάλλονται στα διάφορα έξωσχολικά έντυπα.

Τέλος ή κυκλοφορία καλών εντύπων και περιοδικών παιδικής φύσεως τα όποια δυστυχώς σπανίζουν.

Καλά παιδικά περιοδικά και καλές εφημερίδες αποτελούν και θα αποτελούν πάντα ένα όνειρώδες βασίλειο για την υγιά εξέλιξη της παιδικής ψυχής.

Και ακριβώς γύρω από την προσπάθεια αυτή παρουσιάζεται και ένα μεγάλο πεδίο δράσεως και συνεργασίας εκείνων εκ των μελών του προσκοπικού και του Συλλόγου των διαφόρων Σχολείων, τα όποια διαθέτουν και ωραίο λογοτεχνικό παιδικό τάλαντο, άπαραίτητο πάντα για την προβολή και σύνταξι καταλλήλων παιδικών αναγνωσμάτων.

Ας στραφῇ συνεπώς και προς την άποψι αυτή ή δράσις των διαφόρων συναδέλφων, που αποτελούν τους Συλλόγους των Σχολείων.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΛΕΣΣΑ
Διδασκάλισσα

(1). Ηλ. Ξηροτύρης: «Έρευνες Πειραμ. Παιδασματα». Αθήναι 1960 (σελ. 1 — 46).

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Μετάφραση Έμμη Πάτση — GARIN

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο)

Π ὤ ς ν ἄ σ υ ν η θ ῖ ζ ο υ μ ε τ ὸ
π α ι δ ῖ σ τ ῆ ν κ α θ α ρ ι ὴ τ η τ α . —
Γ ῖ ἄ ν ἄ σ υ ν η θ ῖ σ ο υ μ ε τ ὸ π α ι δ ῖ σ τ ῆ ν κ α θ α ρ ι ὴ
τ η τ α κ α ῖ ν ἄ κ α ν ο ν ῖ σ ο υ μ ε τ ῇ λ ε ι τ ο υ ρ γ ῖ α τοῦ
κ ε ι τ τ ι κ οῦ τ ο υ σ ο σ τ ῆ μ α τ ο ς , χ ρ ε ῖ ἄ ζ ε τ α ἰ π ρ ο σ ε -
κ τ ι κ ῇ κ α θ ο δ ῆ γ ῆ σ η . Π ρ ῆ π ε ι ν ' ἄ π ο ψ ῖ ο υ μ ε ν ἄ
ε ἷ μ ἄ σ τ ε π ο λ ῦ π ρ ο σ κ ο λ λ ῆ μ ῆ ν ο ἰ σ τ ῖ ς ἄ ρ χ ῆ ς μ ἄ ς
κ α ῖ ν ἄ δ ε ῖ ξ ο υ μ ε φ ρ ὶ ν ῆ σ η , δ ῖ ν ο ν τ α ς τ ῆ ν ε ὔ κ α ἰ
ρ ῖ α σ τ ὸ μ ω ρ ὸ ν ἄ π ἄ ρ ῃ τ ῖ ς σ ω σ τ ῆ ς σ υ ν ῆ θ ε ῖ ς
ἄ π ὸ τ ῆ ν ἄ ρ χ ῇ . Ν ἄ τ ὸ β ἄ ζ ο υ μ ε π . χ . σ τ ὸ δ ο -
χ ε ῖ ο τ ο υ ἔ π ε ῖ τ α ἄ π ὸ κ ἄ θ ε θ ἡ λ ἄ σ ο ῦ μ ὸ κ α ῖ ἂ ν
ὀ π λ ῖ σ θ οῦ μ ε μ ἔ ὑ π ο μ ο ν ῇ , αὐτὸ θὰ μᾶς κἀν
ν' ἄ π ο ψ ῖ ο υ μ ε π ο λ λ ῆ ς ἑ ν ο χ λ ῆ σ ε ῖ ς κ α ῖ δ υ σ κ ο -
λ ῖ ε ς π οῦ θὰ π ρ ο κ ῦ π ο ν ἄ ρ γ ὸ τ ῆ ρ α κ α τ ἄ τ ὸ
δ ῖ ἄ σ τ ῆ μ α τ ῆ ς ἄ γ ω γ ῆ ς τ ο υ . Ἄ λ λ ἄ σ τ ῆ ν π ε ρ ῖ -
π τ ω σ η αὐ τ ῇ δ ῆ ν π ρ ῆ π ε ι ν ἄ σ τ ε ν ο χ ω ρ οῦ μ ε θ ἄ
ὄ τ α ν β λ ῆ π ο υ μ ε τ ὸ π α ι δ ῖ ν ἄ δ ῖ σ τ ἄ ξ ῃ ν ἄ ἔ π ω -
φ ε λ ῆ θ ῇ τ ῆ ς ε ὔ κ α ἰ ρ ῖ ἄ ς κ α ῖ ν ἄ μ ἄ ς κ ἀ ν ῇ ν ἄ χ ἄ -
ν ο υ μ ε π ο λ λ ῇ ὥ ρ α , μ ἔ τ ῆ ν ἄ ρ γ α π ο ρ ῖ α τ ο υ ν '
ἄ π ο ψ ἄ σ ῖ σ η . Π ρ ῆ π ε ι ν ἄ θ υ μ ῶ μ ἄ σ τ ε ὅ τ ι τ ὸ μ ω -
ρ ὸ ε ἴ ν α ἑ ἓ ν α μ ω ρ ὸ κ α ῖ δ ῆ ν π ρ ῆ π ε ι ν ἄ ἔ χ ο υ μ ε
τ ῆ ν ἄ ξ ῖ ω σ η ν ἄ φ ἑ ρ ε τ α ἰ σ ἂ ν ἑ ἓ ν α π α ῖ δ ῖ δ ῆ κ α
χ ρ ὶ ν ὢ ν . Δ ῆ ν π ρ ῆ π ε ι ἑ π ῖ σ τ ῃ ς ν ἄ φ α ν τ ἄ ζ ῶ μ ἄ σ τ ε
ὅ τ ι ὅ λ α τ ἄ π α ῖ δ ῖ ἄ ε ἴ ν α ὁ μ ο ἰ α κ α ῖ ὅ τ ι ἔ χ ο υ ν
τ ὸ ν ἴ δ ῖ ο τ ῶ π ο σ υ μ π ε ρ ῖ φ ο ρ ἄ ς σ ῆ μ ῖ ἄ ὠ ρ ῖ -
σ μ ῆ ν ἡ λ ῖ κ ῖ α . Ὁ ρ ῖ σ μ ῆ ν α π α ῖ δ ῖ ἄ π α ρ α δ ῆ χ ο ν τ α ἰ
τ ῖ ς σ υ σ τ ἄ σ ε ῖ ς μ ἄ ς τ οῦ χ ρ ὶ ν ὢ ν κ α ῖ τ ὴ π ο ῦ ,
π ο λ ῦ π ῖ ὸ ε ὔ κ ο λ α ἄ π ὸ ἄ λ λ α . Μ π ο ρ ε ῖ αὐ τ ὸ ν ἄ
μ ἄ ς ε ὔ κ ο λ ῶ ν ἡ μ ἄ ς τ οῦ ς ἴ δ ῖ ο υ ς ἄ λ λ ἄ ἄ π α -
ρ α ῖ τ ῆ τ ῶ ς δ ῆ ν σ η μ α ῖ ν ε ὅ τ ι αὐ τ ἄ τ ἄ ἡ μ ε ρ α
π α ῖ δ ῖ ἄ θ ἄ ε ἴ ν α ἑ κ ε ῖ ν α π οῦ θ' ἄ ν ἄ σ π τ υ χ θ οῦ ν
μ ἔ τ ὸ ν π ῖ ὸ ἱ κ α ν ο π ο ῖ ῖ τ ῖ κ ὸ τ ῶ π ο ἣ ὅ τ ι θ ἄ
θ ἄ γ ῖ ν ο υ ν κ ο ῖ ν ω ν ῖ κ ἄ ὄ ν τ α ἄ ξ ῖ α ς ὅ τ α ν θ ἄ μ ε -
γ α λ ῶ σ ο υ ν . Θ ἄ π ρ ο χ ω ρ ῖ σ ο υ μ ε μ ἄ λ ῖ σ τ α λ ῆ γ ο ν -
τ α ς ὅ τ ι θ ἄ π ρ ῆ π ε ι ν ' ἄ ν ἡ σ υ χ ῆ σ ο υ μ ε ἂ ν ἑ ἓ ν α
π α ῖ δ ῖ μ ῖ κ ρ ῆ ς ἡ λ ῖ κ ῖ α ς , ἄ γ α π ἄ ε ἰ π ο λ ῦ τ ῆ ν κ α -
θ α ρ ῖ ὴ τ η τ α ἢ ε ἴ ν α ἰ π ο λ ῦ ὑ π ο χ ω ρ ῖ τ ῖ κ ὸ ς . Π ῖ θ ἄ -
ν ὢ ν ν ἄ ὑ π ο φ ἑ ρ ε ῖ ἄ π ὸ τ ῖ ς π ρ ο σ π ἄ θ ε ῖ ς π οῦ
π ρ ῆ π ε ι ν ἄ κ ἄ ν ῃ γ ῖ ἄ ν ἄ σ υ μ μ ο ρ φ ω θ ῇ ἄ π ὸ τ ο λ -
λ ῦ ν ω ρ ῖ ς π ρ ὸ ς τ οῦ ς κ ἄ ν ὢ ν ε ς κ α ῖ τ ὸ ν τ ῶ π ο
τ ῆ ς ζ ω ῆ ς τ ὶ ν μ ε γ ἄ λ ω ν κ α ῖ αὐ τ ὸ μ π ο ρ ε ῖ ν ἄ
ἔ ξ ε λ ῖ χ θ ῇ σ ῆ π ν ε υ μ α τ ῖ κ ῇ ἄ σ θ ῆ ν ε ἰ α . Γ ε ν ῖ κ ἄ π ρ ῆ -
π ε ι ν ἄ π ρ ο σ α ρ μ ῖ σ ο υ μ ε τ ῖ ς ἄ ξ ῖ ω σ ε ῖ ς μ ἄ ς σ τ ῖ ς
δ ῖ κ ῖ ε ς τ ο υ δ υ ν α τ ὸ τ η τ ο ς . Π ρ ῆ π ε ι ν ἄ π ε ρ ῖ μ ῆ -
ν ο υ μ ε ν ἄ τ ὸ δ οῦ μ ε ν ' ἄ ν ἄ π τ ῦ σ σ ε τ α ἰ κ α ν ο ν ῖ κ ἄ
κ α ῖ ὄ χ ἰ θ α υ μ α τ ο υ ρ γ ἄ .

Συμβαίνει καμιά φορά τὸ παιδί ν' ἀρχίσῃ ν' ἀνταποκρίνεται πολὺ ὑπάκουα στὶς ὑποδείξεις ποὺ τοῦ κάνει ἡ μητέρα του νὰ εἶναι τακτικό καὶ φαίνεται ν' ἀποκτᾷ καλὲς συνή-

βιες από τους πρώτους μήνες, αλλά αργότερα, τη στιγμή που αρχίζει να περπατάει ή όταν γίνει 2 ή τριών ετών γίνεται λιγώτερο τακτικό και έχει το ύψος αγέρωχο θέλοντας να κάνει του κεφαλιού του. Άκριβώς έπειδη τα όργανικά φαινόμενα συνδέονται με τις πρώτες λειτουργίες της πνευματικής του ζωής και η αρχική προσαρμογή του διαταράχθηκε και αναστατώθηκε από τις δυνατές φυσικές επιδράσεις που το αναγκάζουν να συνειδητοποιηθεί, να δειχθεί προκλητικό ή δειλό στις σχέσεις του με τους γονείς του. Συμβαίνει επίσης η γέννηση ενός αδελφού ή μιάς αδελφής να το κάνουν να ζηλέψει ή ακόμη να θέλει να προσελκύσει την προσοχή στο μικρό του άτομο και ν' ασχοληθούν μαζί του (έστω και για να του κάνουν παρατηρήσεις). Δεν πρέπει λοιπόν να άνησυχήσουμε περισσότερο από ότι πρέπει με αυτά καμώματα, γιατί δεν είναι παρά προσωρινά και θα εξαφανισθούν με τον καιρό αν το παιδί αναπτύσσεται κανονικά. Δεν είναι λοιπόν ανάγκη να νομίζουμε ότι είμαστε υποχρεωμένοι να το μαλλώσουμε ή να το τιμωρήσουμε. Οι ιδιοτροπίες του θα περάσουν χωρίς αυτά.

Πραγματικά όταν δίνουν μεγάλη σημασία σ' αυτά τα περαστικά καμώματα, το παιδί θα αισθανθή ένοχο και θα φοδηθή να τα έπα-
ναλάβη και αυτός ο φόβος θα έλαττώση τη
δύναμη της αντίστασης και της αυτοκυρια-
χίας του. Μια όπλη υπόδειξη είναι αρκετή
και θα γίνη με την έννοια της συμβουλής,
μιάς ένθαρρυνσης για την καθαριότητα. Είναι
ό φρονιμώτερος τρόπος ν' αντιμετωπίσουμε
αυτή την έλλειψη. Είναι προτιμώτερο, όταν
πρόκειται για ένα παιδί, που είναι άκόμη μω-
ρό να το άφινουμε να πηγαίνει μόνο του στο
δοχείο του και να το ένθαρρύνουμε να ένεργηθή
μόνο του, όσο μπορούμε νωρίτερα. Το ουσίω-
δες στο πρόβλημα αυτό (όπως στα περισσό-
τερα προβλήματα που άφορούν την άγωγή του
παιδιού) είναι αυτό: Ν' άποφεύγουμε να έπι-
βάλλουμε πολύ νωρίς στο παιδί να ίκανοποιή
τις έπιθυμίες μας με το να το φοβίζουμε. Εί-
ναι προτιμώτερο να περιμένουμε με ύπομονή
και έμπιστοσύνη τη στιγμή που το παιδί,
χάρis στην άφοσίωση που έχει σε μάς, θ'
άποφασίση να το κάνη με τη θέλησή του.

Τὸ παιδὶ βυζαίνει τὸ
δάκτυλό του. Ἐνα ἄλλο λεπτὸ πρό-

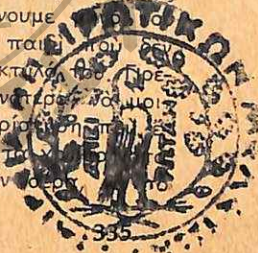
βλήμα παρουσιάζεται από τους πρώτους περίπου μήνες. Το παιδί βυζαίνει το δάκτυλό του. Ή ευχαρίστηση που βρίσκει το παιδί στις κινήσεις του στόματος, γίνεται με έναν τρόπο τόσο ζωηρό, ότ'αν αρχίζει να βυζαίνει το δάκτυλό του όπως θα έβυζαине το στήθος. Σε μερικά μωρά, αυτό αρχίζει από τις πρώτες ημέρες, σ'ε άλλα αργότερα ενώ σ'ε άλλα δέν παρουσιάζεται καθόλου αυτή ή κακή συνήθεια. Πολλοί γιατροί καί πολλές κουβερνάντες, αποδοκιμάζουν έντελώς αυτή την έκδήλωση όπου καταφεύγουν τὰ μωρά όπως καταδικάζουν τη συνήθεια να τους δίνουν μιὰ ρόγα. Κάνουν άπεγνωσμένες προσπάθειες να κάνουν τις μητέρες καί τις νταντάδες ν' άπαρνηθούν αυτή την «συνήθεια».

Προτού κάνουμε δυστυχισμένο ένα παιδί, ἀναγκάζοντάς το ν' ἀπαρηνηθῇ αὐτὴ τῇ συνήθεια θὰ πρέπει νὰ πάρουμε μιὰ ἰδέα καθαρὴ καὶ συγκεκριμένη αὐτῶν τῶν ἀπρεπειῶν, ὅταν τὶς ἔχη, καθὼς καὶ τὰ μειονεκτήματα τῶν μεθόδων ποὺ καταφεύγουμε γιὰ νὰ τὶς διορθώσουμε καὶ τελικὰ νὰ ὀδηγήσουμε τὸ παιδί ν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτές.

“Αν τὸ μωρὸ βυζαίνει συνεχῶς τὸ δάκτυλό του, ἂν θάζει ὅλες του τὶς δυνάμεις μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ δημιουργήσῃ ἐρεθισμὸ ἢ ἀντίθετα, ἕνα ζάρωμα τοῦ δακτύλου ἢ παραμόρφωσιν τοῦ στόματός του. Αὐτὲς οἱ περιπτώσεις εἶναι σπάνιες. Δὲν πρέπει νὰ φαντάζεται κανεὶς τα χειρότερα ὅταν τὸ παιδί βυζαίνει τὸ δάκτυλό του ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μὲ ἕναν τρόπο ἥρμο, π.χ. ὅταν ἐτοιμάζεται ν’ ἀποκοιμηθῇ (αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος νὰ ἐτοιμασθῇ γιὰ τὸν ὕπνο). “Αν τὸ παιδί βυζαίνει τὸ δάκτυλό του πολὺ συχνὰ, εἶναι γιὰτὶ ἴσως τὸ στήθος τῆς μητέρας του δὲν τὸ ἔκανε νὰ χορτάσῃ καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ τρόπος ποὺ τρέφεται πρέπει νὰ διορθωθῇ μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, παρακολουθώντας ὥρισμένες λεπτομέρειες ποὺ δὲν ξεφεύγουν ἀπὸ τὰ μάτια τῶν παρατηρητῶν. Γενικὰ πρέπει κανεὶς νὰ ἀντιμετώπισῃ τὸ γεγονός περισσότερο σὰν σύμπτωμα, παρά σὰν συνήθεια. “Αν τὸ μωρὸ, βυζαίνει τὸ δάκτυλό του, μόνον τῇ στιγμῇ ποὺ πάει νὰ ἀποκοιμηθῇ ἢ ἀπλῶς μερικὰ λεπτὰ μετὰ τὸ ξύπνημά του, δὲν θὰ ὑποφέρει ἀσφαλῶς. Δὲν πρέπει νὰ τὸ πιέσουμε γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, οὔτε νὰ μᾶς στενοχωρῇ ὑπερβολικὰ, καὶ πρὸ πάντων νὰ παρηγορηθοῦμε μὲ τὸ γεγονός ὅτι τὰ παιδιά ποὺ τρῶνε καὶ κοιμούνται κανονικὰ, ἐγκαταλείπουν γρήγορα αὐτὴ τὴ συνήθεια ὅταν ἡ γενικὴ τους ἀνάπτυξη τὰ κάνει νὰ δοροῦν ἄλλα μέσα γιὰ νὰ περνοῦν τὴν ὥρα τους.

Όταν παρατηρήσουμε ότι το παιδί αρχίζει τη συνήθεια αυτή από τις πρώτες ημέρες,

μπορούμε νὰ τὸ ἐμποδίσουμε τυλιγόντας τὰ χέρια του, ὥστε νὰ τὸ ἐμποδίσουμε νὰ φέρῃ μὲ εὐκολίαν τὸ δάκτυλό του στὸ στόμα. Ἀλλὰ πρέπει νὰ θυμώμαστε ὅτι ὅταν τὸ παιδί πάρῃ τὴν ἀπόφασή του καὶ ἂν αἰσθάνεται ἀπαραιτήτη τὴν ἀνάγκη νὰ βάλῃ τὸ δάκτυλό του στὸ στόμα γιὰ νὰ εὐχάριστηθῇ, θὰ μπορούσαμε νὰ τοῦ δώσουμε τὰ χέρια ἢ νὰ τοῦ δάλουμε γάντια. Δὲν θὰ πετύχουμε ὅμως ἄλλο ἀπὸ τοῦ νὰ τοῦ δώσουμε τὸ συναίσθημα τῆς ἀδυναμίας στὴ μάχη ἐναντίον τῆς συνεχούς ἐξάψεως, πράγμα πού θὰ τοῦ κἀνῃ περισσότερο κακὸ ἀπὸ τὴ συνήθεια νὰ βυζαίνει τὸ δάκτυλό του. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο πού ξεχνοῦν τόσο συχνὰ αὐτοὶ πού προτείνουν τὰ αὐστηρὰ μέτρα γιὰ νὰ «κόψουν αὐτὴ τὴ συνήθειαν». Ξεχνοῦν ὅτι ἓνα μωρὸ δὲν εἶναι μηχανή, χωρὶς δική του ζωὴ, πού μποροῦν νὰ τοῦ κανονίσουν τὴ συμπεριφορὰ κατὰ βούληση. Μποροῦν νὰ ἐμποδίσουν τὸ μωρὸ νὰ βυζαίνει τὸ δάκτυλό του, ἀλλὰ συχνὰ μὲ ζημιὰ στὴν ὑγεία του: Ὑποφέρει τότε ἀπὸ μιὰ νευρική ἐξαψι συνεχῇ, εἶναι θύμα ἐνὸς ἐκνευρισμοῦ, παραγόντων πού ἐπηρεάζουν τὴν πνευματικὴ του ζωὴ. Ἄν θέλουμε νὰ βοηθήσουμε τὸ μωρὸ τῶν 6 μηνῶν κι' ἐπάνω, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴ συνήθειαν αὐτὴ πρέπει πρῶτα νὰ ἐξετάσουμε ἂν ικανοποιεῖται ἡ ὄρεξί του στὸ στήθος τῆς μητέρας του ἢ ἂν τὸ γάλα τῆς μπουτίλιας τοῦ εἶναι ἀρκετὸ. Ἐξ ἄλλου δὲν πρέπει νὰ τὸ στερήσουμε ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν πού αἰσθάνεται μὲ τὸ θήλαστρο καὶ νὰ τοῦ ἀφήσουμε τὸν καιρὸ νὰ τὸ κἀνῃ προτοῦ τὸ δάλουμε στὸ κρεβάτι. Ὅταν τὸ παιδί ἀρχίσῃ νὰ περπατᾷ ἢ λίγο ἀργότερα, μπορούμε νὰ τοῦ κάνουμε εὐχαρίστησιν, πού θ' ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν πὰν τοῦ ἐμποδίζουμε, ἂν τοῦ δώσουμε ἓνα γλυκὸ γιὰ γλύψιμο — ἀλλὰ ὄχι, — ἐννοεῖται — τὴ στιγμὴ πού ἐτοιμάζεται ν' ἀποκοιμηθῇ, ἀλλὰ τὴ στιγμὴ πού τὸ βάζουμε στὸ κρεβάτι. Αὐτὸ θὰ τὸ βοηθήσῃ νὰ μὴ βυζαίνει τὸ δάκτυλό του. Ἐπειτα αὐτὸ θὰ βοηθήσῃ νὰ τοῦ ἐλαττώσῃ τὴν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν εὐχαρίστησιν πού βρίσκει στὸ δάκτυλό του, τὶς ὥρες τοῦ ξυπνήματος, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ πετύχουμε δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμε μεθόδους ἀρνητικές. Εἶναι προτιμώτερο ν' ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτὸ μὲ ἄλλον τρόπο δηλαδὴ νὰ ἐνδιαφερθοῦμε περισσότερο γιὰ τὰ παιγνίδια του, νὰ διασκεδάσουμε περισσότερο μαζί του ἀπὸ ὅσο τὶς κανονικὲς ὥρες. Δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀφίνουμε ἀπὸ τὸ κρεβάτι τόσο ὅσο ἓνα παιδί πού ἔχει διάθεσιν νὰ βυζαίνει τὸ δάκτυλό του. Πρέπει ἐπίσης νὰ τοῦ μιᾶμε συχνά, νὰ μιμνησθῶμε μαζί του τὴν εὐχαρίστησιν πού ἔχει νὰ παρατηρῇ τὰ δένδρα ἢ τὰ κτήνη καὶ τὰ ὑφάσματα πού ἀνεμίζουν τὸν αἰὸρα.

άνασκηκνουμε άπαλά, νά βάζουμε τά γόνάτά του στά δικά μας, νά μαζεύουμε τό κουτάλι ή τούς κύβους πού πέταξε, μέ λίγα λόγια νά παίρνουμε ένεργό μέρος στά παιγνίδια του καί νά μοιραζώμαστε μαζί του τό ενδιαφέρον πού έχει γιά τόν έξωτερικό κόσμο.

Η συμπάθεια πού θά τού δείξουμε στήν ανάκαλυσή τού κόσμου στο τέλος θά τού έλαττώσουν στή σκέψη του τήν άξία τού συζάγατος τού δακτύλου σάν πηγή εύχαρίστησης καί θά έπιτρέψουν ν' άποφύγουμε δυσάρεστες συνέπειες άπό τά άρνητικά μέτρα, τά έμπειρικά καί θάναυσα.

Τό παιδί έχει άνάγκη άπό συντροφιά. Αυτό πού έχει άνάγκη τό παιδί κατά τόν πρώτο χρόνο, έκτός άπό τήν τροφή, τόν ύπνο, τόν άέρα καί τό φώς τού ήλιου πού ή νέα ίατρική επιστήμη συνιστά γιά νά έξασφαλισθή ή κανονική του άνάπτυξη, είναι ή έλευθερία νά μορη νά παίξει καί νά έχη παιγνίδια στή διάθεσή του. Καί κατά τό τέλος τού πρώτου έτους τό παιδί εύχαριστείται όταν παίρνει μέρος στά παιγνίδια του ή μητέρα του. Στους πρώτους μήνες περνάει τόν περισσότερο καιρό του μέ τόν ύπνο, αλλά όσο περνούν οί ήμέρες μένει περισσότερη ώρα ξύπνιο. Κατά τά μέσα τού πρώτου έτους εύχαριστείται νά μένη μόνο του. Ξαπλωμένο στο κρεβάτι του κυττάζει τόν ουράνo ή τά δένδρα πού κουνιούνται, παρακολουθεί προσεκτικά τίς κινήσεις τών δακτύλων του, ενώ στρίβει καί ξαστροβίλει γιά νά διασκεδάση, καί μουρμουρίζει χαμηλόφωνα. Άλλά στο τέλος τού πρώτου έτους, τή στιγμή πού άρχίζει νά ενδιαφέρεται γιά τόν έξωτερικό κόσμο, τό παιδί δείχνει μιá φανερή έπιθυμία γιά τή συντροφιά, άλλων άνθρωπίνων πλασμάτων, πού τού άρρέει ν' άκούη τή φωνή τους, τά γέλοια τους καί νά παίρνει μέρος στίς χαρές τους καί στήν εύχαρίστησή τους. Πρέπει νά άποκτήση μιá ιδέα καθαρή άπό όλα αυτά, γιάτι άπό τή στιγμή πού οί γιατροί έπιμένουν στήν άξία τού ύπνου καί τής ήσυχίας τών μικρών παιδιών, βρήκαν μητέρες, συχνά ώστόσο έξυπνες, πού θέλησαν νά εφαρμόσουν τούς αυστηρούς κανόνες τής νεωτέρας υγιεινής, ν' άφίνουν τό μωρό τους στο μικρό του κρεββατάκι γιά πολλές ώρες καί νά τό υποκρεώνουν νά κοιμάται όσο τό δυνατόν περισσότερο. Αυτό μπορεί νά γίνη στους πρώτους μήνες. Άλλά είναι υπερβολή άν συμβαίνει, όπως γίνεται συχνά ν' άφίνουν τό μωρό μόνο του, — έκτός άπό τήν ώρα τού φαγητού καί τού μπάνιου, — καί νά μήν τού κάνη συντροφιά ή μητέρα του παρά κατά διαλείμματα, σάν άπό καθήκον, καί νά τό άφήνι τίς υπόλοιπες ώρες στο κρεβάτι του, χωρίς νά έν-

διαφερεται νά μάθη, άν θά προτιμούσε κάτι πιό εύχάριστο καί πιό σύμφωνο μέ τίς έπιθυμίες.

Καί κάτι άλλο άκόμη: Μιá ιδέα πού είναι άρκετά διαδομένη είναι ότι τό μωρό ένός ή άκόμη δύο ή τριών έτών πού μπορεί νά περπατήσει, πρέπει νά μορη νά παίξει μόνο του. Άν άρνηθή τό βρίσκουν ένοχλητικό, κουραστικό καί κακό. Έν τούτοις δέν ύάρχει στή φαινόμενα τής άνάπτυξης τού παιδιού «αμμιά δάση πού νά στηρίζεται αυτή ή αντίληψη. Τά μικρά ένός έτους άναζητούν τή συντροφιά τών μεγάλων πού ενδιαφέρονται γιά τά παιγνίδια τους. Τό νά στερήση κανείς τό παιδί άπό τή συντροφιά τών όμοίων του, βασιζόμενος σέ θεωρίες όχι καί τόσο σταθερές, προσπαθώντας νά τό βάλι νά κοιμηθή μέ κάθε θυσία καί μέ όλα τά δυνατά μέσα, κάνει ένα πολύ χονδροειδές λάθος, πού πρέπει νά τό άποφεύγουν όσοι άναλαμβάνουν τήν άνατροφή τών παιδιών. Αυτό δέν κάνει άλλο άπό τού νά ένοχλή καί νά έκνευρίξει τό παιδί. Αυτό τό οδηγεί στήν εύχαρίστηση πού δοκίμαζε όταν βύζαινε τό δάκτυλό του στήν αυθόρμητη διάθεση πού έκδηλώνει νά πάρη μέρος στήν κοινωνική ζωή τών όμοίων του.

Γνώρισα πολλά παιδιά πού σταμάτησαν έτσι τήν έπιθυμία νά είναι κοινωνικά άπό τήν άρχή, γιάτι τούς στερούσαν τήν εύχαρίστηση νά κάνουν συντροφιά μέ τούς μεγάλους όταν ήταν σέ ηλικία ένός έτους ή δύο. Εύρέθηκα κάποτε μπροστά σέ ένα παιδί υπερβολικά έξυπνο πού τό άφιναν διαρκώς στο καρρότσι του. Δέν τό έβγαζαν παρά μόνον τήν ώρα τού φαγητού καί τού μπάνιου. Κουνούσε τό σώμα του συνεχώς έτσι ώστε τού έγινε ένα νευρικό τικ πού διήρκεσε γιά πολύ κατά τό διάστημα τής παιδικής του ηλικίας. Έπίσης προσποιείτο συχνά ότι θέλει νά ούρήση καί έφώναζε «ά, ά», γιάτι ήξερε ότι μέ τή φωνή αυτή, θά τό σήκωναν γιό: ν' άσχοληθούν μαζί του καί μέ τόν τρόπο αυτό θά είχε τή συντροφιά πού τόσο έπιθυμούσι: έστω καί γιά λίγο. Αυτό τό άναφέρουμε γιό: νά περιγράψουμε τήν ιδέα μας ότι δέν πρέπει νά εφαρμόζουμε τή θεωρία έστω καί τήν πιό καλή καί σωστή μέ ένα αυστηρό τρόπο άλλα πρέπει νά υπολογίζουμε τίς πραγματικές άνάγκες τών παιδιών πού ανατρέφουμε καί τό βαθμό τής άνάπτυξέως όπου έχουν φθάσει.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η λ ι κ ί α κ α ι ά ν ά π τ υ ξ η. Είδαμε στή μελέτη μας τή σχετική μέ τό μωρό τού ένός έτους πόσο ή άνάπτυξη τής έξυπνάδας του είναι στενά συνδεδεμένη μέ τή

σωματική του άνάπτυξη. Διαπιστώσαμε ότι αυτή ή άνάπτυξη δέν είναι μόνον αύξηση τής σωματικής του δύναμης, ούτε άπλώς μιá αύξηση τών διαστάσεών του. Πρακαεί στο σώμα του ώρισμένες μεταβολές πού έχου σχέση μέ τή λειτουργία τών μελών καί τών όργάνων του. Άσκει μιá έπίδραση στήν έξυπνάδα τού παιδιού, ένόςω άποκτά μιá ώρισμένη πρακτική εύχέρεια στο ν' άντιλαμβάνεται τή σημασία τών πραγμάτων καί στο νά διευθύνει, νά προσανατολίζει τό ενδιαφέρον πού έχει γιά αυτά. Δέν είναι λοιπόν ματαιοπονία τό νά ζητάμε ν' άνακαλύψουμε μιá ώρισμένη σχέση μεταξύ τής ηλικίας τού παιδιού γενικά καί τού βαθμού τής άνάπτυξές του. Καί ένα άπό τά καθήκοντά μας είναι, άν θέλουμε νά καταλάβουμε τό παιδί μας, νά έξετάσουμε αυτή τή σχέση σέ όλες τής τίς λεπτομέρειες γιά ν' άναγνωρίσουμε τίς ιδιαίτερες άνάγκες τού μωρού, άδιάφορο σέ ποιά στιγμή τής ζωής του βρίσκεται. Η μελέτη τών χαρακτηριστικών τής άνάπτυξης τών φυσικών ίκανοτήτων του, καί τού ενδιαφέροντος πού δείχνει γιά τό κάθε τι πού κάνει καί γιά κάθε τι πού βλέπει, κατά τά διαδοχικά χρόνια τής παιδικής του ηλικίας, αυτή ή μελέτη έχει μεγάλη πρακτική σημασία γιά τούς γονείς καί γενικά γιά τούς παιδαγωγούς.

Ένα άπό τά καθημερινά προβλήματα π.χ. πού έξετάσαμε στο πρώτο κεφάλαιο, ήταν σέ ποιά ηλικία πρέπει ν' άφίσουμε τό παιδί νά τρώη μόνο του. Οί νεαρές μητέρες φοβούνται ότι ή έπιθυμία τής ανεξαρτησίας στο μικρό παιδί είναι ένα σημείο άνυπακοής ή άκόμη καί άνταρσίας. «Άν τό άφίσουν νά φάη μόνο του, σκέπτονται, αυτό θά παίξει καί δέν θά φάη άρκετά γιάτι θ' άργήση πολύ καί έτσι θά τούς άνατρέψη τή σειρά πού έχου πάρει γιά νά κανονίσουν τή ζωή τού μωρού καί τή δική τους. Δέν θά πρέπει λένε τό παιδί νά παραδέχεται νά παίρνει ήσυχα τό φαγητό πού τού δίνει ένας μεγάλος;» Κι' αυτό άκόμη: Μιá μικρή 20 μηνών, θέλει νά πλένη μόνη τής τά χέρια της. Θέλει νά κρατά μόνη τής τό σαπούνι καί ούρλιάζει όταν τήν έμποδίζουν καί έπιμένει νά τό σκουπίση μόνη τής. Η μικρή έχει τέτοια έπιθυμία νά πλυθή μόνη τής, ώστε σέ δυό λεπτά ξαναλερώνει τά χέρια της καί λέει στή νταντά της «Βρώμικα, πλύνε με». Η μητέρα τό θεωρεί σάν μιá πράξη άνυπακοής καί θέλει νά τιμωρήση τό παιδί. Εύτυχώς οί άμφιβολίες μπαίνουν στο μυαλό της καί διερωτάται μήπως ή κόρη της δείχνει κλίση στήν ισχυρογνωμοσύνη, άλλα στο κάτω κάτω δέν μπορεί νά μαθαίνει κανείς στά μωρά τών 20 μηνών νά πλένουν τά χέρια τους μόνα τους.

Τό ίδιο ζήτημα προκύπτει καί όταν τό παι-

δί άρχίζει νά μαθαίνει νά ντύνεται καί γενικά στήν ηλικία πού μαθαίνει νά είναι καθαρό καί νά διευθύνει τίς κινήσεις του. Πραγματικά είναι πολύ χρήσιμο νά ξέουμε κάτι γιά τήν κανονική ηλικία πού πρέπει νά γίνουν αυτά. Άν ή μητέρα ξέρει τί πρέπει νά περιμένη άπό ένα παιδί μιáς ώρισμένης ηλικίας, όταν μπορεί νά προβλέψη τή στιγμή πού θά ξέρη νά τρώη μόνο του, νά πλένεται νά βάζη τά παπούτσια του, νά φτιάξη σπιτάκια μέ τούς κύβους του ή νά ρίχνει μιá μπάλλα, νά μάθη νά γράφη καί νά διαβάξη, νά χρησιμοποίη τό «μυαλό» του, ή νά παίξη φουτμπόλ, θά μορη ν' άποφύγη δυό πράγματα: νά χαλάση τό παιδί τής όταν τό μεταχειρίζεται σάν μωρό, καί νά τό κάνη εύξασπτο, καί άνυπόμονο, άξιώνοντας άπ' αυτό περισσότερα άπό όσα μπορεί νά κάνει στήν πραγματικότητα.

Ένα άλλο σημείο πού έξετάσαμε είναι τό θέμα τών τών παιχνιδιών καί τών αντικειμένων πού δίνουν στο παιδί γιά νά παίξει. Η ηλικία πού τού τά δίνουν έχει επίσης τήν σημασία της. «Τί είδους παιγνίδια πρέπει νά δώσω στο μικρό μου άγόρι πού είναι δυό χρόνων; Είναι άρκετά μεγάλο γιά νά παίξει μέ κύβους ή μέ πλαστιλίνη;»

Είναι βέβαια καλό νά δίνη μιá μητέρα παιγνίδια πού ταιριάζουν στήν ηλικία τού παιδιού καί στο βαθμό τής άνάπτυξέως του. Αυτό θά συντελέσει στήν κανονική του άνάπτυξη καί θά τό κάνει εύτυχισμένο καί εύχαριστημένο. Παιγνίδια πολύ «παιδικά» ή όχι άρκετά παιδικά δέν προκαλούν τό ενδιαφέρον τού παιδιού καί δέν μπορούν νά ίκανοποιήσουν τήν άνάγκη τής δράσης του. Τό νά άγοράζουμε τέτοια παιγνίδια είναι μιá σπατάλη τού καιρού μας καί τών χρημάτων μας.

Όλα αυτά τά παραδείγματα μας κάνουν νά θίξουμε τό πρόβλημα τών κανόνων τής ηλικίας στήν άνάπτυξη τού παιδιού. Είναι ένα ζήτημα γενικού ενδιαφέροντος πού πρέπει νά τό έξετάσουμε κατά βάθος καί στο σύνολό του προτού άρχίσουμε τή λεπτομερή μελέτη τής άνάπτυξης τών παιδιών πού έχου περάσει τό πρώτο έτος τής ηλικίας τους.

Κ α ν ό ν ε ς τ ή ς ή λ ι κ ί α ς. Πώς θά μπορέση κανείς ν' άνακαλύψη τίς ιδιαίτερες άνάγκες πού έχου νά παιδιά σέ μιá ώρισμένη ηλικία; Πώς τίς άνακαλύψαν οί ψυχολόγοι;

Έξετάζοντας άπλώς καί παρατηρώντας λεπτομερώς ότι κάνουν πολλά παιδιά καί ότι λένε σέ μιá ώρισμένη ηλικία καί σέ καταστάσεις πού ποικίλουν άπερίοριστα. Η έξυπνάδα καί ή περιέργεια τών παιδιών έκδηλώνεται άρκετά όμοιόμορφα μέ τόν τρόπο μέ τόν ό-

ποίο χρησιμοποιούν τα μέλη τους και τη γλώσσα τους.

Το ζήτημα συμβαδίζει με το πρόβλημα των κανόνων της ηλικίας και των παρατηρήσεων που αφορούν την ανάπτυξη και την αύξηση του βάρους στα μωρά. Όλοι μας ξέρουμε ότι το κανονικό βάρος είναι αποτέλεσμα των φροντίδων που έχουν κάνει για τα παιδιά στη μικρή τους ηλικία. Μια ελάττωση του βάρους ή μια αύξηση είναι οι απαραίτητες ενδείξεις, αν θέλουμε να έχη το παιδί υγεία και ένα ασφαλές μέσον για να αντιληφθούμε αν τρέφεται επαρκώς και αν είναι η ζωή του κανονική. Αλλά πριν βγάλουν συμπεράσματα χρειάστηκε να μελετήσουν προηγούμενως την αύξηση του βάρους ενός πολύ μεγάλου αριθμού βρεφών όλων των ηλικιών και υπό συνθήκες πολύ διαφορετικές μεταξύ τους. Υποχρεώθηκαν να βρουν τον μέσον όρο, του βάρους σε οποιαδήποτε δεδομένη ηλικία καθώς και τον μέσο όρο της κανονικής αύξησης του βάρους του μωρού σημειώνοντάς το από χρόνο σε χρόνο, έφ' όσον προχωρούσε η ηλικία του.

Αφού εξακρίβωσαν την κανονική αναλογία στην αύξηση του βάρους, όπου μπορούσαν να βασισθούν γιατί ήταν μια σίγουρη ένδειξη, τότε μπόρεσαν να πουν ότι στο ένα ή το άλλο παιδί το βάρος του ηύξανε κανονικά, ή ότι ίσως είχε μεγαλύτερο ή μικρότερο βάρος από το κανονικό. Όταν λένε ότι ένα παιδί έχει το βάρος που πρέπει, σημαίνει ότι έχει τον μέσο όρο του κανονικού βάρους ενός παιδιού της ηλικίας του. Και έχουν φθάσει στη διατύπωση του κανόνος που αφορά αυτόν τον μέσο όρο, ζυγίζοντας έναν αριθμό παιδιών διαφορετικών.

Με τον τρόπο αυτό εργάστηκαν οι ψυχολόγοι και οι ψυχίατροι που ασχολήθηκαν επί χρόνια για να ανακαλύψουν τον κανονικό όρισμό της ανάπτυξης της εφύλης στα παιδιά από τη γέννησή τους, πράγμα που αποτελεί ένα πρόβλημα πολύ πιο δύσκολο από το πρόβλημα της φυσικής ανάπτυξης και προϋποθέτει μια μελέτη πολύ πιο λεπτή απ' αυτή του αναστήματος και του βάρους. Η διανοητική ανάπτυξη ποικίλει πολύ και είναι πολύ πιο περίπλοκη. Εκδηλώνεται με τόσο διαφορετικούς τρόπους και υφίσταται τόσες επιδράσεις και τόσο διαφορετικές, ώστε δεν είναι εύκολο να βρεθούν μέθοδοι και μέσα σίγουρα που επιτρέπουν να την μετρήσουν και να βγάλουν γενικά συμπεράσματα. Έν τούτοις έχουν κάνει μεγάλες προσπάθειες στον τομέα αυτόν και τώρα είναι σχετικά εύκολο σε έναν ψυχολόγο ή ψυχίατρο να εκτιμήσει τη διανοητική ανάπτυξη ενός παιδιού οποιασδήποτε ηλικίας και να πη αν πλησιάζει στην κανονική, αν ακόμη

απέχει απ' αυτή και πόσο του λείπει για να την φθάσει. Κατορθώνουν να το πετύχουν όχι μόνον όταν πρόκειται για την εξυπνάδα γενικά, αλλά και όταν ακόμη παρακολουθούν έρευνες που έχουν σκοπό τη γνώση της όμιλίας του παιδιού, των ιχνογραφημάτων του, της δεξιότητας του και ακόμη της ικανότητάς του να κρίνη. Οι μητέρες, οι ντανάδες και οι παιδαγωγοί έχουν υπ' όψει τους τους κανόνες αυτούς της ανάπτυξης των βρεφών. Όταν λένε ότι: «Η Μαρία άργησε να μιλήσει», ότι «Τάκης περπάτησε πολύ γρήγορα» ότι ή «Αννα έμαθε πολύ νωρίς να ντυνεται μόνη της» ή ο «Γιάννης είναι καθυστερημένος στα γράμματα» αναφέρονται στους κανόνες που έχουν στο μυαλό τους.

Οι ειδικοί παιδαγωγοί μπορούν τώρα να πουν με μεγαλύτερη ακρίβεια αν ένα παιδί είναι προχωρημένο ή καθυστερημένο ανάλογα με την ηλικία του. Οι ειδικοί σημειώνουν ακριβέστερα και τις προόδους των βρεφών κατά το διάστημα ενός χρόνου που προσδιορίζεται από τη γενική του ανάπτυξη.

Έχει μεγάλη σημασία το να μπορέ κανείς να μετρήσει και να εκτιμήσει την πρόοδο της πνευματικής ανάπτυξης με ακρίβεια, όταν θέλει να ανακαλύψει τις αιτίες που την προκαλούν. Αν θέλη π.χ. να ξέρη τα πραγματικά αποτελέσματα μιας ώρισμμένης μεθόδου αγωγής, να μάθη αν η ανάπτυξη γίνεται υπό τις καλύτερες συνθήκες, όταν το παιδί μπορεί να διασκεδάζει με τη συντροφιά των φίλων του παρά όταν είναι μόνο του, αν ώρισμένες φυσικές ενοχλήσεις, όπως μια μακροχρόνια αρρώστια ή ανεπάρκεια των αδένων εμποδίζουν την πνευματική του ανάπτυξη και κάθε άλλοι είδους παράγοντες που χρειάζεται να ξέρη κανείς, τη στιγμή εκείνη ασφαλώς θα είναι εις θέσιν να μετρήσει και να προσδιορίσει με έναν ακριβή τρόπο την πρόοδο της διανοητικής του ανάπτυξης. Διάφορες εύκολες συγκρίσεις ποσοτικές που θα κάνει οποιοσδήποτε δεν θα μάς βοηθήσουν στο έξης να κρίνουμε την αξία ώρισμένων παιδαγωγικών μεθόδων ή να καταλήξουμε σε συμπεράσματα οριστικά, σχετικά με τις πιο ευνόικες συνθήκες για την ανάπτυξη του παιδιού.

Πνευματικά τέστ. Συνηθίζουν να ονομάζουν «τέστ πνευματικά» τα στοιχειώδη πειράματα που επιτρέπουν τη μελέτη — σημειώνοντάς τα γραπτώς — για το κάθε τι που ενδιαφέρει τα παιδιά διαφόρων ηλικιών, καθώς και τις εκδηλώσεις της επιδεξιότητάς τους, της ευστρόφιας τους και της ιδιοφυίας τους.

Τα τέστ αυτά είναι ένα επιστημονικό μέσον α) για την ανακάλυψη της κανονικής διανοη-

τικής ανάπτυξης των παιδιών γενικά, κρατώντας υποσημείωση των σημαντικών λεπτομερειών π.χ. πώς μαθαίνουν να περπατούν και να μιλούν, πώς εξελίσσεται το λεκτικό τους, ποιες είναι οι φυσικές τους ικανότητες, πώς χρησιμοποιούν τα χέρια και τα μάτια τους, πώς σχεδιάζουν, πώς λογαριάζουν πώς κρίνουν κλπ.

β) για να μετρούν την ανάπτυξη όποιουδήποτε παιδιού και να παρακολουθούν την ανάπτυξή του για να βλέπουν αν είναι κανονική για την ηλικία του, αν είναι πρόωρη ή καθυστερημένη.

γ) για να κάνουν διάκριση μεταξύ των φυσικών ικανοτήτων και των αποτελεσμάτων της αγωγής.

Ο Γάλλος Άλφρέδος Μπινέ, ήταν ένας από τους πρώτους ψυχολόγους που άφιερώθηκε στη μελέτη της παιδικής ηλικίας, που καθιέρωσε την έννοια των «κανόνων» της ηλικίας και ασχολήθηκε στο να εύρη οριστικούς κανόνες, ακολουθώντας ακριβείς μεθόδους.

Η δική του κατάταξη των τέστ που δίνουν την ευχέρεια να μετρούν την εξυπνάδα των παιδιών κάθε ηλικίας, είναι η πιο γνωστή και αυτή που χρησιμοποιείται πιο συχνά. Οι εργασίες του Μπινέ συνεχίστηκαν και προχώρησαν.

Πολλοί άλλοι ψυχολόγοι και ψυχίατροι την έφηρμοσαν σε παιδιά που μιλούσαν Άγγλικά. Αυτοί ήταν ο Μπέρτ στην Άγγλία και ο Τέρμαν στην Αμερική. Αλλά έπειδη τα τέστ του Μπινέ αναφέρονται κυρίως σε παιδιά 5 χρόνων και άνω (υπάρχουν και τέστ που προορίζονται για παιδιά 3 - 4 ετών αλλά δεν είναι τόσο σίγουρα τα συμπεράσματά τους όσο αυτά για τα μεγαλύτερα παιδιά) θεωρούμε ότι δεν είναι ανάγκη να πούμε περισσότερα για το έργο αυτό.

Η πιο ενδιαφέρουσα μελέτη σχετικά με τους κανόνες της ανάπτυξης των βρεφών και των νηπίων είναι η μελέτη του Gesell στην οποία όφασίθηκε μέσα στην ψυχολογική κλινική του Γυάλ (Αμερική). Έχει στη διάθεσή του ένα εργαστήριο και ένα παιδικό σχολείο. Εκεί παρακολουθεί τις μελέτες του και έμβαθύνει και στις ελάχιστες λεπτομέρειες της ανάπτυξης, της κίνησης και των φυσικών ικανοτήτων, που έχει παρατηρήσει και σημειώσει από την παρακολούθηση πολλών παιδιών από τη γέννησή τους και κατά το διάστημα των επόμενων ετών.

Χρησιμοποίησαν όλα τα επιστημονικά μέσα για να παρατηρήσουν, να σημειώσουν και να φωτογραφήσουν την συμπεριφορά των βρεφών και των νηπίων, όχι μόνον στα παιγνίδια

πους αλλά και στους τρόπους που αντιδρούν στα τέστ που τους επιβάλλουν.

Ο Gesell δίνει μια ενδιαφέρουσα οδηγία. Πρέπει να παρατηρή κανείς τα παιδιά χωρίς αυτά να το ξέρουν. Όταν καταλαβαίνουν ότι ασχολούνται μαζί τους και ότι τα παρακολουθούν, είναι φυσικό να συμπεριφέρονται αλλοίωτικά από ότι συνηθίζουν. Γι' αυτό ο Γκαίτζελ χρησιμοποιεί ένα παραβάν παρατηρήσεων που είναι πυκνό από το ένα μέρος π.χ. το δεξιό και διαφανές από το άλλο π.χ. το αριστερό το παιδί που παρατηρεί κανείς, παίζει πίσω από το παραβάν και αυτός που το παρακολουθεί μπορεί να το βλέπει άθεατος. Το παιδί διασκεδάζει μόνο του ή μαζί με άλλα παιδιά ή με ένα μεγάλο και με έναν πειραματιστή που του δίνει μικρά προβλήματα να λύσει με τη βοήθεια των χεριών και των ματιών του. Το υλικό που χρησιμοποιεί καθώς και οι μέθοδοι που ακολουθούν στα προβλήματα που δίνουν στα παιδιά είναι ομοιόμορφες, για να χρησιμοποιούνται για όλα τα παιδιά που υποβάλλονται σ' αυτό το τέστ. Ο πειραματιστής σημειώνει τις κινήσεις που κάνει το παιδί για να πάρη μια μπάλλα χαρτού ή ένα ψυχούλο ψωμιού, μετράει πόσους κύβους μπορεί να βάλη τον ένα επάνω στον άλλον ένα παιδί δύο χρόνων, υπολογίζει την ταχύτητα με την οποία ένα παιδί τριών χρόνων κατορθώνει να βάλη μια σειρά από κομμάτια ξύλου με διαφορετική μορφή μέσα στις αντίστοιχες τρύπες ενός παιγνιδιού, ή να βάλη στη θέση τους τα κομμάτια που θ' αποδώσουν ένα ώρισμένο σχέδιο κ.λ.π. κ.λ.π. Κατά το διάστημα αυτό, ένας άλλος πειραματιστής που στέκεται στην πλευρά του παραβάν, από όπου το παιδί δεν μπορεί να τον ιδεί, παρακολουθεί τις κινήσεις, τις εκφραστικές χειρονομίες καθώς και τα παιγνίδια της φυσιογνωμίας του παιδιού. Για να έχη στοιχεία πιο ακριβή μπορεί να χρησιμοποιήσει μια φωτογραφική μηχανή. (Αυτό το ειδικό παραβάν, δίνει την ευχέρεια όχι μόνον στους πειραματιστές αλλά και στους γονείς να παρακολουθούν τα παιδιά τους στα παιγνίδια τους, χωρίς αυτά να το καταλαβαίνουν. Με τον τρόπο αυτό οι γονείς μαθαίνουν πολλά καινούργια πράγματα και αποκαλυπτικά σχετικά με τα παιδιά τους όπως θα ήθελε άργότερα όταν θίξω το θέμα της τροφής που πρέπει να δίνετε στα μωρά).

Μερικές απόψεις για την ανάπτυξη του παιδιού. Οι επιστημονικές αυτές μελέτες του Γκαίτζελ του έδωσαν την ευκαιρία να εξακριβώσει τα διαδοχικά στάδια και τις πιο παράξενες απόψεις

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ

Υπό Άθανασίου Τσιολοδήμου, Διηγητή

Είναι γεγονός, ότι η επισημότητα του έργου της μορφώσεως είναι ταυτάσημος με το έννοιολογικό περιεχόμενο του έργου, που αφορά τη διδασκαλία, δηλαδή, την ειδική εκείνη διδακτική ενέργεια, που επιτελείται στη σχολική πράξη με σκοπό τη συνειδητοποίηση στον άνθρωπο της αξίας όλων των αγαθών της ζωής (ύλικών, πνευματικών και ηθικών). Η κανονική πορεία στην ταξινόμηση και συστηματοποίηση των μαθητικών αγαθών, ως γνωστόν, επιφέρει συνεχή πρόοδο στο μορφούμενο, όποτε λέγομε, ότι το έργο της διδασκαλίας προχωρεί ικανοποιητικώς με προσδεδειγμένη ανάλυση.

Πολλές φορές παρατηρείται και το αντίθετο, ότι δηλαδή οι δεχόμενοι την επίδραση της διδασκαλίας επιβραδύνουν κατά την πορεία της, όποτε διαπιστώνουμε στο μορφούμενο κάποια άταξία και σύγχυση ίδια στον έσωτερικό του άνθρωπο.

Η συστηματική παρατήρησης έφερε στην επιφάνεια, ότι οι καθυστερούντες μαθηταί εμφανίζουν διανοητική αδράνεια και συναισθηματική κατάπτωση με κάποια εκδηλώσι αντικοινωνικής διαθέσεως, ακόμη δε και διάλυσι (νοσηριαρχικής, συναισθηματικής και κοινωνι-

κής μορφής) της συνδέσεως μεταξύ αυτών και των άλλων μελών της τάξεως, ως και απώλεια της ψυχοκοινωνικής συναφείας μεταξύ του διδασκάλου και των μαθητών μ' όλη τη δυσμενή ανάσχεσι στην αμοιβαία αυτών σχέση.

Τότε, είναι αναγκαίον, να ακολουθήσωμε ώρισμένη διδακτική πορεία προς ανεύρεσι μαθητικής άπαφης μεταξύ του διδασκάλου και του μαθητού μέχρις ότου διαπιστωθή, ότι η πορεία αυτή θα φθάση ως το σημείο, από το οποίο συνδέεται ή έπικειμένη κατανόησις με εκείνο, προς το όποιον έχει ήδη κατανοηθή.

Τη δυσαναπλήρωτη αυτή άπόστασι μεταξύ της προόδου των καθυστερούντων μαθητών και των σχολικών απαιτήσεων θά ήτο παιδευτικώς όρθο οι ίδιοι μαθηταί — μόνοι των — να προβαίνουν στην αυτότακτοποίησι της καθυστερήσεως των στα θεωρητικά και τεχνικά μαθήματα και γενικώς στις άσχολίες των.

Ός εκ τούτου είναι αναγκαία ή δημιουργία αναζητήσεων στην εξέρεσι διδακτικής διεξόδου του σοβαρού αυτού ζητήματος καθώς και ή άπαραίτητος γνώσις των αιτίων που προκαλούν ή δυσχερή αντιμετώπισι του. Οι αναζητήσεις αυτές δικαιολογούν την εύλογο διατύ-

Προσπαθώντας να εύρη τις πιθανές αιτίες αυτής της διαφοράς, δίνει στο σύνολο του έργου του ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για όσους άσχολούνται με τη μελέτη του παιδιού.

Παρατηρώντας τα βρέφη ενός έτους έδωσα όλες τις λεπτομέρειες της ανάπτυξής τους έσημείωσα τις κινήσεις τους, τις φυσικές τους ικανότητες από μήνα σε μήνα. Τώρα θα μελετήσω τη χαρακτηριστική, την τυπική ανάπτυξη ενός παιδιού 2 χρόνων για να έξηγησω τη γενική έννοια που δίνουν στους κανόνες της ανάπτυξης και ν' ανακαλύψω σ' αυτούς την πρακτική εφαρμογή τους.

Η ανάπτυξη του παιδιού κατά το δεύτερον έτος της ηλικίας του.

Τί μπορεί να κάνει ένα παιδί κανονικό των 12 μηνών; Ξέρει να περπατά, αλλά έχει ακόμη ανάγκη από βοήθεια. Μπορεί να κρατήσει ένα μολύβι άρκεία καλά για να μπορεί να κάνει μερικές γραμμές ή να μιμήται.

(Συνεχίζεται)

πωσι άποριών στη διεξοδο του ζητήματος, όπως: "Αν ή παραμονή του καθυστερούντος μαθητού στην ίδια τάξι είναι συμφέρουσα διδακτική λύσις, καθ' ότι ο παραμένων στην ίδια τάξι μαθητής θα είναι κατά μία σχολική και χρονική ηλικία μεγαλύτερος και πνευματικώς ώριμώτερος από τους συνταξιώτες του" θα αντιμετώπιζη τα παρεχόμενα σ' αυτόν μορφωτικά άγαθα με προκαταβολική γνώσι και άσκησι. Ο παραμένων μαθητής θα κατανοή στον έαυτό του την απώλεια της αξίας στη συνείδησι του παιδαγωγού σαν μία ταπείνωσι. Οι νέοι σ' μαθηταί του θα τον θεωρούν άνικανον στις σχολικές υποχρεώσεις του, θα τον περιφρονούν άκόμη — έστω και ένδόμυχα — οι γονείς του και οι άδελφοί του. Ο παραμένων στην ίδια τάξι μαθητής θα άποθαρρύνεται ιδίoti θα πιστεύη ότι ή παραμονή του είναι δίωμα ήττας, όπότε θα όδηγείται σε άψιθυμικές καταστάσεις. Και τέλος, από πην αντίληψι, ότι θα έχη εύκολα τα μαθήματα, ένδέχεται, να γίνη πιό άμελής με άποτέλεσμα να ύστερη άκόμη και των νεωτέρων του.

Έχει διαπιστωθή στη διδακτική πράξι, ότι στις ποικίλες περιπτώσεις της βραδύτητος των μαθητών κατά τη διδασκαλία έχομε και άνάλογες διαβαθμίσεις με έλαφρές ή μεγάλες προεκβολές, που παρακολουθούνται άπ' έξω λαπτομερικώς. (...»Εστι δέ, ως όρω είπειν, βραδυτής ψυχής έν λόγοις και πράξεσιν...» Θεοφρ. Χαρ. 14).

Κατά συνέπειαν, έχομε τη γνώμη, ότι πρό πάσης διδακτικής λύσεως ετις ως άνω εύλογες άπορίες άπαιτείται γνώσις των νόμων, κατά τους όποιους τελούνται οι διακυμάνσεις στην αύξησι και στο ρυθμό της σωματικής και ψυχικής ανάπτυξεως, προς δε και εύρεσις και καταπολέμησις των άφορμών της βραδύτητος της προόδου των μαθητών. Όλες αυτές οι έλλείψεις και οι άφορμές επιβραδύνουν σημαντικώς την διδακτική πορεία. Πνευματικές έλλείψεις, όμως εμφανίζουν στον έργαζόμενο μαθητή σημαντική καθυστέρησι στην πρόδο του. Η άκατάλληλος έπίσης συμπεριφορά των γονέων προκαλεί διαστροφή του συναισθήματος στον μαθητή ως και πνευματική σπασμότητα. Η άνυπαρξία της μητέρας μεταξύ των άλλων έπι-

φέρει γενικήν κατάπτωσην και άφρητιάν πλείστον προδιαθέσεων προς σωματικές νόσους.

Το σχολείο συχνά συλλαμβάνει την ήχη των κενών αυτών διαπιστώσεων στους μαθητές του την έμφάνισι της σιωπής... την καταφυγή σε όνειροπόλησι... δια την άποφυγή της καταθλιπτικής πραγματικότητας... Η εξέυρεσις, λοιπόν, των διαπιστώσεων αυτών κι' άλλων παραμοιών προς αυτές όδηγεί στην σκέψι, αν θα υποχρεώσωμε τον μαθητή να επαναλάβη την ίδια τάξι... Είναι όμως διδακτικώς όρθον την πρώτον σπασμότητα στην όλη πνευματική κατάσταση των μαθητών — την παιδαριωδία — να εκλάβωμε ως άφορμή, ώστε ο μαθητής να επαναλάβη την ίδια τάξι; Μήπως άκόμη ή προσωρινή και παροδική επιβράδυνσι στην πορεία της πνευματικής ανάπτυξεως του μαθητού επιβάλη την επανάληψι της ίδιας πάξεως. Πώς δικαιολογείται τότε ή αντίθεσις, ότι ή βραδυτής της πνευματικής εξέλιξεως στην παιδική και νεανική ηλικία έδημιούργησεν άργότερον πνευματικώς υγιείς ανθρώπους; (...»Εί δέ και βραδείς και νεναρκωμένοι προς τα κρείττω τυγχάνομεν...» Άτταλ. έν Σάθ. 1, 7).

Στην αναζήτησι των μέσων δια την επιτυχή αντιμετώπισι του ζητήματος, ίσως να εύρουν άναπόκρισι οι προτάσεις, καθώς λ.χ., της άνόδου των μαθητών σε άνώτερες τάξεις, όπου ο καθένας θα κατορθώση πάλιν τόσα, όσα είναι άνάλογα με τις φυσικές των δυνάμεις. Οι καθυστερούντες μαθηταί θα παραμείνουν στο ίδιο σχολείο με τη δημιουργία βοηθητικών τάξεων δια την ιδιαίτερη παιδική φροντίδα. Το θέμα είναι εύρύτατο κι' άνοίγει το δρόμο στην ανεύρεσι όρθου παιδευτικού τρόπου δια την συστηματική κι' άποτελεσματική αντιμετώπισι των ποικίλων δυσχερειών, που έμφανίζει. Η διδακτική αντιμετώπισις του ζητήματος δεν έχει διακριβωθή άκόμη σε ειδική παιδευτική έκφρασι και οι προτάσεις μας — προτάσεις, που γράφει το κάθε διδασκαλικό άτομο πρέπει να χωνευτούν σε διδακτική άπόκρισι σχολικής έργασίας — που θα άποτελή το ιδανικό μέτρο έπιλύσεως της βραδύτητος της μαθητικής προόδου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΣΙΟΛΟΔΗΜΟΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΣΗ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΩΡΙΣΜΕΝΟ ΣΚΟΠΟ

Του καθηγητού κ. LE BOHEC

Η αποστήθιση, στο τέλος του σημερινού σχολικού έτους παίζει τον καταστροφικό της ρόλο. Πόσα φρούδια ζαρωμένα, κεφάλια ανάμεσα στα χέρια, δάκτυλα στα αυτιά. Πόσες ψαλμωδίες, προσευχές, παρακλήσεις για να εξευμενίσουν τους φανταστικούς θεούς των εξετάσεων! Είναι απαραίτητο να κάνη κανείς θυσίες σ' αυτούς τους θεούς. Αυτό απαιτεί ο καθυστερημένος πολιτισμός μας. Γιατί πρέπει κανείς να ξέρη να μιλά. Πρέπει να ξέρη να ενεργή. Για το λόγο αυτό υφίσταται ή άποστήθιση. Πρέπει να περάση κανείς ένα ωρικωτήριο, πρέπει να αντιμετωπίση ένα ωριμένο σημείο του μέλλοντος, πρέπει να θυσιάση το πᾶν γι' αυτό το σκοπό πρέπει να ολοκληρώση αυτή τη δοκιμασία και έπειτα μπορεί ν' αποκτήση τον εξοπλισμό για να γίνη αξιωματικός, δικηγόρος ή γιατρός.

Μια συγγενής μου διηγείτο ότι ο καθηγητής της της φιλολογίας την έδιδασκε να μαθήνη με αποστήθιση τα κείμενα της φιλολογίας. Αυτό ήταν βλακώδες και ο καθηγητής το καταλάβαινε απολύτως, αλλά ήθελε να έχη επιτυχία. Έπρεπε να μάθη να κυλάη ή σκέψη στη ροή των λέξεων και έφ' όσον ήταν οι λέξεις των άλλων, ήταν οι σκέψεις των άλλων που μάθαινε αποστήθιση.

Έξ άλλου περισσότεροι από ένας καθηγητές της φιλολογίας γράφουν στο περιθώριο των γραπτών. «Ίδιες προσωπικές, έπομένως λανθασμένες».

Μόνον ο Άριστοτέλης είχε δίκη. «Έξω από τον έαυτό μας δεν υπάρχει σωτηρία».

Μόνον όταν περάσουν οι εξετάσεις, δεν υπάρχουν πια παρά άνθρωποι που κάνουν εύθερη ζωή και παίρνουν τον κατήφορο χωρίς να βάλουν φρένο, ειδικώς από την αδράνεια που απέκτησαν. Και όπως αυτά τα ξερά άγκάθια που άνεβάζουν φορτωμένα στο μολάρι, στο χωριό τους, οι άνθρωποι που ακολουθούν αυτό το δρόμο μπορούν να είναι νεκροί στα 20 χρόνια χωρίς να το ξέρουν. Σκοτώνονται να μάθουν γνώσεις με αποστήθιση. Η αποστήθιση τους νεκρώνει.

Άλλα χρειάζεται να έχη κανείς γεμάτο το μυαλό του την ημέρα που θα πρέπει να έχη

γνώσεις για τη ζωή. Δεν είναι αλήθεια, ότι η σκέψη του άλλου που έρχεται να εφαρμοσθή σε μας σαν ασθένεια του σχολείου, ξεκολλάει κάποια μέρα και πέφτει γιατί δεν έχει προσκολληθή καλά στην πέτρα. Δεν αξίζει καλύτερα να σκεφθή κανείς, ότι μπορεί να δημιουργήση μια προσωπικότητα, προσθέτοντας θρηπτικά υλικά (τα υλικά της ζωής) στην πρώτη μικρή φλόγα έως ότου γίνη μια μεγάλη φωτιά;

Θα έπρεπε μια αυτόνομη και προσωπική σκέψη να είναι επικίνδυνη σε σημείο που να μας υποχρεώνη με κάθε θυσία να την εξολέψουμε με μια φλυαρία, ένα σύνολο από υλικά ακατέργαστα που δεν μπορούν ν' αφομοιωθούν. Γιατί είναι γεγονός ότι η αποστήθιση εισάγει τις ιδέες των άλλων. Τότε μπορεί κανείς να δοκιμάση να τις καταβροχθήση και έρχεται μια μέρα, που όπως ο γάιδαρος που είχε αρχίσει να συνηθίζη να μην τρώη, ή προσωπική σκέψη πεθαίνει γιατί πηζεται και εγκαταλείπεται.

Ωραίο αποτέλεσμα, πού, για ώρισμένους είναι ένα θετικό αποτέλεσμα. Κατά σ' αυτή τη συγγενή που τα έχασε όλα μετά το απολυτήριό της, αλλά που διατήρησε μια αηδία για την πνευματική προσπάθεια.

Η μάθηση που προκύπτει από την αποστήθιση είναι μια μάθηση που δεν εισχωρεί στις ίνες του ατόμου. Είναι ένα εξωτερικό βερνίκι που ξεφτάει στο παραμικρό κτύπημα. Η πραγματική μάθηση είναι αυτή που δημιουργείται στο έσωτερικό, από σπινθήρα σε σπινθήρα, από φλόγα σε φλόγα, από πείρα σε πείρα.

Για να υπάρξη συνοχή και σταθεροποίηση, το άτομο πρέπει να ενδιαφερθή. Θυμάται κυρίως, ότι άφορά. Και θα μπορούσε κανείς να φθάση στο σημείο να πη ότι για να υπάρξη απομνημόνευση πρέπει να υπάρξη συγκίνηση. Η συγκίνηση μπορεί να είναι πνευματική. Μπορεί να υπάρξη ή ευχαρίστηση για την ανακάλυψη, την παρατήρηση, που είναι κάποτε τόσο γρήγορες ώστε τις παίρνουν για άμεση γνώση.

Δεν συγκρατούν (απομνημονεύουν) καλά,

ΑΠΟΣΤΗΘΙΣΗ & ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΣΗ

Του Dr J. CHATEAU

Και τί δεν είπαν από την εποχή του Montaigne για την εξαιρετική μνήμη, για τα «μεγάλα μυαλά» τα παραφορτωμένα. Έφθαναν συχνά, με τις άπλοϊκές γενικεύσεις, που είναι τόσο συχνές και τόσο επικίνδυνες στον παιδαγωγικό τομέα, να σκεφθούν ότι η μνήμη και η εξυπνάδα ήταν σαν δύο πόλοι και ότι όταν διευθυνόταν κανείς προς τον ένα, απομακρυνόταν από τον άλλο. Πόσες παρεξηγήσεις υπήρξαν στο θέμα αυτό!

Άλλα τα γεγονότα διαψεύδουν πάντοτε τις υπερβολικές θεωρίες. Και επιμένουν τον τελευταίο καιρό σε μια περίεργη επιστροφή στο μνημονικό. Αφού τον ανέθηκαν αρκετά άσχημα στις περιοχές όπου ήταν δικές του, κατέφυγε εκεί όπου είναι παρείσακτο. Το βλέπουμε να θριαμβεύη στο «Σταματάτε η δι-

παρά μόνον αυτό που θαυμάζουν, αυτό που ανακαλύπτουν. Και όπως διατυπώνει ο κ. Λεγκράν, πρέπει να διατηρή κανείς και να καλλιεργή τις ικανότητες του θαυμαστού που θα κινδύνευαν να καταπνιγούν αν δεν τις προσέξη κανείς.

Τώρα ακόμη και ο πίνακας του πολλαπλασιασμού δεν πρέπει να εξαρτηθή από την αποστήθιση, αλλά από την πείρα που ανακτώνται συνεχώς και κυρίως θα επιδιώκουμε ώστε να έμβασθουν σ' αυτή. Και επειδή είμαι μαθηματικός και επειδή αυτό αναφέρεται στην εγκύκλιο, έφ' όσον σ' αυτή μιλούν για μηχανισμούς, πρέπει να πω ότι υπάρχουν δύο κατηγορίες παιδιών. Υπάρχουν οι λεπτοί μαθηματικοί, πρέπει να τους μεταχειρισθ κανείς με τρόπο για να μην τους καταστρέψη κάποιο λεπτό ελατήριο, και αυτοί που βολεύονται με την αποστήθιση ενός πίνακα προσθέσεως ή πολλαπλασιασμού, γιατί εκεί καταργούν τις αιτιολογίες, παρατηρήσεις, συνδέσεις, συγκρίσεις, παρομοιώσεις, ιδιότητες κ.λ.π.

Και είναι άλλοι που είναι σαν ένας σάκκος τρύπιος που προσπαθούν να του βάλουν μέσα κάτι, αλλά όλα ξεφεύγουν από την τρύπα! Μένουν φυσικά μερικά σκαλωμένα στις κλωστές του υφάσματος, και που θα μπορούσε

πλασιάζετε και σε άλλες τις ανάλογες δοκιμασίες των εκπαιδευτών που κάνουν οι ειδικοί του ραδιοφώνου. Και μιλούν τότε για γενική πνευματική καλλιέργεια. Δεν πρέπει να επιμείνουμε: Άς προσέξουμε εν τούτοις ότι πολλοί συχνά, είναι οι δάσκαλοι ή οι φοιτητές που υπερσισχούν σε τέτοιους διαγωνισμούς, όπου απαντούν στις πιο ανασπάντες έρωτήσεις, έντελως έξω από το πρόγραμμα της τάξης τους. Σ' αυτό υπάρχει ένα περίεργο γεγονός και πολύ διδακτικό.

Σε άλλες χώρες, όπου υπό το πρόσχημα μιας επιστημονικής ψυχολογίας έχουν απαρηθη κάθε γενική πνευματική καλλιέργεια σαν αποτέλεσμα των παιδαγωγών, επιμένουν σε μια γενική αξιοποίηση της «γενικής έρευνας». Το παιδί μαθαίνει με την ευκαιρία κάθε προ-

κάνει να πύττει ότι θα μπορούσαν και άλλα να σκαλώσουν και να συγκρατηθούν σιγά σιγά το ένα επάνω στο άλλο. Άλλα στην παραμικρή κίνηση όλα ξεφεύγουν και ξαναβρίσκονται κανείς με το σάκκο άδειο, όπως πρώτα! (Σ. Μ. Το παράδειγμα αυτό μοιάζει με την περίφημη «πάπια» του Κερσενστάινερ που όταν βγή από το νερό τινάζει τα φτερά της, έτσι, λείει ο Κερσενστάινερ και ο μαθητής που μαθαίνει με αποστήθιση, αποτινάζει τις «γνώσεις» μόλις βγή από το σχολείο).

Για τα παιδιά αυτά, μόνον η πείρα μπορεί να βουλώση την τρύπα και ξαφνικά, παρατηρεί κανείς ότι οι έννοιες αποκτώνται και αφομοιώνονται οριστικά. Άλλα δεν είναι από την αποστήθιση που έχουν πασαλειφθή εξωτερικά, αλλά από μια πείρα που αφομοιώθηκε προς το άτομο κυρίως όταν στη βάση υπάρχει ο ζωντανός υπολογισμός με τα χρώματα, τις μυρωδιές, τις μορφές, τις συγκινήσεις, τις ελπίδες όπου οδηγεί η ζωή, και που είναι αναγκαία για να είναι πλούσια και γεμάτα ζωή τα υλικά των έννοιων που πρέπει να συγκρατηθούν.

Έπομένως ή πιο αυθεντική μορφή της μάθησης είναι ή πείρα και όχι ή απομνημόνευση.

LE BOHEC

Μετάφρ. Έμμη Πάτση.

NEO ΣΧΟΛΕΙΟ

NEO ΣΧΟΛΕΙΟ

βλήματος, κάθε θέματος, αυτό που πρέπει να μάθη. Πώς άφου έχουν άπαρνηθή τη γενική πνευματική καλλιέργεια, θα μπορούσαν να επιτύχουν την πνευματική καλλιέργεια άλλοιώς παρά με αυτή την τμηματική μέθοδο; 'Επίσης δεν είναι παράδοξο, τὸ ὅτι οἱ δοκιμὲς γιὰ τὶς ὁποῖες μὴλῆσαμε προηγουμένως μᾶς ἤρθαν ἀπὸ αὐτὲς τὶς μεταρρυθμιστικὲς χώρες;

Εἶναι περίεργο νὰ βλέπη κανεῖς ὅτι ἡ μνήμη εἶναι κυρίως σεβαστὴ σήμερα ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἐπαινοῦν περισσότερο τὴ νέα ἀγωγή καὶ τὶς σύγχρονες μέθοδοι: Παράξενη ὑπαναχώρηση στὴν ὁποία δεν ὑπελάγιζε ἀσφαλῶς ὁ Κλαπαρέντ ἢ ὁ Ντιούι. Ὅσο περισσότερο ἀπαρνιόταν τὸ παραγέμισμα ἐνὸς ὑποτιθαμένου σχολείου κατὰ παράδοση, ὅσο περισσότερο ἤθελαν νὰ τὸ ἀντικαταστήσουν μετὰ τὴ δραστηριότητα τοῦ μαθητοῦ, στὸ τέλος ἔφθασαν μερικοὶ — σημερινοὶ μεθοδολόγοι νὰ ἐφαρμόσουν ἀπλὲς ἀσκήσεις τὴν μνήμης!

Χωρὶς ἀμφιβολία ἡ ἱστορία τῆς παιδαγωγικῆς μᾶς δείχνει ὅτι τέτοιες ἀντιφάσεις εἶναι συχνές: Οἱ θεωρητικοί, πολὺ συχνὰ δεν βλέπουν ὅλες τὶς συνέπειες τῶν θεωριῶν τους. Ἐρχεται ὅμως ἡ σειρά τῆς ἐφαρμογῆς ποὺ γίνεταί ὁ κριτής, ὁ μόνος, κριτής. Ἄς προσπαθήσουμε νὰ ἀναλύσουμε τὸ ζήτημα αὐτὸ μετὰ βάση τὰ γεγονότα. Θὰ εἶναι πιὸ εὐκολο παρὰ νὰ προβλέψουμε τὶς μακρινὲς καὶ ἀμφίβολες συνέπειες μιᾶς θεωρίας.

Ἐκεῖνο ποὺ κριτικαρίσαν τόσο, ἦταν τὸ παραγέμισμα, ἦταν ὁ μαθητὴς ποὺ μάθαινε, χωρὶς νὰ καταλαβαίνει, ν' ἀποστηθίζει προβλήματα ἢ κείμενα, ποὺ ἀπήγγελλε χωρὶς ἔννοια ἕνα γαλλικὸ ἢ λατινικὸ κείμενο, ποὺ ἐφέλλιζε μιὰ περίληψη ἐξ ἴσου σκοτεινὴ καὶ ἀκατανόητη. Ὅλα αὐτὰ ἦταν ἀληθινὰ. Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἕως τὸ σημεῖο νὰ καταδικάζουμε τὴν «ἀπομνημόνευση» ὑπάρχει μεγάλη ἀπόσταση.

Χωρὶς ἀμφιβολία θὰ μπορούσε κανεῖς νὰ πῇ ὅτι ἡ ἀπομνημόνευση εἶναι ἀντίθετη μετὰ κάθε πραγματικὴ δραστηριότητα. Καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι στὴν ἀπομνημόνευση ὑπάρχει μιὰ ἀναμφισβήτητη παθητικὴ ἰδιότητα. Ἀλλὰ τὸ νὰ τὴν καταδικάσουμε ὁλοκληρωτικὰ αὐτὴ τὴν πραγματικὴ δραστηριότητα ἂν ἡ ἀπομνημόνευση ἦταν τὸ ἀναγκαῖο τῆς θεμελίου; Ἡ πραγματικὴ ἐνεργητικότητα ἀναπτύσσεται πιθανῶς σὲ μιὰ βάση παθητικὴ, ἔτσι ὥστε, θέλοντας νὰ τὴν κάνουμε μοναδικὸ ἀξίωμα τῆς διδασκαλίας, θὰ καταλήγαμε νὰ καταστρέψουμε αὐτὴ

τὴν ἐνεργητικότητα καὶ κάθε διδασκαλία γιὰ νὰ πέσουμε σὲ ἕναν ἀναρχικὸ αὐτοματισμό.

Γι' αὐτὸ τὰ δυὸ ἀντίθετα ρεύματα, ποὺ εἶναι ἐξ ἴσου προσκαλλημένα στὶς σημερινὲς μέθοδοι, καταλήγουν στὶς ἴδιες ἀποτυχίες, δὲν ἀποκλείουν τὴν ἀποστήθιση. Ἡ ἐγκωμιάζουν τὶς σύγχρονες μέθοδοι, καὶ ἀρνοῦνται τὴ γενικὴ πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ ὅπως εἶδαμε, δεν μπορούν ν' ἀποφύγουν τὴν ἔλλειψη παιδαγωγικῆς πίστης, παρὰ μετὰ τὴν προσφυγὴ στὴ γενικὴ ἐρευνα, μπορούν νὰ τὴν ἀναζητήσουν καὶ νὰ τὴν ἔχουν στὶς σύγχρονες μέθοδοι ὅπως π.χ. ἐνὸς Ντιούι. Στὸ κάτω κάτω, ξαναπέφτουν σὲ μιὰ διδασκαλία εἰδικευμένη καὶ τμηματικὴ, σὲ μιὰ δημιουργία ρομπότ.

Ἡ ἀντίθετα, θέλουν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἐνεργητικότητα τῆς γενικῆς πνευματικῆς καλλιέργειας ἐναντίον τῆς παθητικότητας τῆς ἀποστήθισης, καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἂν ἡ ἀποστήθιση ἐξαφανίζεται μετὰ τὸ παραγέμισμα ἡ γενικὴ πνευματικὴ καλλιέργεια ἐξαφανίζεται ἐπίσης, πράγμα ποὺ γιὰ νὰ εἶναι ἀντίθετο στὶς προβλέψεις ποὺ λέγονται ἐπιστημονικὲς, δεν εἶναι λιγώτερο ἀξιοθρήνητο γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ μαθητοῦ.

Ἄς ἀφήσουμε τὸ πρῶτο ρεῦμα, ποὺ ἡ ψυχολογικὴ καὶ παιδαγωγικὴ βάση εἶναι πολὺ λεπτή, καὶ ἂς προσπαθήσουμε νὰ ἐξετάσουμε ἀπὸ ποῦ οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ δευτέρου.

Ξεκινοῦν συχνὰ ἀπὸ μιὰ ἀντίληψη πολὺ ἀπλοϊκὴ τῆς συνταυτισμένης μνήμης μετὰ τὴν καθαρὴ «ἀποστήθιση». Καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους ἡ ἀποστήθιση δεν εἶναι ἀκόμη παρὰ ἡ ἀπομνημόνευση ἡ στοιχειώδης καὶ αὐτοματικὴ. Μένει στὸ ἐπίπεδο μιᾶς παθητικῆς σκέψης, καὶ ἀκόμη πολὺ συχνὰ κάτω ἀπὸ τὴν παραστατικὴ σκέψη. Δεν εἶναι παρὰ μιὰ σειρά ἀπὸ τακτοποιημένες ἀναπλάσεις. Τὸ ὅτι τέτοιες τακτοποιημένες ἀναπλάσεις εἶναι χρήσιμες στὴν κινητήρια συμπεριφορά μας, εἶναι βέβαιο. Ἡ συνήθεια ἀπαλάσσει συχνὰ ἀπὸ τοῦ νὰ λογαριάζουμε καὶ νὰ σκεπτόμαστε, καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς εἶναι ἕνας παράγων οἰκονομίας ἀπαραίτητος. Δίνει μεγαλύτερη ταχύτητα, μεγαλύτερη ἀκρίβεια, περισσότερη ἀσφάλεια σὲ χειρονομίες ποὺ ἦταν ἄλλοτε ἀργὲς καὶ διστακτικὲς. Ἀπαλλάσσει τὴ σκέψη ἀπὸ τὴν ἐργασία. Ἀλλὰ ὅταν ἀντιμετωπίζη κανεῖς τὴν ἴδια τὴ ζωντανὴ σκέψη, αὐτὴ τὴ σκέψη ποὺ ἐπιτρέπει τὴ γενικὴ πνευματικὴ καλλιέργεια,

δεν ὑπάρχει μεγάλος κίνδυνος νὰ εἰσαγάγῃ ἕναν ἐλεγχό στὸ ἐπίπεδο αὐτῆς τῆς ζωντανῆς σκέψης; Δεν κινδυνεύει νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴ σκέψη μετὰ τὸ προδικασμένο; Ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ θυμηθοῦμε ὅλους ἐκείνους ποὺ ἀπὸ τὸν *Montaigne*, ἐξήσκησαν τὴν ἐμπνευσή τους ἐναντίον τῆς «ἀποστήθισης» στὴ σχολικὴ σκέψη; Ὁ Ρουσσώ ἦταν πιὸ φρόνιμος, ὅταν ὑπεγράμμιζε πὼς ἡ μνήμη ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ «συλλήψεις» — ὅπως ἡ ἐλευθερία καὶ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. Γιατὶ τὸ μικρὸ παιδί, ποὺ δεν χρησιμοποιεῖ παρὰ μόνον τὴ μνήμη, δεν ἔχει «πραγματικὴ μνήμη» (*Aimélie* ἐκδ. Γκαρντέ 103). Ὁ Ντεκάρτ τὸ εἶχε πῇ ἤδη. Ὅπως ἡ σκέψη, ἔτσι καὶ ἡ μνήμη ἀπαιτεῖ μιὰ προηγουμένη ἀπάντηση. Δεν σκέπτεται κανεῖς, παρὰ μόνον ἐπάνω σὲ δεδομένα ποὺ ἔχει ἀποκτήσῃ προηγουμένως καὶ δεν ἀπομνημονεύει κανεῖς παρὰ μόνον γνώσεις ποὺ ἔχει ἀποκτήσῃ προηγουμένως. Ἡ σκέψη καὶ ἡ μνήμη ἀποτελοῦν αὐτὸ τὸ «κατάστημα ἰδεῶν» ποὺ ὁ Ζὰν Ζὰκ ἀπέκτησε στὶς *Charmelles*. Ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτὴ ἡ συμβουλή, τὴ στιγμὴ μάλιστα ὅπου ἐπαινεῖ τὴν ἐκπαίδευση διὰ τῶν πραγμάτων: «Κάμετε ὥστε ὅλοι οἱ πειραματισμοὶ τους νὰ συνδέωνται ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον με ἕνα εἶδος συμπερασμάτων, ὥστε μετὰ τὴ βοήθεια τῆς ἀλυσίδας αὐτῆς, νὰ μποροῦν νὰ τὰ βάλουν σὲ τάξη στὸ μυαλό τους καὶ νὰ τὰ θυμοῦνται ὅταν εἶναι ἀνάγκη. Γιατὶ εἶναι πολὺ δύσκολο, γεγονότα καὶ ἀκόμη κρίσεις μεμονωμένες, νὰ κρατήσουν γιὰ πολὺ στὴ μνήμη, ὅταν τοὺς λείπει ὁ σύνδεσμος γιὰ νὰ τὶς ξαναφέρῃ σ' αὐτὴ» (*ibid* 200).

Ὅταν πιὸ πρόσφατα, οἱ ψυχολόγοι μελέτησαν τὰ κοινωνικὰ πλαίσια τῆς μνήμης, (*Halbwachs*) ἔφεραν σὲ φῶς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ συστηματοποίηση τῶν ἀναμνήσεων, ἐναντίον μιᾶς θεωρίας πολὺ ἀπλοϊκῆς γιὰ ἕναν αὐτοματισμό τῆς ἀνάμνησης. Μιλοῦσαν γιὰ «κατηγορίες τῆς κρίσης». Στὴν πραγματικότητα κάτω ἀπ' αὐτὰ τὰ κύρια πλαίσια, ὅπως εἶναι οἱ «κατηγορίες», μένουν ἀρκετὰ ἀκόμη πλαίσια ποὺ ἀποκτήθηκαν ἐξ ἴσου. Ἄς μὴν ἐπιμένουμε στὴ σειρά τῶν ἀριθμῶν ἢ στὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων, ποὺ πρέπει νὰ μάθουν καλὰ μετὰ κάθε θυσία. Εἶναι σὰν ἀποκλήματα μνημονοτεχνικά, πράγμα ποὺ φαίνεται γρήγορα, ἀρκεῖ νὰ σκεφθῇ κανεῖς λίγο ἐπάνω στὸ θέμα τῶν ὀνομάτων τῶν ἀριθμῶν. Χωρὶς τὰ ὀνόματα αὐτὰ δεν θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε τὸν παραμικρὸ λογαριασμό. Ἡ τέχνη τοῦ μαθηματικοῦ ἦταν νὰ μετατρέπῃ σὲ

μιὰ διαδοχὴ ἤχων τὴ διαδοχὴ τῶν πράξεων ποὺ εἶχαν γιὰ ἀποτέλεσμα εἴτε γεωμετρικὰ σχήματα (τρίγωνα, τετράγωνα κλπ.) ἢ σύνολα ἀπὸ ἐνότητες. Πὼς, διερωτᾶτο ὁ *Condillac*, θὰ σκεφθῶ τὸν ἀριθμὸ 1.000 ἂν δεν ξέρω ὅτι τὸ σημεῖο 1.000 ἀκολουθεῖ τὸ σημεῖο 999 καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς; Πρέπει λοιπὸν νὰ μάθουμε ἀπ' ἐξω τοὺς δέκα πρώτους ἀριθμούς καὶ ἀκόμη τὸ ἔντεκα, τὸ δώδεκα κλπ. Ἐλεγε ἀκόμη. Πὼς θὰ σκεφθῶ χωρὶς τὶς λέξεις ποὺ αὐτὲς ἐπίσης εἶναι σημάδια ἀπαραίτητα γιὰ τὴ μνήμη; Πὼς θὰ σκεφθῶ ὅλες τὶς ἰδιότητες τοῦ χρυσοῦ, ὅταν δεν μπορῶ νὰ τὶς στηρίξω στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ στηρίγματος ποὺ εἶναι ἡ λέξη χρυσός; Δεν θυμοῦνται καλὰ τὰ πράγματα παρὰ μόνον ὅταν τὰ συνδέουν μετὰ τὶς λέξεις. Ὅταν μαθαίνουν τὸ ὄνομα ἐνὸς φυτοῦ, παραξενεύονται ὅταν τὸ συναντοῦν τόσο συχνά. Εἶναι γιὰτὶ προηγουμένως δεν τὸ ἀνεγνώριζαν καθόλου, ἀλλὰ ἀκόμη ἐπειδὴ δεν τὸ ἀνεγνώριζαν δεν τὸ πρόσεχαν καθόλου. Αὐτὲς λοιπὸν οἱ διαπιστώσεις οἱ ἀπλὲς καὶ κλασσικὲς, ἀπαιτοῦν μιὰ γνώση τοῦ λεξιλογίου. Πλούτος λέξεων εἶναι πλούτος ἰδεῶν, ὅπως ἔλεγε ὁ Πεκταλότσι. Καὶ χωρὶς ἀμφιβολία συμβαίνει τὸ λεκτικὸ σημεῖο νὰ εὑρὴ σύντομα μιὰ σημασία, ἄλλως πέφτη κανεῖς σὲ ἕνα ἄγονο λεξιλόγιο. Ἀλλὰ ἡ σημασία δεν μπορεῖ νὰ πάρῃ σάρκα καὶ ὅστα πρὶν ἀπὸ τὸ σημάδι ἔτσι ὥστε τὶς περισσότερες φορὲς τὸ σημάδι πρέπει νὰ ἔρχεται πρῶτο.

Ὁμολογῶ ὅτι δεν μπορῶ νὰ καταλάβω τὴν ἀπελπισία τῶν δασκάλων ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ μαθητὲς τῆς ἑκτῆς, χρησιμοποιοῦν λέξεις ὅπως: κυβέρνηση, ἡ ζήλεια, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκριβὴ ἀντίληψη τῆς σημασίας τους. Θέλετε λοιπὸν οἱ λέξεις νὰ ἔρχονται μετὰ τὶς ἰδέες; Δεν εἶναι ἀκριβῶς δικό σας ἔργο νὰ ἐξηγεῖτε τὴ σημασία τῶν λέξεων; Ἀντίθετα οἱ λέξεις εἶναι οἱ κρεμάστρες ὅπου κρεμοῦμε τὴν ἰδέα: Μιὰ ἰδέα δεν δύναται σὰν ἕνα ὄν ὀριστικὸ, αὐτὸ δεν ἰσχύει παρὰ μόνον στὰ μαθηματικά. Μιὰ ἰδέα εἶναι κατὰ τὸν πρῶτο νὰ κυλίσῃ ὅπως τὸ αὐτοκίνητο. Στὴν ἀρχὴ εἶναι συγκεχυμένη. Πρέπει νὰ τὴν διαφωτίσουν, νὰ τὴν κτενίσουν, νὰ τῆς δώσουν μιὰ ἐμφάνιση. Ὁ ὀριστικὸς προσδιορισμὸς δεν μπορεῖ νὰ ἔλθῃ παρὰ μετὰ τὴ χρῆση, προσδιορίζει τὴ χρῆση, καὶ τὴν κωδικοποιεῖ. Τὸ νὰ θέλουμε ν' ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸν προσδιορισμὸ καὶ νὰ ὑποθέσουμε ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀρκετός, εἶναι σὰν νὰ ξεχνᾶμε ὅτι σχεδὸν πάντοτε τὸ μυαλό μας ἐργάζεται στὸ ἀδέβαιο καὶ ὅτι ἀκριβῶς οἱ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΗΘΙΣΗ

Τῆς YVONE GLOAGUEU

λέξεις εἶναι τὰ μέσα ποὺ ἔχουν σκοπὸ νὰ προσδιορίσουν. Καὶ δὲν πρέπει νὰ πούμεε ὅτι θὰ μπορούσαμε νὰ συνηθίσουμε τοὺς μαθητές μας στὸν ἀδέσβαιο αὐτὸ χαρακτηριστὶ τῶν σκέψεών μας. Θὰ ἦταν σὰν νὰ θέλαμε νὰ τοὺς δώσουμε ἕνα καθαρὸ πνεῦμα γεωμετρίας ποὺ δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐφαρμοσθῇ στὸν ἀληθινὸ κόσμον. Θὰ σβύναμε τὴν ἀντίληψη, τὸ αἶσθημα καὶ θὰ μετατρέπαμε τὴ σκέψη σὲ μιὰ ἀριθμομηχανή.

Τὸ λεξιλόγιο ἐπίσης πρέπει στὴν ἀρχὴ ν' ἀποστηθίζεται. Ἐκεῖ θὰ εἶναι τὸ σχῆμα ἐπάνω στὸ ὁποῖο θὰ ἐργασθοῦμε κατόπιν γιὰ νὰ τοῦ δώσουμε σάρκα καὶ ὅστα. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία βαδίζει κυρίως ἀπὸ τὰ σήματα στὶς σημασίες, ἀπὸ τὶς λέξεις στὰ πράγματα. Τὸ ζῶο, ἐπειδὴ βασίζεται στὰ πράγματα δὲν ἔχει ἀπ' αὐτὰ παρὰ μόνον ἐνδείξεις καὶ καθόλου σκέψεις. Ἡ τέχνη ἐδῶ εἶναι νὰ ἐμποδίσουμε ὥστε οἱ λέξεις νὰ μὴ μὲνουν σήματα, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ χωρὶς νὰ διατρέχῃ κανεὶς στὴν ἀρχὴ αὐτὸν τὸν κίνδυνον. Γιὰ ν' ἀποφύγουμε αὐτὸν τὸν κίνδυνον εἶναι τὸ ἴδιο σὰν νὰ θέλουμε ν' ἀποφύγουμε τὴν κρίση τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Ἄν δὲν θέλουμε νὰ ριφοκινδυνεύσουμε, διατρέχουμε τὸν κίνδυνον νὰ μὴ δημιουργήσουμε τίποτα.

Αὐτὲς οἱ διαπιστώσεις μᾶς ὁδηγοῦν ἀκόμη ἀπὸ δύο ἄλλους δρόμους στὴν «ἀποστήθιση». Ἡ πρώτη εἶναι ὅτι τὰ σημεῖα στηρίζεως τῆς σκέψης δὲν εἶναι μόνον τὰ σήματα ποὺ ἀναφέρονται σὲ συνθέσεις ὅπως εἶναι τὰ ὀνόματα. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀριθμῶν δὲν φθάνουν χωρὶς τὸ νόμον τῆς σύνθεσης τῶν ἀριθμῶν, ποὺ ἡ ἴδια προσδιορίζεται ἀπὸ λέξεις. Τὸ δεκαδικὸ σύστημα πρέπει κι' αὐτὸ ν' ἀποστηθίζεται ὅπως τὸ εἴκοσι καὶ εἰκοσίενα στὸ ὁποῖο δίνουν μιὰ ἔννοια. Ἐπίσης οἱ κανόνες τῆς γραμματικῆς, ὁ πίνακας τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, οἱ ἐγκλίσεις κλπ. Ἡ ἀποστήθιση ποὺ εἶχε ἀξία γιὰ τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων, ἀποδεικνύεται ἀκόμη ἀπαραίτητη σ' αὐτὰ τὰ ὀνόματα.

Ἄς μὴν ἐπιμένουμε. Μᾶς εἶναι ἀρκετὸ νὰ ὑποδείξουμε ὅτι κάθε μνημονικὸ καὶ κάθε πνευματικὴ καλλιέργεια δὲν ἀναπτύσσεται παρὰ μόνον σὲ στεριεὲς βάσεις, ποὺ δίνουν ἢ αὐτόματη μνήμη, ἢ ἀποστήθιση. Οἱ βασικοὶ μηχανισμοὶ εἶναι πιὸ ἐπιτακτικοί, πιὸ ἀπαραίτητοι ἀπὸ ὅσο πιστεύουν ὀρισμένοι ὁπαδοὶ τοῦ Montaigne.

Ὁ δεῦτερος δρόμος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ γε-

γονὸς ὅτι ἡ λέξη δὲν εἶναι μόνον ἕνας λογάριθμος μαθηματικός, ἀλλὰ ἐπίσης ἕνα στήριγμα γιὰ τὶς συγκεχυμένες ἰδέες καὶ γιὰ τὰ αἰσθήματα. Χωρὶς λέξεις, δὲν μπορεῖ πιά κανεὶς νὰ καλλιεργήσῃ τὴν καρδιὰ παρὰ τὸ πνεῦμα. Χωρὶς ἀμφιβολία ἡ οὐσία τῆς ἀγωγῆς φαίνεται ὅτι δὲν ἔγκειται σὲ μιὰ μάταιη ἡθικὴ διδασχὴ, ἀλλὰ στὴ συνηθισμένη συμπεριφορά, στὴν ἀπόκτηση αὐτοκυριαρχίας. Ἐν τούτοις ἡ καρδιὰ ξεπερνᾷ τὴ θέληση, μπορεῖ κανεὶς νὰ συναντήσῃ τὴν πιὸ μεγάλη αὐτοκυριαρχία μὲ τὴν πιὸ μεγάλη στεγνότητα τῆς καρδιᾶς. Ἀκόμη καὶ ἡ ἀλτρουϊστικὴ συμπεριφορά, ἂν εἶναι ἀπαραίτητη, δὲν φθάνει γιὰ νὰ μορφώσῃ τὴν καρδιὰ. Τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα δὲν εἶναι πιὸ φυσικὰ ἀπὸ τὴ διανόηση τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ αὐτὰ εἶναι ἀποκτμήματα τοῦ εἶδους ποὺ θὰ ἦταν ἀδύνατα, χωρὶς τὴ συμβολικὴ σκέψη καὶ τὶς τέχνες ποὺ προέρχονται ἀπὸ αὐτά. Ἡ «ἀγάπη» πρέπει νὰ ζητηθῇ πρῶτα στὶς λέξεις, προτοῦ τὴν κάνουμε νὰ κατέβῃ στὴ συμπεριφορά, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχουμε ποτέ, παρὰ τυφλὲς ἐντυπώσεις, καὶ ὄχι πραγματικὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα. Καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ξαναβρίσκουμε τὴν ἀνάγκη αὐτῶν τῶν σημειῶν ὑποστηρίξεως τοῦ αἰσθηματος ποὺ εἶναι τὸ σύνολον τῶν σημάτων, παραμύθια ἢ ποιήματα, ποὺ μᾶς δημιουργοῦν τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη κίνηση τῆς καρδιᾶς. Παραμελοῦν πολὺ τὸ ρόλο αὐτῶν τῶν παραμυθιῶν τῆς γιογιᾶς ποὺ ἐπαναλαμβάνονται ἀδιάκοπα καὶ στὸν ἴδιον τύπον ἢ τῶν ποιημάτων αὐτῶν ποὺ μάθαμε στὸ δημοτικὸ καὶ ποὺ ἡ ἀνάμνησή τους ἐπηρεάζει τὴν αἰσθηματικὴ μας ζωὴ. Ἡ τῶν τόσων ἀπλοϊκῶν τραγουδιῶν, σὰν αὐτὸ ποὺ ἔκανε τὸν Ζὰν Ζὰκ νὰ κλαίῃ ὀκὼμ καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, παρόλον ὅτι εἶχε ξεχάσει ἕνα σημαντικό μέρος τους. Ἐδῶ ἐπίσης εἶναι ἀνάγκη νὰ δεβαιωθῇ κανεὶς γιὰ τὰ ὅπλα ποὺ προσφέρει ἡ «ἀποστήθιση» ἐναντίον τῆς στεγνότητος τῆς καρδιᾶς καὶ τὰ ὕλικά ποὺ μᾶς παρέχει γιὰ νὰ δημιουργήσουμε τὶς ἀγάπες μας τοῦ μέλλοντος. Ἄν ἡ ποίηση δὲν παίζει πιά ρόλον στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν ἐνηλίκων, — ἐκτὸς ἴσως ἀπὸ τὴ μορφὴ τῶν τραγουδιῶν — εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ δραστικὰ μέσα γιὰ τὴν ἀγωγή τῆς καρδιᾶς. Ἄς μάθουμε καὶ ἂς κάνουμε τὰ παιδιὰ νὰ μαθαίνουν μὲ ἀποστήθιση: παραμύθια καὶ ποιήματα, καὶ νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι κάνουμε καλὴ παιδαγωγική.

(Μετάφ. Ἑμμης Πάτση)

«Μετὰ τὴν ἐκδίωξη τοῦ Necke, ἡ δυσἀρεσκεία ἦταν πολὺ ζωηρὴ, ἐξέσπασαν στάσεις. Κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ δανείσῃ χρήματα στὸ Ὑδραυροφυλάκειο, τοῦ ὁποῖου τὰ χρηματοκιβώτια ἦταν κενά». «Παντοῦ ἄρχισαν νὰ συντάσσουν δελτία παραπόνων».

Θὰ χρειαζόταν νὰ βρῶ ἕνα βιβλίον ἱστορίας τῆς Μέσης Ἑκπαίδευσης τῆς ἐποχῆς τοῦ 40 — 41 γιὰ νὰ ἐπαληθεύσω τὴν ἀκρίβεια τῶν ἀναμνήσεών μου.

Πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, λοιπόν, αὐτὴ ἡ περίληψη τῆς ἱστορίας ἔμεινε ἀποτυπωμένη στὴ μνήμη μου. Γιατὶ αὐτὴ ἰδιαίτερως; Τὸ θυμοῦμαι καλὰ καὶ νὰ ἡ αἰτία:

Ἐπειδὴ δὲν καταλάβαινα πολλὰ πράγματα (τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἤμουν 9 χρόνων) εἶχα, πῆ: «Πρέπει νὰ τὸ μάθω μὲ ἀποστήθιση». Καὶ τὸ εἶχα μάθει μὲ αὐτόματη ἐπανάληψη γιατί φοβόμουν μὴ μὲ ρωτήσουν (ἐξετάσουν).

Θυμάμαι ἐπίσης ὅτι ἡ λέξη «Ὑδραυροφυλάκειο» μὲ ἐνοχλοῦσε καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὸ ἀνασπαστήσω συγκεκριμένα, ἔπειτα ἀπὸ τὶς ἐξηγήσεις τῆς δασκάλας, ἀλλὰ μάταια!

Ὑπάρχον λοιπὸν δυὸ αἰτίες γι' αὐτὴ τὴν ἐξαιρετικὴ ἀπομνημόνευση:

— Ἐλλειψη κατανόησεως τοῦ κειμένου.

— Φόβος μήπως ἐρωτηθῶ (φόβος ποὺ μεγάλωνε ἀπὸ τὴν ἔλλειψη κατανόησεως).

Αὐτὸ τὸ παράδειγμα μοῦ ἦλθε στὸ νοῦ ὅταν διάβασα τὴν τοποθέτηση τοῦ θέματος ἀπὸ τὸν κ. Lapidus στὸ ἔρωτημα-πολὺ ὅσον σχετικὰ μὲ τὴν ἀποστήθιση.

«Ὁ μόνος τῆς κίνδυνος, εἶναι ν' ἀφήσῃ καμμιὰ φορὰ νὰ πιστέψουν σὲ μιὰ κατανόηση ὅταν δὲν ὑπάρχῃ παρὰ μόνον καταγραφή» καὶ λέτε τότε: «Ἡ μνήμη δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἐργαλεῖο καὶ ὅτι ἔτσι ἐπιβάλλουν στὸ παιδί μιὰ μηχανικὴ ἐπανάληψη μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι αὐτὴ ἡ πανάληψη θὰ πλουτίσῃ τὴ μνήμη».

Στὸ παράδειγμα ποὺ σᾶς ἀνέφερα, μιλᾶτε γιὰ ἕνα πλουτισμὸ τῆς μνήμης! Ἐποῖ θὰ γεννηθῇ ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια; Καὶ ἡ ἐξυπνάδα, πῶς μπορεῖ νὰ ἀσκηθῇ σὲ παρόμοια περίπτωση; Θυμάμαι πάντοτε ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἴδιο βιβλίον τῆς ἱστορίας μιὰ περίληψη:

Τὴν περίληψη τῶν πολέμων τοῦ Λουδοβίκου XIV (θλέπω ἀκόμη τὸν χάρτη τῆς Εὐρώπης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κάτω ἀπὸ τὸ κείμενο). Αὐτοὺς τοὺς πολέμους μαζί μὲ ὅλες τὶς συνθήκες καὶ τὶς ἡμερομηνίες ὅλων τῶν συνηθολογήσεων ἔπρεπε νὰ τὶς ξέρομε μὲ ἀποστήθιση καὶ τὶς εἶχα μάθει μὲ μεγάλο κόπο. Γιατὶ νὰ κουράζουμε ἄσκοπα τὴ μνήμη τῶν μαθητῶν;

Δὲν ἀνέφερα παρὰ μόνον δύο περιλήψεις. Καὶ ὅλες οἱ ἄλλες (98%) ποὺ ξεχάστηκαν πολὺ γρήγορα!

Μιὰ ἄλλη ἀνάμνηση τῆς ἴδιας ἐποχῆς ἀξίζει νὰ ἀναφερθῇ:

Μιὰ μέρα ὁ ἀδελφός μου, (δυὸ χρόνια μικρότερός μου) ἦλθε στὸ σπίτι κρατώντας ἕνα ἔγγραφο διπλωμένο. Τὸ εἶχε ὁ παππούς ἐνὸς συμμαθητοῦ του. (Ἐκράτησα προσεκτικὰ αὐτὸ τὸ ἔγγραφο καὶ δὲν παρέλειψα νὰ τὸ δεῖξω στοὺς μαθητές). Γρήγορα ἀρχίσαμε νὰ τὸ ξεκαθαρίζουμε. Διαβάσαμε: «Τὴν ἐνάτη ἡμέρα τοῦ Μαρτίου κατὰ τὸ μεσημέρι τοῦ 1648». (Ἀπορία, περιέργεια). Ὁ παππούς ποὺ ἀνεφέρετο κατέχει γὰρ κοντὰ στὸ παλιὸ ἀββαεῖο, στὸ παλιὸ χωριό, ὑπάρχει ἐκεῖ ἐπίσης ἕνα ὑπόγειο στὸν ἀγρό του. Ὁ ὑπόγειος αὐτὸς διάδρομος ἀπὸ τὸ ἀββαεῖο φθάνει στὴν κατοικία. (ἀπόσταση 2 χιλιομέτρων) Αὐτὸς ὁ ὑπόγειος διάδρομος σκανδαλίζει τὰ δυὸ ἀγῶρια. Αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ «γεγονότα» θὰ μείνουν κι' αὐτὰ ἐντυπωμένα στὴ μνήμη μου. Ἀλλὰ θὰ καταγραφοῦν ἐκεῖ μὲ ἕνα ἀλλοιῶτικο τρόπο ἀπὸ τὸν προηγούμενον. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἐφρόντισα νὰ μάθω τὴν ἱστορίαν τοῦ χωριοῦ μου, καὶ ἄρχισα νὰ τὴν καταλαβαίνω καὶ αὐτὸ ἐκτὸς τοῦ σχολείου. Ἐποῖ, καθὼς τὸ λέτε ἡ μνήμη καταγράφει μὲ ὀριστικὸ τρόπο, τὸ κάθε τι ποὺ φέρνει τὸ σύμπλεγμα τῆς ζωῆς. Ὅσο γιὰ τοὺς πτυχιούχους, δὲν μποροῦν νὰ διαφεύσουν ὅτι ἡ μνήμη ὑπῆρξε γι' αὐτοὺς τὸ οὐσιώδες ὄργανον, γιὰ νὰ πετύχουν στὶς ἐξετάσεις γιὰ τὸ πτυχίον, δυστυχῶς, δὲν εἶναι παρὰ ὁ ἔλεγχος τῶν γνώσεων. Καὶ θὰ σᾶς ἀναφέρω, σχετικὰ μὲ τὸ θέμα αὐτὸ τὶς ἀναμνήσεις μου ἀπὸ τὸ Διδασκαλεῖο: Στὶς Πειραματικὲς Ἐπιστῆμες καθένας ξέρεي πόσο

είναι επιβαρυνμένο το πρόγραμμα ιδιαίτερα στις Φυσικές Έπιστήμες (δεν ξέρω τώρα αν από το 1951 τα προγράμματα άλλαξαν). Θυμάμαι ότι έπειδή μάς εκούραζε να «άποθηκεύουμε» στη σειρά το ένα μάθημα πίσω από το άλλο, οι συμμαθητές μου και εγώ ελεεινολογούσαμε την κατάσταση. Για τη βοτανική π.χ. προτιμούσαμε να βγαίνουμε για να μαθαίνουμε από τη φύση την ίδια, εκείνα που έπρεπε να μάθουμε. Άλλα το πρόγραμμα και ο καιρός δεν μάς άφιναν την ευκαιρία για το σκοπό αυτό. Ακόμη και τα πειράματα στην τάξη δεν μπορούσαν να γίνουν τις περισσότερες φορές (από έλλειψη χρόνου). Ο καθηγητής, λοιπόν, έπρεπε να περιορίζεται στο να μάς περιγράφει τα πειράματα που έσημειώναμε κατεπειγόντως στα τετράδιά μας. Και όλος ο χρόνος έπερνούσε έτσι ένας άγώνας δρόμου καιρός — πρόγραμμα (ιδιαιτέρως στην 3η τριμηνία).

Με το σκοπό ν' αποθηκεύσουμε ένα πλήθος έννοιών σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα, καταλήγουμε μοιραία στην πνευματική υπερκό-

(Μετάφραση: Έμμη Πάτοη)

πωση και συνέχεια σε μια εξασθένηση της μνήμης.

Και τώρα (ύστερα από 10 χρόνια) τί μάς απομένει στη μνήμη από αυτό το έγκυκλοπαιδικό πρόγραμμα;

Ένώ γράφω αυτές τις γραμμές, έχω ανοίξει μπροστά μου τα τετράδια των φυσικών επιστημών. Και παραξενεύομαι που βλέπω ότι τόσες έννοιες (περισσότερες από τις μισές και πλέον) έχουν ξεχαστή και μάλιστα πρό πολλού.

Ναί, λυπάμαι, όταν σκέπτομαι όλους τους κόπους που εκάναμε για να αποστηθίσουμε όλες τις έννοιες αυτές, και ότι απ' αυτές μάς μένουν τόσο λίγες. Και δεν μπορώ να συμφωνήσω με τη γνώμη του καθηγητού Chateau που γράφει: «Κάθε πνευματική καλλιέργεια δεν αναπτύσσεται παρά μόνον σε βάσεις στερεές που προσφέρει ή αυτόματη μνήμη, «ή αποστήθιση». Η «αποστήθιση, ή μορφή ή πιό διαρκής των γνώσεων; Ξέρουμε πολύ καλά ότι αυτό δεν είναι σωστό, από προσωπική πείρα».

YVONE GLOAGUEU (Finistère)

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

Υπό ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΖΗΣΗ

1) Η Ποίησις εἰς τὴν ζωὴν μ. α. ς.

Ἡ ποίησις εἶναι τὸ ἀρχαιότερον λογοτεχνικὸν εἶδος. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς μεταξὺ τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὑφισταμένης σχέσεως διαπιστοῦται, ὅτι ἡ Ποίησις συνοδεύει τὸν ἄνθρωπον εἰς ὅλας τὰς σημαντικὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τοῦ θανάτου του, κατέχει δὲ αὕτη σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν ἐν γένει πνευματικὴν μας ζωὴν.

2) Τὶ εἶναι Ποίησις.

Ἡ Ποίησις εἶναι Τέχνη, ὁ Ποιητὴς Καλλιτέχνης καὶ τὸ Ποίημα Καλλιτέχνημα. Ἡ ἀλλοίως: ἡ Ποίησις εἶναι ἡ αἰσθητοποίησης τοῦ ωραίου μέσα εἰς τὸν λόγον. Ὁ κόσμος τῆς Ποιήσεως δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὅπως εἶναι ὁ κόσμος τῆς πραγματικότητος, ἀλλ' εἶναι εὐρύτερος, βαθύτερος, πλουσιώτερος καὶ ωραιότερος. Ὁ Ποιητὴς μετὰ τὸν στίχον του δημιουργεῖ τὸ καλλιτεχνικὸν κάλλος ὁμορφότερον ἀπὸ τὸ φυσικὸν κάλλος παίρνοντας τὰ πρῶτα ὑλικά ἀπὸ τὴν φύσιν, τὴν ζωὴν, τὴν πραγματικότη-
τα.

3) Σημασία τοῦ Ποιήματος.

Ἡ Ποίησις μετὰ τὴν ὁμορφὴν λαλῖα της καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ στίχου εἰσέρχεται μέχρι τὰ μύχια τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τὴν κάνει πιὸ λεπτή, πιὸ καθάρια, πιὸ ὁμορφή. Ὁ πλούσιος συναισθηματικὸς της τόνος γαλουχίζει καὶ δυναμώνει τὸν συναισθηματισμὸν μας καί, καθὼς ἡ ἴδια εὐρίσκειται εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἰδεαστοῦ, μάς ἀνεβάζει πρὸς τὰ ὕψη καὶ τὸ φῶς χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ φόβος νὰ εὐρεθῶμεν εἰς αὐτοπιστικὰς χώρας.

4) Ἐῖς τὴν Ποιήματι.

Τὰ Ποιήματα ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου των χωρίζονται εἰς Ἐπικά, Λυρικά, Ἐπικολυρικά καὶ Δραματικά. Τὰ Ἐπικά ποιήματα περιέχουν γενναίας πράξεις διὰ τὴν θρησκείαν, τὴν Πατρίδα, τὴν Οἰκογένειαν, τὴν Κοινωνίαν (π.χ. Ἡ «Ἰλιάς» καὶ ἡ «Ὀδύσσεια» τοῦ Ὀμήρου. Ἐπίσης ὁ «Διάκος» τοῦ Ἀριστ. Βαλαωρίτου).

Εἰς τὰ Λυρικά ποιήματα ὁ ποιητὴς ἐκφράζει τὸν διαφόρου χροιάς, ἡπίου ὅμως τόνου, συναισθηματικὸν του κόσμον. Εἰς τὰ Ἐπικολυρικά ποιήματα συνδυάζεται ἡ ἐπικὴ διήγη-

σις μετὰ τὴν ἐκφρασὴν συναισθημάτων. Εἰς τὴν Δραματικὴν ποίησιν ἔχομεν τὸν συνδυασμὸν ἔπους καὶ λυρικοῦ εἰς θεατρικὴν μορφήν (π.χ. τὰ ἔργα τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, Σαίξπηρ, Γκαίτε, Ἀγ. Σικελιανοῦ, Ν. Καζαντζάκη κλπ.).

Ἐπίσης ἔχομεν τὴν Ἑλεγειακὴν ποίησιν καὶ τὴν Βουκολικὴν. Εἰς τὴν Ἑλεγειακὴν ποίησιν ὑπάγονται τὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἔντονα συναισθήματα μελαγχολικοῦ χρώματος. Εἰς τὴν Βουκολικὴν ποίησιν ὑμνεῖται ἡ ζωὴ τῆς υπαίθρου (π.χ. τὰ ποιήματα τοῦ Κ. Κρυστάλλη κ.τ.λ.).

5) Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ποιήματος.

Εἰς τὸ ζήτημα τοῦ σκοποῦ τῆς διδασκαλίας τοῦ ποιήματος διευτλώθησαν διάφοροι ἀπόψεις, αἱ σπουδαιότεροι τῶν ὁποίων εἶναι:

1) Ἡ Ἠθικιστικὴ ἀποψις, 2) Ἡ Νοσηιάρχικὴ ἀποψις, 3) ἡ Πραγματικὴ ἀποψις, 4) ἡ Γλωσσικὴ ἀποψις καὶ 5) ἡ Αἰσθητικὴ ἀποψις. Ἐκάστη τῶν ἀποψεων τούτων ὑποστηρίζει, ὅτι αὕτη καὶ μόνον αὕτη ἔχει δίκαιον. Τελευταίως ἐπεκράτησε μία νέα ἀποψις, ἡ ὁποία θέλει τὸν συγκερασμὸν ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἀποψεων μετὰ ἀπώτερον καὶ βαθύτερον σκοπὸν τὴν μεταφύτευσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ Ποιητοῦ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν.

6) Ἐκλογὴ τῶν ποιημάτων.

Ὅλα τὰ ποιήματα δὲν κρίνονται κατάλληλα διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Διὰ νὰ εἶναι ἓνα ποίημα κατάλληλον διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου πρέπει νὰ ἐκπληροῖ ὁρισμένας βασικὰς προϋποθέσεις, αἱ σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἐξῆς:

1) Τὸ ποίημα νὰ μὴ εἶναι πολὺ μέγαλον εἰς ἑκτασίαν. 2) Τὸ περιεχόμενον τοῦ ποιήματος νὰ μὴν ὑπερβαίνει τὰς ψυχοπνευματικὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν καὶ 3) Τὸ ποίημα πρέπει νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν σκοπὸν τῆς Ἀγωγῆς.

7) Ἐυκαιρικὴ διδασκαλία τοῦ ποιήματος.

Τὸ ποίημα πρέπει νὰ διδάσκει πάντοτε ευκαιριακῶς, διότι τὸ ποίημα εἶναι συναισθημα καὶ τὸ συναισθημα δημιουργεῖται, φυσικὰ καὶ ἀβίαστα, μόνον ὅταν παρουσιασθῇ ἡ κα-

τάλληλος εύκαιρία. Τοιαύτη δὲ φύσεως εύκαιρία δημιουργούνται, φυσικά, πλείστοι ὄσαι. Πολλάκις, πάλιν, ἡ διδασκαλία τοῦ ποιήματος ἡμπορεῖ νὰ ἔλθῃ ὡς ἀκόλουθον τῆς διδασκαλίας ἄλλων ποιημάτων (Ἱστορίας, Ὁρθοσκευτικῶν κ.τ.λ.).

8) Τὸ πρόβλημα τῆς διδασκαλίας τοῦ ποιήματος.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ποιήματος ὑπολαμβάνεται σκόπιμον, ὅπως τηρήται ἡ ἐξῆς περίπτωσις πορείας, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνει διδακτικὴν ἀκαμψίαν καὶ ἀνεδαφικὸν καλούπιασμα:

1) Μεθοδικὴ ψυχικὴ προπαρασκευὴ τῶν μαθητῶν, οὕτως ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ μεταφερθοῦν εἰς τὸ ἄντρον τῆς ἱερᾶς ψυχικῆς μυσταγωγίας, ὅπου πρωτοελεϊτοῦργησεν ὁ ποιητής.

2) Ἀρίστη καί, εἰ δυνατόν, ἀπὸ στήθους ἀπαγγελία τοῦ ποιήματος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ παρακολουθοῦν τὸν διδάσκαλον με κλειστὰ τὰ βιβλία των.

3) Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν ἀφήνομεν τοὺς μαθητὰς ἐπ' ὀλίγον ἡσύχους διὰ νὰ μείνουν με τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀπαγγελίας.

4) Ἀπόδοσις τοῦ περιεχομένου ἐν συνεχεῖ λόγῳ ὑπὸ ἐνὸς μαθητοῦ χωρὶς νὰ διακόπτεται οὔτε ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, οὔτε ἀπὸ τοὺς μαθητὰς.

5) Συμπληρώσεις καὶ διορθώσεις ἐπὶ τοῦ περιεχομένου ὑπὸ μορφὴν ἐλευθέρου Μαθητικοῦ Διαλόγου τῇ βοηθείᾳ τοῦ διδασκάλου.

6) Εὗρεσις τῶν κυρίων σημείων καὶ τοποθέτησιν αὐτῶν εἰς τὴν φυσικὴν των (ἐξελεγκτικὴν) σειράν.

7) Περίληψις τοῦ περιεχομένου.

8) Εὗρεσις Κεντρικῆς Ἰδέας.

9) Προβολὴ καὶ λύσις ἀποριῶν.

10) Τοπικὴ καὶ χρονικὴ σύνδεσις (ἐάν, ἐννοεῖται, τὸ ποίημα ἐπιτρέπη τοιαύτην ἐργασίαν).

11) Εὗρεσις προσώπων καὶ χαρακτηρισμὸς αὐτῶν.

12) Εὗρεσις τῶν εἰκόνων καὶ προσδιορισμὸς τῆς κυρίας (Κεντρικῆς) εἰκόνης.

13) Γλωσσικὴ ἐκμετάλλευσις, ἥτοι: προσδιορισμὸς τῆς γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφη τὸ ποίημα, ἄγνωστοι λέξεις, γλωσσολογικὴ ἱκανότης τοῦ ποιητοῦ κ.λ.π. (Σημείωσις. Οἶκοθεν νοεῖται, ἐάν τὸ ποίημα περιέχῃ γλωσσικὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι δυσχεραίνουν τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ποιήματος).

τος, γίνεται ἄρσις — λύσις τῶν γλωσσικῶν αὐτῶν δυσκολιῶν πρὸ τῆς ἀποδόσεως τοῦ περιεχομένου καὶ ἀκολουθοῦν αἱ ἄλλαι φάσεις τῆς ἐργασίας).

14) Χαρακτηρισμὸς τοῦ ποιήματος ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου (Ἐπικόν, Λυρικόν, Ἐπικολυρικόν κ.λ.π.).

15) Προσδιορισμὸς τῶν συναισθημάτων, τὰ ὅποια προβάλλει ὁ ποιητής (συναισθήματα χαρᾶς, λύπης, ἐνθουσιασμοῦ, ἀγάπης κλπ.).

16) Σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ποιητής ἐγραψεν τὸ ποίημα.

17) Ἀνάθεσις κατ' οἶκον ἐργασιῶν (σχέδιασις εἰκόνων καὶ σκηνῶν ἀπὸ τὸ ποίημα, πλάστικὴ ἀναπαράστασις σκηνῶν τοῦ ποιήματος, δραματικὴ ἀναπαράστασις τοῦ ποιήματος, εὗρεσις καὶ ἄλλων σχετικῶν ποιημάτων, συγκέντρωσις πληροφοριῶν διὰ τὸν ποιητὴν, χαρακτηρισμὸς τοῦ ποιητοῦ, καταβολὴ προσπαθειῶν διὰ τὴν καλλιτέραν ἀπαγγελίαν τοῦ ποιήματος, προαιρετικὴ ἀποστήθισις τοῦ ποιήματος, ὅταν, ἐννοεῖται, τὸ ποίημα εἶναι μικρὸν καὶ εύκολον κ.λ.π.).

18) Ἀπαγγελία τοῦ ποιήματος ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

19) Ἀπαγγελία τοῦ ποιήματος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. (Σημείωσις: Ὑπάρχουν ποιήματα τῶν ὁποίων ἡ διδασκαλία των θὰ περιλαμβάνῃ μόνον μίαν ἀρίστην ἀπαγγελίαν ἀνεὺς οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐργασίας).

9) Αἰσθητικὴ ἐξέτασις τοῦ ποιήματος:

Ἡ Αἰσθητικὴ ἐξέτασις τοῦ ποιήματος δύναται νὰ περιλαμβάνῃ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα: Τὴν προσωποποίησιν, τὴν παρομοίωσιν, τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα, τὰ ἀσύνδετα σχήματα, τὰς ἀλληγορίας, τὰς μεταφοράς, τὰς ἀντιθέσεις, τὰς ὑπερβολάς, τὰς ἐπαναλήψεις κ.λ.π.

10) Τεχνικὴ ἐξέτασις τοῦ ποιήματος.

Ἡ Τεχνικὴ ἐξέτασις τοῦ ποιήματος ἡμπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα:

1) Στροφή τοῦ ποιήματος, 2) Στίχος τοῦ ποιήματος, 3) Χαρακτηρισμὸς τῶν στίχων ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν, τοῦ ρυθμοῦ, τοῦ τόνου τῆς τελευταίας λέξεως τοῦ στίχου κ.λ.π., 4) Ρυθμὸς τοῦ ποιήματος (ἰαμβικός, τροχαϊκός, δακτυλικός, ἀναπαιστικός, ἀμφιβραχυκός), 5) Ὁμοιοκαταληξία (ζευγαρωτὴ, πλεκτή, σταυρωτὴ, ζευγαροπλεκτή, ἐλεύθερη), 6) Παρήχησις (ἥτοι ἔντεχνος ἐπα-

νάληψις ἰδίων συμφώνων με σκοπὸν τὴν δημιουργίαν εύαρέστου ἀκουστικοῦ αἰσθήματος), 7) Συνίζησις, 8) Ἐκθλιψις, 9) Δρασκέλισμα (ὅταν δηλ. τὸ νόημα μιᾶς στροφῆς δὲν εἶναι πλήρες, ἀλλὰ συνεχίζεται καὶ εἰς τὴν ἐπομένην στροφήν).

(Σημείωσις: Κατὰ κανόνα ἡ καθ' αὐτὸ αἰσθητικὴ καὶ τεχνικὴ ἐξέτασις τοῦ ποιήματος δύναται νὰ γίνῃ μόνον εἰς τὰς μεγαλυτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου).

11) Ὁ περιορισμὸς τοῦ χρόνου καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ ποιήματος:

Εἰς ὅσα ποιήματα δὲν ἐπαρκεῖ μία διδακτικὴ ὥρα διὰ τὴν πλήρη ἐξέτασιν των θὰ χωρίζονται αἱ ἐπὶ μέρους ἐργασίαι εἰς περισσοτέρας τῆς μιᾶς διδακτικᾶς ὥρας. Ἐπ' οὐδενὶ ὅμως λόγῳ ἐπιτρέπεται ἡ τμηματικὴ (κατὰ στροφὰς) διδασκαλία τοῦ ποιήματος, διότι τοῦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀντίκειται πρὸς τὴν ψυχολογικὴν ἀρχὴν τῆς «ὁλότητος», ἀφ' ἑτέρου δὲ καταστρέφει τὸ ποίημα.

12) Ἡ ἀπομνημόνευσις τοῦ ποιήματος ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Κατὰ κανόνα ὁ διδάσκαλος θὰ πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποχρεῶνῃ τοὺς μαθητὰς του νὰ ἀπομνημονεύουν ὅλα τὰ ποιήματα, ποῦ θὰ διδασθοῦν. Πάντως ὁσάκις θὰ πρέπει οἱ μαθηταὶ νὰ ἀπομνημονεύουν ἓνα ποίημα, ἡ ἀπομνημόνευσις θὰ πρέπει νὰ γίνῃ με τὴν Συνοδικήν ἢ Μέσην μέθοδον, ἡ ὁποία, κατόπιν τῶν σχετικῶν πειραματισμῶν, εὐρέθη, ὅτι εἶναι ἡ καλλιτέρα (περὶ τῆς μεθόδου αὐτῆς βλ. Ν. Ἐξαρχοπούλου: Γενικὴ Διδακτικὴ, 1946, Τόμος Β', σελ. 15 — 17).

13) Ἡ θέσις τοῦ Δημοτικοῦ Ποιήματος εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον.

Τὰ Δημοτικά μας Ποιήματα, τὰ ἀθάνατα αὐτὰ δημιουργήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, θὰ πρέπει νὰ καταλάβουν σημαντικὴν θέσιν εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον. Ὅταν διδάσκεται ἓνα Δημοτικὸν Ποίημα δὲν θὰ πρέπει νὰ πα-

ραλείπεται καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Μουσικῆς αὐτοῦ, διότι εἰς τὸ Δημοτικὸν ποίημα στίχος καὶ μουσικὴ εἶναι συνυφασμένα. Ἀλλὰ καὶ ὅσα ποιήματα ἀνήκουν εἰς τὴν Πρωτοβάθμικῃ ἢ ν. Ποίησιν, καὶ ἔχουν μελλοποιήθῃ, καλὸν θὰ εἶναι νὰ διδάσκεται καὶ ἡ μουσικὴ των, ἡ ἀποία θὰ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἐπιστέγασμα ὅλων τῶν ἐπὶ τοῦ ποιήματος γενομένων ἐργασιῶν.

14) Ἡ θέσις τοῦ ποιήματος εἰς τὰς διαφόρους Σχολικὰς Ἑορτάς.

Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πνευματικοῦ καμάτου τῶν μαθητῶν καὶ πρὸς ἐξοικονόμησιν χρόνου, θὰ πρέπει κατὰ τὴν διοργανώσιν τῶν διαφόρων Σχολικῶν ἑορτῶν νὰ κατέχουν σημαντικὸν μέρος καὶ τὰ διδασκόμενα ποιήματα ὑπὸ τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν ὅτι αὐτὰ θὰ συμβιβάζονται πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν σκοπὸν τῆς Σχολικῆς Ἑορτῆς.

15) Ἡ διδασκαλία τοῦ Ποιήματος καὶ ὁ Διδάσκαλος:

Ἡ ἐπιτυχὴς διδασκαλία τοῦ Ποιήματος εἶναι στενῶς συνδεδεμένη με τὸν Διδάσκαλον. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἡ διδασκαλία τοῦ ποιήματος θὰ πρέπει ἡ ψυχὴ τοῦ διδασκάλου νὰ ἐνώνεθαι με τὴν ψυχὴν τοῦ Ποιητοῦ, θὰ πρέπει Διδάσκαλος καὶ Ποιητὴς νὰ γίνωνται ἓνα καὶ νὰ «λειτουργοῦν» μαζὶ καὶ οἱ δύο τοὺς εἰς τὸ ἱερὸν ἄντρον τῆς Ποιήσεως. Καὶ θὰ ἐπιτευχθῇ αὐτὸ ὅταν ὁ Διδάσκαλος ἀγαπήσῃ τὴν ποιήσιν με ὅλην τὴν θέρμην τῆς ψυχῆς του.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ «Ν. ΣΧΟΛΕΙΟΥ»: Τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ εἰσήγησιν τοῦ κ. Ζήση στὸ παιδαγ. Συνέδριον Τρικλῶν.

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ

Τὸ «Νέο Σχολεῖο» δὲν εἶναι ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις. Εἶναι μιὰ συνεχὴς ἀνανεωτικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν μεταρρύθμισιν καὶ ἐξύψωσιν τῆς παιδείας μας. Βοηθήστε μας στὴ μεγάλη αὐτὴ ἐξόρμησίν μας.

Στείλτε ὅλοι τὶς καθυστερημένες συνδρομὰς.

ΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Υπό κ. ΚΩΣΤΗ ΤΣΟΥΛΧΟΥ

Διάβασα τὸ πρὸ καιροῦ ἄρθρο τοῦ συναδέλφου κ. Κων. Παπαϊωσήφ ('Επιστημονικὸν Βῆμα διδασκάλου τεύχος 9ον-10ον σελ. 18) σχετικὰ μετὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια, καὶ τὴν ἀξίαν τους καὶ ἀναγκάστηκα, ἀφοῦ συμφωνήσω μετὰ τὸν ὑπογράψαντα καθόλα, νὰ προτείνω μερικὲς συμπληρωματικὰς ἀπόψεις τὶς ὁποῖες ἀσφαλῶς ὅλοι οἱ συνάδελφοι γνωρίζουν καὶ ἀσπάζονται καὶ ὅλοι οἱ ἀρμόδιοι παραβλέπουν εἰς βάρος φυσικὰ τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου.

Καὶ γιὰ νὰ μὴ περιπτολογοῦμε μεθεωρίες καὶ σοφίσματα καλὸ εἶναι νὰ βλέπουμε τὰ πράγματα γυμνὰ καὶ χωρὶς νοσηροῦς συναισθηματισμούς.

Τὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητα καὶ θὰ πρέπει νὰ συγκροτοῦνται ὄχι τῇ ἀγαθότητι τῶν διδασκάλων ἢ τῷ στρατιωτικῷ νόμῳ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, ἀλλὰ τῇ νομοθετικῇ προβλέψει.

Μὲ λίγα λόγια, πρέπει νὰ θεσπισθῇ διάταγμα, κατὰ τὸ ὁποῖο νὰ ὑποχρεοῦνται οἱ διδασκαλοὶ ὅπως λάθουν μέρος εἰς τὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια. Αὐτὰ ὅμως προϋποθέτει καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν διδασκάλων ἀπαίτησι καταβολῆς ἐξόδων μετακινήσεως εἰς αὐτούς. Διότι δὲν χρωστάμε τίποτα, ἐν ὀνόματι πάντα τοῦ ὑψηλοῦ μας ἔργου ποῦ ἔτσι κοροϊδευτικὰ μὰς μηρυκάζουν ἀνέκαθεν, νὰ ξεκινᾶμε ἀπὸ τὶς ἐξορίες μας 6-8 ὥρες ἡμιονικῶς μετὰ ἀφάνταστες ταλαιπωρίες ποῦ ἄλλοι ἐξ ἰδίων, πάντα μετὰ ἀπλοχερίᾳ χήρας φτωχῆς, γιὰ νὰ «ἀναβαπτισθοῦμε εἰς τὸ παιδαγωγικὸν συνέδριον».

Δὲν ζητᾶμε τὰ ἐκτὸς ἔδρας τῶν ἄλλων κλάδων ποῦ τοὺς τρεῖ καὶ τετραπλάσιάζουν τὸν βασικὸ μισθό, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ ζητᾶμε νὰ μὰς καταβάλλονται τὰ ἐξοδάκια μας ἔστω καὶ μετὰ τσιγγουνιὰ κρινόμενα. Τότε ὅλοι οἱ διδασκαλοὶ θὰ δίδουν ἐνεργὸ παρὸν στὰ συνέδρια καὶ δὲν θὰ ψάχνουν νὰ βροῦν λόγο γιὰ νὰ ἀπουσιάσουν.

Τὰ συνέδρια θὰ πρέπει νὰ συγκροτοῦνται κατὰ κατώτερο ὄριο δυὸ φορὲς τὸ χρόνο.

Τὴν πρώτη, στὴν ἀρχὴ τοῦ σχολικοῦ ἔτους ('Οκτώβριο-Νοέμβριο) καὶ τὴ δεύτερη τὸ Μάιο. Κατὰ τὸ πρῶτο συνέδριον θὰ πρέπει νὰ ἀνταλλάσσονται γνώμες καὶ ἀπόψεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέλλουσα νὰ ἀκολουθηθῇ πορεία τῆς σχολικῆς χρονιάς καὶ νὰ κατατοπίζονται οἱ διδασκαλοὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τους σχετικὰ μετὰ τὴν ἐργασία τους. Ἔτσι καὶ στὴν περιφέρεια θὰ ὑπάρχῃ σχετικὴ σχολικὴ ὁμοιομορφία, ἀπαραίτητη γιὰ τοὺς μαθητὰς ποὺ ἀλλάζουν σχολεῖα καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ζητᾷ περισσότερα ἀπὸ τὸν διδάσκαλο.

Εἰς τὰ συνέδρια νὰ μὴ κατατρυχώμεθα μετὰ θυμίζοντα σχολαστικούς τοῦ μεσαίωνα θέματα, ἀλλὰ μετὰ καίρια καὶ ἀπασχολοῦντα τὸ ἔργο μας τοιαῦτα.

Ἀφοῦ ἐφαρμοσθοῦν ὅσον εἶναι δυνατόν τὰ πορίσματα τοῦ φθινοπωρινοῦ συνεδρίου κατὰ τὴ σχολικὴ χρονιά, ἀκολουθεῖ ἡ ἄς τὴν ποῦμε ἐπαλήθευσι αὐτῶν κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ Μαΐου, κατὰ τὸ ὁποῖο ἀνταλλάσσονται ἀπόψεις, προβάλλονται ἀπορίες, ἀκούονται ἀνακοινώσεις σχετικὰ τὴν ἐργάσιμη χρονιά καὶ τὸνίζονται τὰ καρποφόρα πορίσματα, βασισμένα πιά στὴν πείρα τῆς πράξεως καὶ ὄχι στὴ ζυγαριὰ τῆς ἐπιδείξεως καὶ τῆς κενῆς πολυμάθειας.

Δὲν ἀρνούμαι καὶ τὴν ἀξία τῶν στενωτέρας κατὰ τόπους συγκροτήσεως συνεδρίων, ἀλλὰ ἐπιμένω εἰς τὰ δύο πανδιδασκαλικά τὰ ὁποῖα πρέπει ὁ νόμος νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀποζημιώνονται οἱ λαμβάνοντες μέρος διδασκαλοὶ ὅπωςδὴποτε, ἀφοῦ τέλος πάντων καὶ ξεδεύουν ἰδίους, καὶ κουράζονται καὶ ἀφοῦ, γιὰ νὰ κρυβώμαστε, ὅλοι μας ξέρομε ὅτι οἱ τῶν ἄλλων κλάδων ὑπάλληλοι καὶ οἱ εἰς τὰ ἀνώτερα ἐργαζόμενοι ἐκπαιδευτικοί, ἀποζημιώνονται ἀδρά, γιὰ κάθε κίνησίν τους, γιὰ κάθε συμβούλιο ἢ πρόσθετὴν ἐργασίαν τους.

Κωστής Τσοῦχλος.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

Ἐπτακόσια ἑκατομμύρια ἀναλφάβητων, ἤτοι τὸ τέταρτον περίπου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὕδρογειοῦ θὰ εἶναι οἱ ἀνώνυμοι καὶ ἀκούσιοι πρωταγωνισταὶ τοῦ παγκοσμίου συνεδρίου «Ἀλφάβητον καὶ Κοινωνία», αἱ ἐργασίαι τοῦ ὁποίου ἔλαβεν χώραν πρότινος εἰς τὸ Μέγαρον πολιτισμοῦ καὶ ἐργασίας εἰς Ρώμην ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρίαν τοῦ Προέδρου Σέννι.

Τὸ συνέδριον εἶχεν ὁργανωθῇ ὑπὸ τῆς ἰταλικῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφάβητισμοῦ ποῦ τελεῖ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ.

Τὸ συνέδριον ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἐμπειρογνώμονας τῶν μετεχουσῶν τοῦτου χωρῶν νὰ διασταυρώσουν τὴν πείραν των καὶ τὰς μελέτας των διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς μάστιγος αὐτῆς, ἡ ὁποία κατὰ τὴν γνώμην τῶν εἰδικῶν ἀποτελεῖ ζωτικὸν πρόβλημα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Τεσσαράκοντα ἀντιπροσωπεῖαι ἐξ ἰσαρίθμης χωρῶν καὶ πολλοὶ ἀντιπρόσωποι μορφωτικῶν Συνδέσμων ἀντιμετώπισαν ἀπὸ κοινοῦ τὸ πρόβλημα τοῦ ἀναλφάβητισμοῦ, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν σημερινῶν ἀπαιτήσεων καὶ δυνατοτήτων.

Ἐπὶ συνόλου 2.997.000.000 ἀτόμων ποῦ ἀριθμεῖ σήμερον ὁ πλανήτης μας, πλέον τῶν 700.000.000 ζοῦν εἰς μίαν σχεδὸν πλήρη ψυχολογικὴν ἀθλιότητα, στερούμενοι μιᾶς πλήρους γλώσσης, ἀπαμεμονωμένοι, ἀνευ δεσμών, ἀνευ ἀνταλλαγῶν καὶ ἀνευ μιᾶς πλήρους ἀντιλήψεως τοῦ κόσμου εἰς τὸν ὁποῖον ζοῦν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναλφάβητων δίδει μίαν ἰδέαν τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ πολυπλόκου προβλήματος, ἐνὸς προβλήματος, λυθέντος ἤδη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου εἰς ὁρισμένας χώρας, τὸ ὁποῖον ὅμως τίθεται μετὰ δραματικὴν δεξυτητα εἰς ἄλλας χώρας, ὡς ἡ Ἰταλία, ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἰσπανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, αἱ περισσότεραι τῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, καὶ σχεδὸν ὅλαι αἱ χώραι τῆς Ἀσίας, πλὴν τῆς Ἰαπωνίας, ὅπου ὁ ἀναλφάβητισμὸς εἶναι πρακτικῶς ἀνύπαρκτος.

Εἰς συνέντευξιν πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξετέθησαν οἱ σκοποὶ τοῦ συνεδρίου «Ἀλφάβητον καὶ Κοινωνία», ὁ κ. Ἀράτζιο Ρουῖζ, τῆς Ἰταλικῆς Ἀκαδημίας καὶ Πρόεδρος τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφάβητισμοῦ, ἐδήλωσε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Τὸ ἀλφάβητον δὲν ἐπαρκεῖ. Δὲν ὁδηγοῦμεν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πολιτισμὸν μετὰ τὴν τετράδιον καὶ ἐν ἀλφάβητῳ. Εἶναι κατὰ συνήθειαν ἀναγκαῖον νὰ περιληφθῇ τὸ ἀλφάβητον εἰς ἓνα ἀνθρώπινον διάλογον, ὁ ὁποῖος θὰ φέρῃ τὸ ἄτακτον εἰς τὴν ἰκανότητα νὰ εἰσέλθῃ μετὰ γαλήνην, βαθμιαίως καὶ χωρὶς ἐμπόδια εἰς ἓνα κόσμον ὁ ὁποῖος εἶναι δι' αὐτὸ ἐντελὴς ἄγνωστος. Διὰ μίαν χεῖρα, συνηθισμένην μόνον εἰς τὸ πτύον, ἡ χρῆσις τοῦ μολυβδοκονδύλου εἶναι δυσκολωτάτη».

Ἐκ τῶν διαθεσίμων ἐπισήμων στοιχείων, ἐμφαίνεται ὅτι εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑπάρχουν πλεόν τῶν 3.000.000 ἀναλφάβητων. Ἐν τούτοις, οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἀριθμὸς εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερος ἐκτὸς δεδαίως τῶν ἡμιαναλφάβητων, συμπεριλαμβανομένων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν γνωρίζοντων ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ οὐδέποτε ἀσχολουμένων μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἢ τὴν γραφὴν.

Τὸ ἰταλικὸν κράτος δαπανᾷ ἐτησίως τέσσαρα δισεκατομμύρια λιρεπῶν διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφάβητισμοῦ, ποσὸν, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας θεωρεῖται ἀσήμενον. Οὕτω ὑπολογίζεται ὑπὸ πᾶν εἰδικῶν ὅτι διατίθεται ἐτησίως ποσὸν 1.000 λιρεπῶν δι' ἑκάστον ἀναλφάβητον. Τὸ πρόβλημα εἶναι ἰδιαίτερος σοβαρὸν διὰ τὴν Ἰταλίαν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνέργων, ποῦ ἀνέρχονται εἰς πλέον τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου, καὶ τῶν ὁποίων ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνειδικεύτους χειρῶνακτας. Ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἀναλφάβητισμοῦ θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν νὰ ἀπακτήσῃ ἐπαγγελματικὴν εἰδικότητα καὶ γὰρ ἐξεύρη ἐργασίαν.

ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

(ΑΦΟΡΜΗ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ)

Υπό Γ. ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ, Δ' λου

Μεγάλο μέρος των δημοτικών μας σχολείων είναι όλιγοθέσια. Σ' αυτό στρέφεται ιδιαίτερα ή προσοχή τού μεταπολεμικού κόσμου. Συνέδρια συγκροτούνται και δρακόντεια μέτρα λαμβάνονται για την βελτίωση και αναμόρφωσή τους.

Εκεί έστράφη και ό εκλεκτός μας προϊστάμενος Κος Σωτήριος Φάσσας με τās επικαίρους παιδαγωγικές εργασίας α) «όποιον τόν νέον άγροτικόν Νηπιαγωγείον», β) «όποιον τόν νέον άγροτικόν Δημοτικόν Σχολείον και γ) με τήν ίδρυσιν νέων προτύπων είς τήν περιφέρειάν μας, ιδίως μονοθεσίωv διθεσίωv και τριθεσίωv.

Πράγματι ή στροφή αυτή πρός τās όλιγοθέσια άγροτικά σχολεία, καθώς και ή έλευθερά επίσκεψις των διδασκάλων είς αυτά πρός παρακολούθησιν τής όλης εργασίας μεταμορφώνει άργά μέν, αλλά σταθερά τήν όψιν των σχολείων μας.

Οί διδάσκαλοι επισκέπτονται τās πράτυπα άγροτικά σχολεία και συζητούν έλεύθεροι άνευ προϊσταμένου τās απόψεις των, κρίνουν τήν διδασκαλίαν τού συναδέλφου των και εξάγουν από κοινού συμπεράσματα για τόν έργο τής άγωγής.

Τό νέο πρότυπο 2θέσιο Δημοτικό Σχολείο Χουμνικού επισκέφθημεν τήν 15.1.1962. Τό Σχολείο τούτο είναι ένα από τās ωραιότερα σχολεία τής ανατολικής πλευράς τής Εικπαιδευτικής Περιφέρειας Βισαλτίας.

Φαίνεται πως οί άρμόδιοι εξέλεξαν θαυμασίαν τοποθεσία για τήν ίδρυσί του. Εύρίσκεται κοντά είς τόν δημόσιον δρόμον και όλίγον έξω από τόν χωριό. Έχει πλούσιο προαύλιο, θέα εξαιρετική, χαίρονται δέ οί μαθηταί τώ φώσ και τήν ζεστασιά τού ήλιου, πού λούζει κυριολεκτικά τόν κτίριο.

Ο δάσκαλος με ύποδέχθηκε με πολλή χαρά και με προθυμία έδέχθηκε να παρακολουθήσω τήν διδασκαλία του. Από τήν προσωπικότητα κι' από τήν όλην εικόνα, πού παρουσιάζει ή τάξι του, άντελήφθηκα, ότι ή ψυχή του είναι όλοκληρη δοσμένη στό διδασκαλικό του έργο.

Επίσης και οί μαθηταί χαρούμενοι με ύπεδέχθησαν, διότι από όσα είπε ό διδάσκα-

λός τους κατάλαβαν, ότι θα με είχαν επίσκεπτη.

Μετά από τήν μικρή αυτή διακοπή, διδάσκαλος και μαθηταί έσυνέχισαν τήν εργασίαν των.

Τό πρώτο πού θα παρατηρούσε κανείς, ήταν ή οικογενειακή άτμόσφαιρα, πού επικρατούσε μέσα στη τάξι. Τά παιδιά συζητούσαν έλεύθερα και άβίαστα ύπό τήν καθοδήγησι τού διδασκάλου των πού στην πραγματικότητα δέν είναι παρά ένας μεγάλος φίλος των. Η δειλία και ό φόβος δέν έχουν θέσι στην τάξι αυτή. Ακόμη και μαθηταί βέσι δειλοί, πως μου είπε άργότερα ό δάσκαλός των, έχουν τόν θάρρος να λάβουν μέρος στην συζήτησι.

Η διδασκαλία γινόταν στις τάξεις Γ—Δ και τά παιδιά επεξεργαζόταν τόν άναγνωστικό κομμάτι «Ο Ζώης Καπλάνης» από τόν άναγνωστικό τής Δ' τάξεως. Η εργασία των άκολουθούσε τήν πρέπουσα φυσική πορεία τής μαθήσεως. Έλύθησαν άπορίεις, εξευρέθησαν τās καλογολικά στοιχεία κι' ότι άφορά τήν άνάγνωσι, κι' όλα αυτά με έλάχιστη συμμετοχή τού διδασκάλου.

Η ώρα όμως έπερνούσε και οί μαθηταί των Γ' — Δ' έπρεπε να άφίσουν έλεύθερο τόν διδάσκαλό τους να εργασθί με τόν άλλο τμήμα τής Ε' — Στ' τάξεως, πού άνυπόμονα περίμενε κι' αυτό τή σειρά του.

Πράγματι δέ, οί μαθηταί παρεχώρησαν τήν θέσιν των είς τόν νέο τμήμα, άφού άρχισαν να άσχολούνται με σιωπηράς εργασίας, τās όποιās εξέλεξαν μόνοι των, φυσικά κατόπιν σχετικών συστάσεων τού διδασκάλου.

Τό νέο τμήμα έχει να επιδείξη περισσότερα, διότι και ή ηλικία τους τόν έπιτρέπει αλλά και οί γνώσεις είναι περισσότερες και σαφέστερες.

Έλεύθερα, άβίαστα άνοιξαν τήν συζήτησι, με κατάλληλον ύπό τού διδασκάλου έρεθισμό για τήν Έλληνική επανάστασι, για να μπουν στην ένότητα «Η προκήρυξις τού Ύψηλάντου». Εξήγησαν τīs άγνωστες λέξεις και κάθε άλλη άπορία των, είπαν τīs έντυπώσεις των, έσταχυολόγησαν θαυμάσια τόν περιεχόμενο. Αν και τόν μάθημα ήτο κάπως δύσκολο, έν τούτοις κατάρθρωσαν τās άγνά-

αυτά χωριατόπουλα να έννοήσουν και να ζήσουν, όσο ήτο δυνατόν, τόν ώραίο αυτό άναγνωστικό κομμάτι.

Μόλις έπαιρνε να τελειώση ή ένότης και να φαίνεται ή άμυδρά κόπωσις είς τās πρόσωπα των μαθητών από τήν πλούσια συμμετοχή στό άναγνωστικό κομμάτι, ήλθε να κλείση τήν όλη εργασία τόν κουδούνι.

Κατά τήν ώραν τού διαλείμματος πολλά έλέχθησαν μεταξύ μας. Ο συνάδελφος με απλότητα μου εξήγησε όλες τīs φάσεις τής εργασίας του και έδέχθη κάθε παρατήρησί μου. Τήν όμορφη συναδελφική και έλεύθερη συζήτησί μας τήν διέκοψε και πάλι τόν κουδούνι για να παρακολουθήσω και τήν άριθμητική στό πρώτο τμήμα Γ' — Δ' τάξεων.

Εδώ οί μαθηταί παρίσταναν με τās άπλά εξυπνα προβληματάκια των, τόν μπακάλη και τόν πελάτη.

Ομορφα εύγενικά ή μαθήτρια προσποιούμενη τήν πελάτισσα ζητούσε από τόν μπακάλη — μαθητή να τής δώση λάδι, ρύζι, σαπουνί.

Μπακάλης και πελάτισσα επί τού πίνακος άφοσιωμένοι είς τόν έργο τους προσπαθούσαν να εύρουν πόσο κάνουν τās ψώνια. Πράγματι ένόμιζε κανείς, ότι εύρίσκεται μέσα σε μπακάλικο και άσυναίσθητα προσπαθούσα κι' έγώ να εύρω τήν όρθή λύσι και άσχοληθώ με τās παίγνια αυτά των μαθητών, πού στην πραγματικότητα ήσαν οί δύσκολες πράξεις τού πολλαπλασιασμού και τής διαιρέσεως.

Αλήθεια, πόσο εξήλεψα τήν ώρα αυτή τόν συνάδελφο διά τόν ώραίο αυτό σύστημα εργασίας!

Τού ύποσχέθηκα, ότι θα τόν μεταφέρω και

στό σχολείο μου, όπου άμέσως άρχισα να τόν εφαρμόζω με πολλά καλά άποτελέσματα.

Νά, λοιπόν, πόσον ώφελείται κανείς από κάτι τέτοιες επισκέψεις. Ουμήθηκα άμέσως τόν προϊστάμενόv μας πού μάς τόν είχε είσηγηθή. Βέβαια παρετήρησα και κενά, τās όποια έθεσα ύπ' όψιν τού συναδέλφου μου.

Παρετήρησα π.χ. ότι οί μαθηταί δέν έγνώριζον να κάνουν εύθύς μετά τήν λύσιν τού προβλήματος τās δοκιμάς των πράξεων, ούτε έγνώριζον τās όνομασίες των όρων των πράξεων. Αλλά όλοι γνωρίζουμε, ότι ποτέ μία διδασκαλία δέν μπορεί να είναι καθ' όλα τέλεια.

Η άλλη τάξι ή Γ' ή σχολείο σιωπηρώς σε προβλήματα, πού τούς έδωσε ό διδάσκαλος επάνω σε είδικές καρτέλλες.

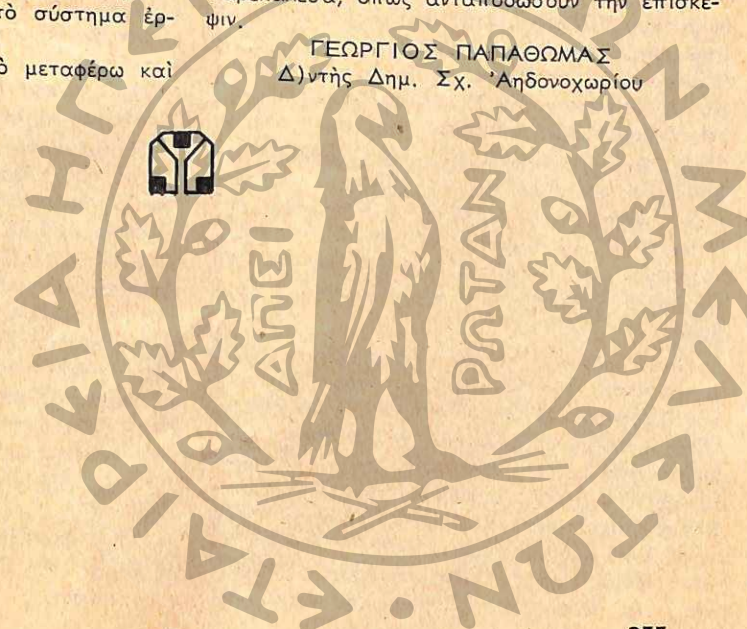
Τήν ιδίαν μορφήν ήκολούθησε και ή διδασκαλία τής άριθμητικής είς τήν Γ' τάξι.

Μετά από τήν διδασκαλία των τεσσάρων αυτών μαθημάτων, έληξε ή πρωινή εργασία τού σχολείου. Δέν έληξε, όμως και ή εργασία μας.

Διδακτικό προσωπικό — ό ύποφαινόμενος πολλά συνεζητήσαμε πάνω στη σχολική πράξι, τήν έξωσχολική δράσι και τόσα άλλα, πού άφορούν ένα συνειδητό δάσκαλο.

Χαιρέτισα και έσφιξα τόν χέρι τού εκλεκτού συναδέλφου Κου Ρήγα καθώς και τής διδασκαλίσσης διά τήν όλην εργασία, πού έχουν δημιουργήσει είς τόν σχολείον των και τούς παρεκάλεσα, όπως ανταποδώσουν τήν επίσκεψιν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΘΩΜΑΣ
Δ/ντής Δημ. Σχ. Άηδονοχωρίου

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

(Έπιθεωρητής Νικ. Μανεισιώτης)

Κατά τὸ διαρρεῦσαν σχολικὸν ἔτος καὶ ἀφ' οὗτο ἔτοποθετήθη εἰς τὴν ἀκριτικὴν Ἑκπαιδευτικὴν Περιφέρειαν Διδυμοτείχου ὁ νέος Ἑπιθεωρητὴς Δημοτικῶν Σχολείων κ. Νικόλαος Μανεισιώτης, συνετελέσθησαν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ κάτωθι:

1) Ὁργανώθησαν δύο ὑπηρεσιακαὶ συγκεντρώσεις, ἐξ ὧν ἡ μία ἔλαβε πανηγυρικὸν χαρακτήρα, διὰ τῆς συμμετοχῆς ὑπὲρ 170 διδασκάλων καὶ Νηπιαγωγῶν τῆς Περιφέρειας, εἰς τὰς αἰθούσας τελετῶν τοῦ Β' Δημοτικοῦ Σχολείου Διδυμοτείχου, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς παροχῆς κατευθυντηρίων ὁδηγίων ὑπὸ τοῦ Ἑπιθεωρητοῦ κ. Ν. Μανεισιώτου, διὰ τὴν ὅσον ἔνεστιν ἐντατικωτέραν ἐσωσχολικὴν καὶ ἐξωσχολικὴν δράσιν, ἐπ' ἀγαθῷ Παιδείας, Ἑθνους καὶ Κοινωνίας. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ὑπηρεσιακῆς ταύτης συγκεντρώσεως μετέβησαν ἅπαντες οἱ ἐκπαιδευτικοὶ εἰς τὸν χώρον τῆς Προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου ΦΡΑΓΚΙΟΥΛΗ, Γενικοῦ Ἑπιθεωρητοῦ Θράκης, Νομάρχου Ἑβρου ἐπὶ κατοχῆς, εὐρόντος μαρτυρικὸν θάνατον ἐν Διδυμοτείχῳ, ἔνθα ὁ Ἑπιθεωρητὴς κατέθεσεν ἀπέρριπτον στέφανον, εἰς τὴν δαπάναις τοῦ Συλλόγου Δημοδιδασκάλων Διδυμοτείχου, στηθεῖσαν προτομὴν του.

2) Ἐπραγματοποιήθησαν τρία τοπικὰ Παιδαγωγικὰ συνέδρια εἰς τὰ Σχολεῖα τῶν χωρίων Μόνης, Κορνοφωλεᾶς καὶ Θουρίου τῆς Περιφέρειας, μεθ' ἑτάς: «Οἱ Σχολικοὶ Συνεταίρισμοι εἰς τὴν θεωρίαν καὶ πράξιν» καὶ «Αἰσιωπηραὶ ἐργασίαι εἰς τὰ ὀλιγοθέσια Σχολεῖα».

Προσκληθέντες ἐτίμησαν τὰ συνέδρια ταῦτα ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Κοινωνίας, ἐξ ὧν ἀναφέρεται ἐνταῦθα ἡ παρουσία τοῦ Ἑπαρχοῦ Διδυμοτείχου κ. Ν. Γεωργιοκόροκου, τῆς κ. Φωτεινῆς Τζωρτζάκη, ὑπευθύνου παρὰ τῇ Ὑπηρεσίᾳ Συνεταιριστικῆς Ἑκπαιδεύσεως, διὰ τοὺς Σχολικοὺς Συνεταιρισμοὺς, ἧτις προσήλθεν εἰδικῶς, πρὸς τοῦτο, κληθεῖσα ἐξ Ἀθηνῶν, τῶν Βουλευτῶν Ἑβρου, τοῦ Δημάρχου

Διδυμοτείχου, τοῦ Ἑπιθεωρητοῦ Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν Ἀλεξανδρουπόλεως, τῶν Διευθυντῶν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Ἑνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν Διδυμοτείχου καὶ πλήθους ἐνηλίκων συνεταίρων καὶ ἄλλων κατοίκων ἐκ τῶν χωρίων τούτων.

Εἰς ἐν ἑκάστον τῶν ἀνωτέρω Παιδαγωγικῶν Συνεδρίων ἔλαβον μέρος περὶ τοὺς 50 — 60 διδασκάλους τῆς Περιφέρειας, οἵτινες, συμμετέσχον ἐνεργῶς καὶ δραστηρίως εἰς τὴν πρόδον τῶν ἐργασιῶν, συνετέλεσαντες μεγάλως εἰς τὴν ἐξαγωγήν θετικῶν, χρησίμων καὶ ἐπιτεκτῶν εἰς τὴν πράξιν πορισμάτων.

Εἰδικώτερον, κατὰ τὸ ἐν Κορνοφωλεᾷ Παιδαγωγικὸν Συνέδριον, καθ' ὃ συνεζητήθη τὸ θέμα τῶν Σιωπηρῶν ἐργασιῶν, ἐγένετο καὶ διδασκαλία ὑπὸ τῶν διδασκάλων Παν. Νιονιόκου καὶ Ἀννης Θεοφανοῦδης, τοῦ αὐτοῦ Σχολείου, ἵνα διὰ τῆς συζεύξεως πράξεως καὶ θεωρίας, ἀντλήσουν διδάγματα οἱ κ. σύνεδροι ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἀναθέσεως τῶν σιωπηρῶν ἐργασιῶν εἰς τὰ ὀλιγοθέσια Σχολεῖα, καὶ γενικώτερον ὡς πρὸς τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ ἀξιοποίησιν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐλευθέρου χρόνου.

3) Ἐπραγματοποιήθησαν ἐν τῇ πόλει Διδυμοτείχου οἱ κάτωθι διαλέξεις:

Ἡ πρώτη τὴν 4ην Μαρτίου ἐν τῇ Δημοτικῇ Λέσχῃ τῆς πόλεως Διδυμοτείχου μεθ' ὀμιλητῶν τὸν Ἑπιθεωρητὴν κ. Νικόλαον Μανεισιώτην καὶ μεθ' ἑτάς: «ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΑΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΠΑΡΑΣΤΡΑΤΗΜΑΤΟΣ» διοργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν Διδασκάλων τῆς Περιφέρειας Διδυμοτείχου. Τὴν διάλεξιν, προσκληθεῖσαι ἐτίμησαν αἱ Ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ πλήθος κόσμου. Περὶ αὐτῆς ἀνέγραψαν εὐμενεστάτας κρίσεις καὶ σχόλια αἱ ἡμερησίδες: «Ἐλεύθερη Θράκη», «Φωνὴ τοῦ Διδυμοτείχου» καὶ «Ἑλληνικὸς Βορρᾶς».

Ἡ δευτέρα τὴν 18ην Μαρτίου ἐν τῇ Δημοτικῇ Λέσχῃ τῆς πόλεως ὡσαύτως, μεθ' ὀμιλητῶν τὸν διδάσκαλον κ. Θεοχάρην Βολάνιον καὶ μεθ' ἑτάς: «Ἡ ἀγωγή καὶ ἡ ψυχικὴ ἐξέλιξις τοῦ παιδός».

Ἡ τρίτη, τὴν 13ην Μαΐου, ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς Μητέρας. Αὕτη ἐδόθη ὑπὸ τῶν σχολείων τῆς πόλεως Διδυμοτείχου ἐν πανηγυρικῇ τελετῇ μεθ' ὀμιλητρίαν τὴν διδασκάλισσαν κ. Χρυσούλαν Κηπουροῦ καὶ μεθ' ἑτάς: «Ἡ ἀξία καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Μητέρας».

4) Εἰς τὰ χωρία τῆς Περιφέρειας ἀνεπτύχθησαν εἰς συγκεντρώσεις γονέων καὶ κηδεμόνων παρ' ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν 169 ὀμιλίας, μεθ' ἑτάς: Παιδαγωγικοκοινωνικοῦ περιεχομένου, ὡς καὶ 177 ὀμιλίας Ἑθνικοθηρικοῦ καὶ ἡθικοπλαστικοῦ καὶ ἐκλαϊκευτικοῦ τῆς Ἐπιστήμης περιεχομένου.

5) Ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ 26 Σχολείων τῆς Περιφέρειας ἐπραγματοποίησαν μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν 43 ἐπισκέψεις εἰς Στρατιωτικὰς μονάδας παραμεθορίων περιοχῶν καὶ εἰς Στρατιωτικὰ φυλάκια τῶν πρὸς Βουλγαρίαν καὶ Τορκίαν συνόρων, προσεγγόντες δῶρα καὶ ψυχαγωγίαν εἰς τοὺς ἀκρίτας φρουροὺς τῶν συνόρων τῆς Πατρίδος μας.

Ἐπὶ πλεόν τῶν πραγματοποιηθεισῶν τούτων ἐπισκέψεων, διδάσκαλοι τῆς Περιφέρειας, εἰς δύο κλιμάκια, μεθ' ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐνὸς τὸν κ. Ἑπιθεωρητὴν, ἐπραγματοποίησαν κατὰ τὴν Διακοινήσιμον ἐβδομάδα δύο ὁμαδικὰς ἐπισκέψεις εἰς τὰς πρὸς τὴν Ἑλληνοβουλγαρικὴν μεθόριον διαμενοῦσας στρατιωτικὰς δυνάμεις πρὸς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἀκριτῶν φρουρῶν μας.

Κατὰ τὰς δύο ἐπισκέψεις ἐκτὸς τοῦ ψυχολογικοῦ προγράμματος τὸ ὁποῖον ἐξετελέσθη παρὰ μαθητῶν καὶ διδασκάλων, προσεφέρθησαν καὶ Πασχαλινὰ δῶρα ἀγορασθέντα ἐκ προαιρετικῆς εἰσφορᾶς μαθητῶν καὶ διδασκάλων ἀπάντων τῶν Σχολείων τῆς Περιφέρειας, συνολικῆς ἀξίας ἑπτὰ χιλιάδων (7.000) δραχμῶν.

6) Ἀπαντες οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν συνέδρων τὰς κατὰ τόπους ἐρανικὰς Ἑπιτροπὰς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν διενεργηθέντων ἐράνων ὑπὲρ τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ, τῆς Φανέλλας τοῦ Στρατιώτου, τῆς προικοδοτήσεως ἀπόρων κορασίδων καὶ τοῦ Ἀντικαρκινικοῦ ἀγώνος.

7) 57 ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ 50 Σχολείων τῆς Περιφέρειας προσέφερον προθύμως ἐποικοδομητικὴν ἐργασίαν εἰς τὸν Ε.Ε.Σ.Ν. μεθ' ὅσον Ἑρυθροσταυριτῶν μαθητῶν 2.985.

8) 38 ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ εἰργάσθησαν εἰς τοὺς Σχολικοὺς Συνεταιρισμοὺς 30 Σχολείων τῆς Περιφέρειας, ἐξ ὧν οἱ 23 ἰδρύθησαν κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος μεθ' ὅσον ἀριθμὸν συνεταίρων μαθητῶν 1844.

Ἐβραβεύθη εἰς Σχολικὸς Συνεταιρισμός, ὁ τοῦ χωρίου Βρυσικῶν, κατὰ τὸ διαρρεῦσαν

σχολικὸν ἔτος, παρὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦ συμβολικοῦ ποσοῦ τῶν 500 δραχμῶν. διὰ τὴν ὄντως ἐξόχως ἀναπτυχθεῖσαν παρ' αὐτοῦ πολυμερὴ δραστηριότητα.

Εἰς Σχολικὸς Συνεταιρισμός, ἀπέστειλεν ἑκατὸν (100) χιλιόγραμμα φασόλια εἰς Ἀθῆνας, διὰ τὸ συσσίτιον τῶν μαθητῶν τῶν πλημμεροπαθῶν Σχολείων.

Ἐκ τῶν 30 Σχολικῶν Συνεταιρισμῶν οἱ πλείστοι συντηροῦν περιστερεῶνα, κονικλῶνα καὶ ὀρνιθῶνα, πέραν τῆς λειτουργίας τοῦ μαθητικοῦ Πρατηρίου. Εἰς δὲ πέραν τούτων συντηρεῖ καὶ κυψέλας μελισσῶν.

9) Ἐξήκοντα ἑννέα (69) ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ προσέφερον ἐπὶ πεντάμηνον τὰς ὑπηρεσίας τῶν εἰς τὰ μαθητικὰ συσσίτια τῆς Περιφέρειας καὶ ἑνδεκα (11) εἰργάσθησαν, κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, εἰς Μαθητικὰς Κατασκηνώσεις Διδυμοτείχου.

10) Δέκα τέσσαρες (14) διδάσκαλοι εἰργάσθησαν λίαν ἐπιτυχῶς εἰς τὸ Κατηχητικὸ Σχολεῖο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου — Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου.

11) Δέκα τρεῖς (13) ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ εἰργάσθησαν πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἐν τῇ Περιφερείᾳ, διὰ τῆς λειτουργίας ἑνδεκα (11) Νυκτερινῶν Σχολείων καὶ δύο (2) Κέντρων Διδασκαλίας Ἑνηλίκων.

12) Ἐφυτεύθησαν ὑπὸ διδασκάλων καὶ μαθητῶν τῆς Περιφέρειας 7.297 δενδρύλλια, ἐξ ὧν 2.610 εἰς κοινοχρήστους χώρους καὶ 4.687 εἰς Σχολικοὺς τοιοῦτους.

13) Ἐπετεύχθη ἡ ὁργάνωσις δύο μαθητικῶν χορωδιῶν ἐν Διδυμοτείχῳ καὶ Σουφλίῳ, αἵτινες ἐνεφανίζοντο λίαν ἐπιτυχῶς κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς μεθ' ὅσον πλουσιώτατον παιδικὸν πρόγραμμα, πρὸς τέρψιν μικρῶν καὶ μεγάλων.

Ὡσαύτως ἐπετεύχθη ἡ ὁργάνωσις 4 μαθητικῶν χορωδιῶν Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, αἵτινες ἔβαλλον καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν χωρίων τῶν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν διδασκάλων τῶν.

14) Ἐθεμελιώθησαν δύο διδασκῆρια (ἐν 1) θέσιον καὶ ἐν 4) θέσιον), ἐπεσκευάσθησαν τρία 2) θέσια καὶ ἀποπερατώθη ἐν 4) θέσιον Δημοτικὸν Σχολεῖον.

15) Κατεσκευάσθησαν δαπάναις τῶν Σχολικῶν Ταμείων ὄργανα γυμναστικῆς καὶ ἀθλοπαιδιῶν εἰς 4 εἰσέτι Σχολεῖα τῆς Περιφέρειας.

16) Διὰ τὸν πλουτισμὸν τῶν Σχολικῶν καὶ μαθητικῶν βιβλιοθηκῶν διετέθη τὸ ποσὸν τῶν 50.492 δραχμῶν.

17) Δέκα πέντε (15) Σχολεῖα τῆς Περι-

φερείας εξέδραμον εἰς πολυμήρους πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Νομοῦ καλῶς προγραμματισμένης εκπαιδευτικᾶς ἐκδρομᾶς.

18) Ἐπετεύχθη ἔτι στενωτέρα σύσφιγξις τῶν σχέσεων φιλίας τῶν Σχολείων μετὰ τοῦ Στρατοῦ καὶ τῶν Τ.Ε.Α. τῆς περιοχῆς, δι' ἐπισκέψεων κλιμακίων τῆς Περιφερείας διὰ τὴν διανομὴν γραφικῆς ὕλης, ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας καὶ ἄλλων δώρων πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ τὰ Σχολεῖα.

Αἱ τοιοῦτοι εἵδους ἐπισκέψεις ἐλάμβανον πανηγυρικὸν χαρακτῆρα δι' εἰδικῶν ἑορταστικῶν συγκεντρώσεων, τῇ συμμετοχῇ ἀπάντων τῶν κατοίκων τῶν χωρίων.

19) Ἐπριοκοδοτήθησαν, κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος τέσσαρα θήλα τέκνα ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν τῆς Περιφερείας διὰ τῆς ἐγχειρίσεως αὐτοῖς ἰσαριθμῶν βιβλιαρίων ἀποκαταστάσεως, ὕψους 1.500 δραχ. ἑκαστον.

20) Πέραν τοῦ συνήθους τέσσαρα Σχολεῖα ἐκαλλιέργησαν ἱκανοποιητικώτατα τὸ πνεῦμα τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν, ἐν δὲ ἐξ αὐτῶν, τὸ τῆς Καρῶτης, ἐπριοκοδότησεν ἄπορον κορασίδα τοῦ χωρίου διὰ τῆς χορηγίσεως βιβλιαρίου ἀποκαταστάσεως ὕψους 1.500 δραχ.

21) 28 Σχολεῖα τῆς Περιφερείας ἔλαβον παρὰ τῆς Διευθύνσεως Ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων ἀνὰ ἓν κουμπάραν, βραβευσισὶν ἰσαριθμῶν ἐκθέσεων μαθητῶν τῶν Σχολείων τούτων.

22) 4 Σχολεῖα ἔλαβον παρὰ τοῦ Ε.Ε.Σ.Ν. δῶρα ὡς βραβεῖον, διὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν «Ἀχιλλέως Κύρου».

23) Ἐπὶ συνόλου 59 Δημοτικῶν Σχολείων τὰ 51 καλλιεργοῦν Σχολικὸν κήπον, μικτῶς ὡς ἀνθόκηπον καὶ λαχανόκηπον καὶ εἰς τμήματα ἐξ ἑκάστου εἴδους, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς των (192 τμήματα ἀνθέων, 290 τμήματα λαχανικῶν) διὰ παιδαγωγικοῦς, διδακτικούς, κοινωνικοῦς καὶ καλισταθητικοῦς σκοποῦς.

Καὶ τέλος ἐπετεύχθη τῇ προσωπικῇ συμβολῇ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ δι' ὁμιλιῶν, συστάσεων, ὁδηγίων καὶ καταποτιστικῶν τοῦ ἐγκυκλίων, ἢ ἐπὶ καλυτέρων δάσεων ὁργάνωσις τῆς σχολικῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν, ἢ καλλιέργεια πνεύματος νῦξημένης ἡμερότητος πολιτισμοῦ καὶ ἀκραδόντου πίστεως ἐπὶ τὰς ἀχρόνους ἠθικὰς ἀξίας τῆς ζωῆς ἢ ἐντὸς τοῦ προγράμματος τῆς κοινοτικῆς ἀναπτύξεως, κινητοποίησις ὅλων τῶν κοινωνικῶν παραγόντων, διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν λειτουργίας τῶν Σχολείων τῆς Περιφερείας.

Ἐνὶ λόγῳ, κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐπετεύχθησαν παντοῖαι δράσεις καὶ ἐπιτεύξεις εἰς ἀπαντας τοὺς τομεῖς τῆς ἐσωσχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς δράσεως τῶν διδασκάλων, ἐπ' ὧφει Ἐκκλησίας, Παιδείας, Κράτους καὶ Κοινωνίας.

Φ. Β. ΑΜΑΞΟΠΟΥΛΟΣ

Α' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Τὴν 28ην Ἰουνίου 1962 εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ 3)θεσίου Δημοτικοῦ Σχολείου Πύργου ἐπραγματοποιήθη Γενικὸν Παιδαγωγικὸν Συνέδριον ὑπὸ τὴν προεδρίαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τῆς Α' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Τρικάλων κ. Ἰωάννου Γ. Παπαϊωάννου.

Εἰς τὸ ἐν λόγῳ Παιδαγωγικὸν Συνέδριον προσήλθον πλεον τῶν 170 διδασκάλων καίτοι ἡ σχετικὴ μετὰ τὴν σύγκλησιν τοῦ Συνεδρίου Διαταγὴ καθώριζεν, ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν διδασκάλων ἦτο προαιρετικὴ. Τοῦτο σαφῶς μαρτυρεῖ, ὅτι οἱ διδάσκαλοι δακατέχονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐπιμορφώσεως καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς γνώμων ἐπὶ σοβαρῶν ψυχοπαιδαγωγικῶν θεμάτων, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐπιτυχῶς χάνεται διὰ τῶν Παιδαγωγικῶν Συνεδρίων (τοπικῶν καὶ γενικῶν), ὅταν, ἐννοεῖται, ταῦτα διοργανῶνται συμφώνως πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς Νέας Ἀγωγῆς.

Εἰς τὸ Συνέδριον τοῦτο ἠκούσθησαν λίαν ἐμπεριστατωμέναι καὶ ἄκρως διαφωτιστικαὶ ὁμιλίαι τῶν μετεκπαιδευθέντων διδασκάλων κ. 1) Ἰωάννου Καραγκούνη, τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Πύλης καὶ 2) Χρυσόστομου Ζήσης, τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Πύργου. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ἤρχισαν μετὰ προσευχὴν μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Πύργου. Μετὰ τὴν προσευχὴν ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Ἰωάννης Γ. Παπαϊωάννου, διὰ γλαφυρᾶς συντόμου καὶ πλήρους νοημάτων ὁμιλίας, ἀνεφέρθη εἰς τὴν σημασίαν τῶν Παιδαγωγικῶν Συνεδρίων καὶ ἀκολούθως ἐσκιαγράφησεν τὴν σπουδαιότητα τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπασχολήσουν τὸ Συνέδριον. Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Ἰωάννης Καραγκούνης εἰσηγήθη τὸ θέμα:

«Ἡ διδασκαλία τῶν Γλωσσικῶν μαθημάτων», τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελέσῃ, τρόπον τινά, εἰσαγωγὴν εἰς τὰ προγραμματισθέντα διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1962 — 63 Παιδαγωγικὰ Συνέδρια, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ γίνῃ ἐξονυχιστικὴ ἐξέτασις, ἀπὸ θεωρητικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως, ἑκάστου τῶν Γλωσσικῶν μαθημάτων

(Ἀναγνώσεως, Γραμματικῆς, Ἐκθέσεων, Ὁρογραφίας κ.λ.π.).

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ ἀνωτέρω θέματος ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἱστορικὴν θεώρησιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, εἰς τὴν σημασίαν καὶ τὸν σκοπὸν ἐνὸς ἑκάστου τῶν Γλωσσικῶν μαθημάτων, εἰς τὸ μεθοδολογικὸν ζήτημα ὡς καὶ εἰς διάφορα προβλήματα τῶν Γλωσσικῶν μαθημάτων (π.χ. ἐὰν θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐν μόνον Ἀναγνωστικὸν δι' ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος μας ἢ ἐὰν θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχουν πλείονα τοῦ ἐνὸς Ἀναγνωστικὰ ἢ ἐὰν θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχουν Ἀναγνωστικὰ κατὰ φυσικὰς γεωγραφικὰς περιοχὰς κ.τ.λ.). ματος εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος πλείστοι σύνεδροι, ὁ δὲ Ἐπιθεωρητὴς κ. Ἰωάννης Γ. Παπαϊωάννου, μετὰ τὴν πλουσιωτάτην τριακονταετὴ ἐκπαιδευτικὴν του πείραν καὶ τὴν μελέτην του ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν προβλημάτων, ὁλοκλήρωσε τὸ ἐξετασθὲν θέμα.

Ἀκολούθως ὁ κ. Χρυσόστομος Ζήσης, μετὰ πᾶσαν σαφήνειαν καὶ ἐπιστημονικότητα, ἀνεφέρθη εἰς τὸ θέμα. «Ἡ θέσις τοῦ Π ο ι ῆ μ α τ ο ς εἰς τὸ Δ η μ ο τ ι κ ὸ ν Σ χ ο λ εῖ ο ν». (Τὸ σύντομον καὶ ἄκρως διαφωτιστικὸν σχεδιάγραμμα τῆς ἐκτενοῦς ὁμιλίας τοῦ κ. Χρυσ. Ζήσης δημοσιεύθην εἰς ἄλλην στήλην).

Μετὰ τὸ πέρας τῆς εἰσηγήσεως τοῦ κ. Χρυσ. Ζήσης ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Ἰωάννης Γ. Παπαϊωάννου ἐξέφρασε τὴν ἄκραν ἱκανοποίησιν του διὰ τὴν ὑπὸ τῶν ὁμιλητῶν ἀνάπτυξιν τῶν θεμάτων ὡς καὶ διὰ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῶν κ.κ. συνέδρων καὶ διευτῶσεν ἐρωτήματα — ἐρεθίσματα διὰ τὰ διάφορα Γλωσσικὰ μαθήματα, ἐκώλεσε δὲ τοὺς συνεργάτας αὐτοῦ, ὅπως ἀσχοληθῶσιν ἐμβριθῶς καὶ ἐπισταμένως μετὰ πάσης φύσεως προβλήματα τῶν Γλωσσικῶν μαθημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενα μελέτης προσεχῶν Παιδαγωγικῶν Συνεδρίων.

Πύργος — Τρικάλων, Ἰούλιος 1962

Ὁ Ἐντεταλμένος διὰ τὴν σύνταξιν τῶν πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΖΗΣΗΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Συνεχίζεται μετὰ αὔξουσιν ἑντάσιν καὶ ρυθμὸν ζηλευτὸν ἢ ἀπὸ ἐτῶν ἀρξαμένη ἀνοδικὴ πορεία πρὸς πνευματικὴν δημογίαν καὶ παιδαγωγικὴν δράσιν ἐν τῇ Περιφερείᾳ Γιαννιτῶν ὑπὸ τὴν φωτεινὴν καθοδήγησιν τοῦ Προέστα-

μένου αὐτῆς Ἐπιθεωρητοῦ κ. Χαριλάου Βενιέλου.

Μετὰ πρωτοβουλίαν τοῦ ἐνθουσιώδους Ἐπιθεωρητοῦ ἐπραγματοποιήθη τὴν 17.10.1962 διήμερον Γενικὸν Παιδαγωγικὸν Συνέδριον εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ἐπιθεωρήσεως (Γιαννιτσά), εἰς τὸ ὁποῖον ὅλως προθύμως συμμετέχουν 170 Διδάσκαλοι καὶ Νηπιαγωγοί, μὴ φεισθέντες κόπων καὶ δαπανῶν καὶ ἐλαυνόμενοι ἀπὸ ἐφесιν πρὸς βελτίωσιν ἑαυτῶν καὶ τοῦ σχολικοῦ τῶν ἔργου.

Τὸ Συνέδριον ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας του ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητὴς ΙΑ' Περιφερείας κ. Παναγ. Νέζης.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ἤρχισαν μετὰ προσευχῆς. Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ἀπήντησε χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς Συνέδρους καὶ ἡχὺν εἰς τὸν κ. Γενικὸν τὸ «ὡς εὖ παρέστη».

Ὁ κ. Γενικός ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν, ἔλαβεν ἀφορμὴν διὰ νὰ ἐξάρῃ τὴν κολασίαν προσφορὰν τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδασκάλου εἰς τοὺς ποικίλους τομεῖς τῆς πολυσχιδοῦς δραστηριότητός του καὶ εἰδικῶς εἰς τὴν σταυροφορίαν διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τοῦ λαοῦ μας ἐκ τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς καταπτώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιήλθεν ἔνεκα τῶν προσφάτων πολέμων περιπετειῶν καὶ τῶν ἐκ τούτων ἀπορροεσῶν προπαγανδιστικῶν τάσεων καὶ ὕλιστικῶν κηρυγμάτων.

Τὸ πρῶτον μέρος τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, τὸ πρακτικόν, ἀφείρα εἰς ὑποδειγματικὰς διδασκαλίας Ἱστορίας εἰς τὴν Στ' τάξιν ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου κ. Θεοδώρου Σιμυρῆ. Ἀμφότεραι αἱ διδ/λὶαι ἐσημείωσαν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν καὶ δικαίως οἱ διδάξαντες ἀπέσπασαν τὰ συγχαρητήρια τῶν τε Συνέδρων καὶ Ἐπιθεωρητῶν.

Κατὰ τὸ Θεωρητικὸν μέρος ἠκούσθησαν διαφωτιστικαὶ εἰσηγήσεις ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων α) Ἱστορίας ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου κ. Ἀναστ. Παντελίδου, β) Ἀναγνώσεως ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου κ. Θεοδ. Καντζάβελου καὶ γ) Περὶ τῆς Ἠθικῆς, Κοινωνικῆς καὶ Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς ὑπὸ τῶν διδ/λου κ. Παπαδοπούλου Ἰωάν. καὶ διδ/ος Πανέλη Ἑλένης Νηπιαγωγοῦ.

Κατὰ τὴν ἀποκολληθῆσαν ἄκρως πολιτισμένην, γόνιμον καὶ ἐποικοδομητικὴν συζήτησιν καὶ κριτικὴν ἐπὶ τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν εἰσηγήσεων ἔλαβον ἀλληλοδιαδόχως τὸν λόγον πλείστοι διδ/λοι, ἀναπτύξαντες τὰς γνώμας καὶ ἀπόψεις τῶν ἐπὶ τῶν διαφόρων σημείων τῆς πορείας διδ/λίας τῶν διδασκόντων μαθημάτων, διαπιστωθείσης οὕτω τῆς ζωηρᾶς ἀνησυχίας καὶ τῆς ἐρευνητικῆς διαθέσεως διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν σοβαρῶν παιδαγωγικῶν καὶ ἐθνικοκοινωνικῶν προβλημάτων,

πὰ ὅποια ἀναφαίνονται κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ὑψηλοῦ λειτουργήματός των.

Τὴν συζήτησιν ἐκάστου Θέματος ἐσφράγιζεν ἡ ἀποκρυσταλλωμένη καὶ βαρύνουσα γνώμη ἀπορρέουσα ἐκ τῆς πλουσίας αὐτῶν πείρας καὶ τῶν κ.κ. Ἐπιθ)τοῦ καὶ Γενικοῦ Ἐπιθ)τοῦ, ἡ τῆς βαθείας ἐπιστημονικῆς των συγκροτήσεως.

Ἐν τέλει ὁ κ. Γενικὸς ἔδωσε τὸ ἐπιστέγασμα εἰς τὰς συζητήσεις καὶ ὠδήγησε τοὺς Συνέδρους εἰς νέους ὀρίζοντας παιδαγωγικῆς καὶ σχολικῆς πράξεως, Θεμελιωμένους ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῆς νέας Παιδαγωγικῆς Ψυχολογίας καὶ ἐκάλεσε τοὺς Διδ)λους, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὸν ὑπ' ἀριθ. 1 ἀναμορφωτὴν καὶ ἐκπολιτιστὴν τῆς Κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους, νὰ ἐκτελοῦν τὸ καθήκον κατὰ συνείδησιν, ἀποβλέποντες εἰς τὴν παγίωσιν τῶν ἀθανάτων καὶ ἀκαταλύτων Ἑλληνοχριστιανικῶν Ἰδεωδῶν.

Κατὰ τὴν ἀπίσκειν του εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων Πέλλης καὶ Κρύας Βρύσης ὁ κ. Γενικὸς διεπίστωσεν μεθ' ἱκανοποιήσεως τὴν ἀρτίαν ὀργάνωσιν τούτων καὶ τὴν ἐφαρμογὴν συγχρονισμένων μεθόδων ἐργασίας.

Θερμὸν καὶ ἐνθουσιώδη χαιρετισμὸν ἀπηύθυνε πρὸς τὸ Συνέδριον ὁ ἐκ Γιαννιτῶν διελθὼν Πρόεδρος τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας κ. Δημ. Κουτσουβάλας.

Τὸ Συνέδριον ἐκλείπει μετὰ τὸν Ἑθνικὸν Ὑμνον, ψαλέντα ὑπὸ τῶν Διδ)λων.

Συντόμως θὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ δημοσίευσίς των ἐκ τοῦ Συνεδρίου ἐξαχθέντων πολυτίμων Παιδαγωγικῶν πορισμάτων.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΙΛΣΑΤΙΑΣ

Στὴν περιφέρειά μας ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ταποθετήθηκε ὡς Ἐπιθεωρητὴς ὁ κ. Σωτήριος Φάσσας παρατηρεῖται μία ἀξιόλογος ἐκπαιδευτικὴ κίνησις.

Θερμοῦργος πνοὴ τῆς κινήσεως αὐτῆς εἶναι ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Σωτήριος Φάσσας γνωστὸς διὰ τὴν πλουσίαν του δράσιν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς τοποθετήσεώς του ὁ ἀκάματος Ἐπιθεωρητὴς μας ἐπέδοθη εἰς ἐπισταμένην μελέτην καὶ ἐκτίμησιν τῆς κατὰστάσεως ἡ ὁποία ἐπικρατοῦσε εἰς τὴν περιφέρειά μας καὶ προέβη εἰς τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ἀποστολὴν ἐμπνευσμένων καὶ κατανοητικῶν Ἐγκυκλίων Διαταγῶν διὰ τὴν εὐρύθμον λειτουργίαν τῶν σχολείων τῆς ἀκριτικῆς καὶ μαρτυρικῆς Βισαλτίας.

Ὁ κάθε συνάδελφος εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ βρῆκε τὸν ἀληθινὸ ὁδηγὸ καὶ

συμπαράστατὴ στὸ γεμάτο κωλύματα ἀλλὰ καὶ θεάρεστον ἔργον του.

Ὑπὸ τὴν φωτισμένην καθοδήγησιν του συνεκλήθησαν εἰς τὴν περιφέρειά μας 4 γενικά καὶ 2 τοπικά συνέδρια τὰ ὅποια ἔρριξαν ἀπλετον φῶς εἰς πολλὰ προβλήματα τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς περιφέρειας μας, οἱ ὅποιοι μετὰ περισσοῦ ζήλου ἀρχίσαν νὰ ἐπιδίδωνται στὴν πολύμορφον καὶ πολύμοχθον σχολικὴν τὴν προσπάθειαν.

Σ τ ἰ ς 18 Ν) μ 6 ρ ἰ ο υ 1961 συγκροτήθηκε τὸ πρῶτον Παιδαγωγικὸ συνέδριον μετὰ συμμετοχὴ ὅλων τῶν διδασκάλων καὶ Νηπιαγωγῶν καὶ μετὰ θέματα ζωτικὰ εἰς τὴν ἐπιδηλτικῶς διακοσμημένην μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Βου προτύπου Δημοτικοῦ Σχολείου Νιγρίτης.

Ἰον.—Θέμα: Ὅποῖον τὸ Νέον Ἀγροτικὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ 2ον.—Θέμα: «Ὅποῖον τὸ Νέον Ἀγροτικὸν Νηπιαγωγεῖον».

Πρὸ τὴν συγκλήσεως τοῦ Συνεδρίου, ὅλοι οἱ διδάσκαλοι ἐξεπόνθησαν καὶ ὑπέβαλαν εἰς τὸ κ. Ἐπιθεωρητὴν σχετικὴν εἰσήγησιν ἐπὶ τῶν θεμάτων καὶ ἔτσι πανέτοιμοι ἔλαβαν ἐνεργὸν μέρος καὶ διετύπωσαν ἐποικοδομητικὰς ἀπόψεις (ἀρκετοὶ διδάσκαλοι) γεγονὸς τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ ὅτι οἱ διδάσκαλοι Βισαλτίας εἶναι κάτοχοι τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης.

Εἰς τὸ πρῶτον συνέδριον προσεκλήθησαν καὶ παρέστησαν ὁ Βουλευτὴς κ. Καρδιστᾶς, ὁ Νομάρχης Σερρῶν κ. Παπακώστας, οἱ κ.κ. Ἐπιθεωρηταὶ Παπαστεφάνου, Τσιμπούλης, οἱ ἐκκλησιαστικὲς, στρατιωτικὲς Διοικητικὲς ἀρχὲς τῆς πόλεως Νιγρίτης, ὁ κ. Γυμνασιάρχης, συνάδελφοι τῆς Μῆρης Ἐκπαιδευσεως κ.π. ἄλλοι.

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Σωτ. Φάσσας Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου προσεφώνησεν τοὺς προκεκλημένους καὶ ἐξήρει τὸ ἔργον τοῦ Διδασκάλου καὶ τῆς Νηπιαγωγού, ἰδιαίτερος δὲ τῆς ἀγροτικῆς ἀκριτικῆς περιφερίας Βισαλτίας.

Ἐκ τῶν προσκεκλημένων ἐχαίρησεν τὸ συνέδριον ὁ Νομάρχης Σερρῶν κ. Παπακώστας, ὁ ὁποῖος χαράσσοντας τὸν προγραμματισμὸν διὰ τὸ ἔτος 1961-62 τὸ ὁποῖον θ' ἀποκληθῇ «ἔ τ ο ς τ ο ὗ Σ χ ο λ ε ἰ ο υ», ἐκάλεσε τοὺς διδασκάλους ν' ἀναπτύξουν δραστηριότητα διὰ τὴν ἐξωσχολικὴν διαπαιδαγώγησιν πῆς νεολαίας διὰ νὰ μὴ γίνῃ εὐκόλος λεία τοῦ ὑπούλου ἐχθροῦ καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ χαιρετισμοῦ του ἐκήρυξε τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου.

Ἐπίσης ἐχαίρησεν τὸ Συνέδριον ὁ κ. Γυμνασιάρχης, ὁ Βουλευτὴς κ. Καρδιστᾶς καὶ οἱ κ.κ. Παπαστεφάνου καὶ Τσιμπούλης Ἐπιθεωρηταί.

Μετὰ 15λεπτον διάλειμμα ἔγινε κλήρωσις

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ἐπὶ τοῦ Α' καὶ Β' Θέματος. Ὁ κλῆρος ἡνόνησεν διὰ τὸ Α' θέμα τὴν κ. Τζουνη Νηπιαγωγὸν καὶ διὰ τὸ Β' θέμα τὸν κ. Παναγιωτίδην Δι)λον.

Οἱ εἰσηγηταὶ διεξήλθον τὰ θέματά των μετὰ ἐπιστημονικότητα, σαφήνεια γλαφυρότητα. Εἰς τὴν κριτικὴν τῶν δύο τούτων θεμάτων ἔλαβον μέρος πολλοὶ συνάδελφοι.

Μετὰ τὰς κρίσεις τῶν συνάδελφων ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ὁ ὁποῖος ἀνακεφαλαιώνοντας τὰ τοῦ συνεδρίου συνώψισε καὶ διετύπωσε τὰ πορίσματα τοῦ συνεδρίου.

Σ τ ἰ ς 27-11062 Συγκροτήθηκε τὸ δεύτερον γενικὸ Παιδαγωγικὸ συνέδριον συμμετοχῇ ἐπίσης ὅλων τῶν διδασκάλων καὶ Νηπιαγωγῶν εἰς τὴν ἰδίαν αἴθουσαν τοῦ 6' Δημοτικοῦ προτύπου Νιγρίτης καὶ μετὰ ἐξέτασιν τοῦ Παιδαγωγικοῦ θέματος. «Ἡ ἐνιαία συγκεντρωτικὴ Διδασκαλία ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολεῖω».

Τὸ Συνέδριον ἐτίμησεν διὰ τῆς παρουσίας του ὁ Ἀξιότιμος Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς κ. Κων) νος Γιαννουκόπουλος.

Κατ' ἀρχὴν οἱ διδάσκαλοι παρηκολούθησαν διδασκαλίαν εἰς τὰς τάξεις Α', Β', Γ', τοῦ Βου Σχολείου-προτύπου Νιγρίτης ἀπὸ τῆς 9ης πρωΐνης ἕως τὴν 12ην μ.μ. εἰς τῆς ὁποῖες ἐδίδασαν ὑποδειγματικῶς οἱ διδασκάλισσες Δρακοπούλου, Κιοτσέκογλα, Καμπούρη ἐφαρμόζοντας τὴν Ε.Σ.Δ.

Μετὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ὑποδειγματικῶν δι)λιῶν οἱ σύμβουλοι συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τοῦ 6' Δημοτικοῦ Σχολείου πρὸς συζήτησιν τῶν θεμάτων τοῦ προγράμματος.

Ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς προσεφώνησεν τὸν κ. Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν ὁ ὁποῖος ἀπαντῶν νύχαρίτησεν διὰ τὴν πρόσκλησιν καὶ διὰ τὴν ἐνθουσιώδη προσφώνησιν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Σωτ. Φάσσα.

Μετὰ ἐξήρει τὸ ἔργον τῶν διδασκάλων Βισαλτίας οἱ ὅποιοι γνωρίζουν νὰ ἱεουργοῦν πιστῶς εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν τῆς Παιδείας, ἀνεφέρθη εἰς μεθολογικά ζητήματα καὶ τέλος ἐκήρυξε τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου εὐχόμενος ὅπως οἱ ἐργασίαι ἀποθῶν καρποφοροῖ διὰ τὸ καλὸν τῆς παιδείας, τῆς θρησκείας καὶ τῆς Πατρίδος.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ἐκάλεσε τῆς διδασκάλισσες τῶν τάξεων νὰ ἐκθέσουν συνοπτικῶς τὴν πορείαν τῆς δι)λίας των.

Ἐπηκολούθησε κριτικὴ ἐπὶ τῶν ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβαν μέρος ὁ κ. Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς, ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς καὶ πολλοὶ διδ)λοι.

Ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς νύχαρίστησεν καὶ συνε-

χάρη τῆς διδασκάλισσας διὰ τῆς φιλότιμες προσπάθειες τῆς ὁποῖας κατέβαλαν διὰ τὴν ἐπιτυχὴ διεξαγωγὴ τῆς διδασκαλίας.

Μετὰ ὀλιγόλεπτον διάλειμμα ἔγινε κλήρωσις ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ ἐνιαία Σ.Δ. ἐν τῷ σχολεῖω» καὶ ὁ κλῆρος ἡνόνησεν τὸν κ. Γ. Χαλβασιώτην, ὁ ὁποῖος μετὰ φήνεια καὶ ἐπιστημονικότητα ἀνέπτυξε τὸ θέμα του, ἀναφερθεὶς εἰς τὴν ἐννοίαν τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς. Ἐπηκολούθησε κριτικὴ εἰς αὐτὴν ἔλαβαν μέρος πολλοὶ διδασκαλοὶ. Μετὰ τὴν κριτικὴν ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ὁ ὁποῖος ἀνακεφαλαιώνοντας τὰ τοῦ συνεδρίου διετύπωσε τὰ πορίσματα αὐτοῦ.

Σ τ ἰ ς 21-4-62 συγκροτήθηκε τὸ τρίτον γενικὸ παιδαγωγικὸ συνέδριον μετὰ συμμετοχῇ ἐπίσης ὅλων τῶν διδασκάλων καὶ Νηπιαγωγῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Β' Σχολείου προτύπου Νιγρίτης καὶ μετὰ ἐξέτασιν τοῦ Παιδαγωγικοῦ θέματος «Ἡ π ρ ὠ τ η ἀ ν ά γ ν ω σ ι κ α ἰ ἡ κ υ ρ ῖ ω ς ἀ ν ά γ ν ω σ ι ς».

Κατ' ἀρχὴν οἱ διδ)λοι παρηκολούθησαν διδασκαλίαν ἀναγνώσεως εἰς τὰς τάξεις τοῦ 6' προτύπου Σχολείου Νιγρίτης στῆς ὁποῖες ἐδίδασαν ὑποδειγματικῶς ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τοῦ σχολείου.

Μετὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ὑποδειγματικῶν διδ)λιῶν οἱ διδάσκαλοι συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τοῦ Α' Σχολείου Νιγρίτης πρὸς συζήτησιν τῶν θεμάτων τοῦ προγράμματος.

Ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς νύχαρίστησεν καὶ συνεχάρη τὸ προσωπικὸν διὰ τῆς φιλότιμες προσπάθειες τῆς ὁποῖας κατέβαλε διὰ τὴν ἐπιτυχὴ διεξαγωγὴν τῆς διδασκαλίας καὶ τὸ ἐκάλεσε νὰ ἐκθέσῃ συνοπτικῶς τὴν πορείαν διδασκαλίας. Ἐπηκολούθησε κριτικὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβαν μέρος ὅλοι οἱ σύμβουλοι.

Μετὰ ταῦτα ἔγινε κλήρωσις ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ π ρ ὠ τ η ἀ ν ά γ ν ω σ ι κ α ἰ ὕ ρ α φ ῆ κ α ἰ κ υ ρ ῖ ω ς ἀ ν ά γ ν ω σ ι ς» καὶ ὁ κλῆρος ἡνόνησεν τὸν κ. Χρ. Δελητζάκην ὁ ὁποῖος μετὰ σαφήνεια καὶ γλαφυρότητα ἀνέπτυξε τὸ θέμα του. Ἐπηκολούθησε κριτικὴ μετὰ συμμετοχὴ πολλῶν διδ)λων. Μετὰ τὴν κριτικὴν ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ὁ ὁποῖος ἀνακεφαλαιώνοντας τὰ τοῦ συνεδρίου διετύπωσε τὰ πορίσματα αὐτοῦ.

Σ τ ἰ ς 12 Ἰ ο υ ν ἰ ο υ 1962 εἰς τὸ πρότυπον 3θῆσιον Δημοτικὸν Σχολεῖον Σησαμιάς ἔλαβε χώραν τοπικὸν Παιδαγωγικὸν συνέδριον τῶν διδ)λων τῶν 3θῆσιον Δημ. Σχολείων Βισαλτίας ὑπὸ τὴν Προεδρίαν καὶ τὴν φωτισμένην καθοδήγησιν τοῦ δραστηρίου ἐπιθεωρητοῦ κ. Σωτ. Φάσσα.

Κατ' ἀρχὴν οἱ σύνεδροι παρηκολούθησαν ἐπὶ τριώρον τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας ἤτοι, Ἀ-νάγνωσιν εἰς Α' καὶ Β' τάξιν ὑπὸ τῆς Διδ)σης Σιώπη Ἀντιγόνης, 2) Ἀριθμητικὴν εἰς Γ' καὶ Δ' ὑπὸ τῆς Δ)σης Βλογιάρη Φωτεινῆς καὶ 3) Γεωγραφίαν εἰς ἀνωτέρας τάξεις ὑπὸ τοῦ Δ)λου Ξουρούφη Χρίστου. Ἐπηκολούθησαν ἀνακοινώσεις τοῦ Δ)ντοῦ τοῦ Σχολείου καὶ τοῦ προσωπικοῦ, κριτικὴ τῶν συνεδρῶν, ἀνακεφαλαίωσις ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ διατύπωσις τῶν πορισμάτων τοῦ συνεδρίου, περὶ τῆς καθ' ὅλου λειτουργίας τῶν προτύπων.

Ἐπίσης τὴν 5ην Ἰουνίου 1962 συγκροτήθηκε τὸ Β' τοπικὸν συνέδριον εἰς τὸ πρότυπον Ἰθέσιον Δημ. Σχολεῖον Ζερδωχωρίου ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ ἀόκνου καὶ δραστηρίου Ἐπιθεωρητοῦ μας.

Εἰς τὸ Συνέδριον προσῆλθαν μὲ προθυμίαν καὶ πλήρη ἐπιστημονικὴ κατάρτισιν ὅλοι οἱ διδ)λοι τῶν Ἰθεσίων σχολείων τῆς περιφερείας μας.

Τὸ Συνέδριον ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας του ὁ Γενικὸς κ. Κων)πίνος Γιαννακόπουλος ὁ ὁποῖος χαιρετίζων ἀνέφερεν γνώμας σοφὰς μεγάλων Παιδαγωγῶν, καθὼς καὶ δικές του βαθεῖες φωτισμένους σκέψεις καὶ ἀπόψεις ἀπὸ τὴν πλουσίαν πείραν του. Διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ του ἐνεθάρρυνε, ἐνθουσίασε τοὺς συνέδρους καὶ ἐκάλεσε αὐτοὺς μὲ τὸν ἴδιο ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμόν νὰ συνεχίσουν τὸ εὐγενὲς ἔργον των.

Οἱ σύνεδροι παρηκολούθησαν Διδ)λίαν διεξαχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Δ)ντοῦ τοῦ Σχολείου Δημ. Παναγιωτίδην.

Τὴν ἐπομένην 6 Ἰουνίου, οἱ ἴδιοι διδ)λοι παρηκολούθησαν εἰς τὸ ἐγγὺς πρότυπον 2θέσιον Σχολεῖον Χομνικοῦ διδασκαλίας τῆς Δ)σης κ. Μαρίας Μεντῆ καὶ τοῦ Διδ)λου Κ. Ρήγα, Δ)ντοῦ τοῦ σχολείου, ἐπηκολούθησε κριτικὴ ἐπὶ τῶν διδ)λιῶν Ἰθεσίου καὶ 2θεσίου εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ὅλοι οἱ σύνεδροι.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ἐπιθεωρητῆς ἀνακεφαλαιῶν συνώψισε τὰ τοῦ τοπικοῦ συνεδρίου καὶ ὠδήγησεν καταλλήλως τοὺς συνέδρους εἰς τὴν ἐξαγωγήν χρησίων καὶ σοφῶν πορισμάτων.

Τὴν 9-6-62 εἰς τὸν Παιδικὸν Σταθμὸν Νιγρίτης ἐπραγματοποιήθη γενικὸν Παιδαγωγικὸν συνέδριον τῶν Νηπιαγωγῶν τῆς περιφερείας ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ ὁ κ. Ἐπιθεωρητῆς ἐνημέρωσε τὴν ἐπιμελήσαντα ἀσχολήσεως νηπίων ἐν τῷ Παιδικῷ Σταθμῷ Νιγρίτης.

Μετὰ τὴν παρηκολούθησιν τῆς ἡμερησίας ἀσχολίας ἐπὶ τῇ ἐπιμελήσει ἐπηκολούθησε κριτικὴ καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Ἐπιθεωρητῆς ἐτόνισε τὴν σπου-

δαιότητα τῆς ἀποστολῆς τῶν Νηπιαγωγῶν καὶ συνέστησε στοὺς συνέδρους νὰ καταβάλουν προσπάθεια νὰ μετατρέψουν τὸ Νηπιαγωγεῖον ἀπὸ περιφρονημένον εἰς σχολεῖο δημιουργηκό-τητος καὶ προόδου.

Ἀνακεφαλαίωνοντας ἐπρότεινε καὶ ὑπέδειξε ἐπιστημονικοὺς τρόπους καλλιτέρας ὁργανώ-σεως τῶν Νηπιαγωγείων.

Τὸ συνέδριον ἐκλείσεν ὁ κ. Ἐπιθεωρητῆς μὲ τὴν διατύπωσιν πλουσίων Παιδαγωγικῶν πορισμάτων.

Κατὰ τὸ τρίτον δεκαήμερον τοῦ μηνὸς Μαΐου τὰ σχολεῖα τῆς περιφερείας μας ἔκαμαν γυμναστικὰς ἐπιδείξεις καὶ σχολικοὺς ἀγῶ-νας κατὰ τμήματα.

Τὴν 10.6.62 ἔγιναν οἱ ἐτήσιες γυμναστικὲς ἐπιδείξεις τῶν σχολείων τῆς πόλεως Νιγρίτης καὶ οἱ πρῶτοι σχολικοὶ ἀγῶνες τῆς περιφερείας μας. Τοὺς παρευρισκομένους καὶ τοὺς μαθητὰς ἐχαιρέτησε ὁ ἐνθουσιώδης καὶ δραστήριος Ἐπιθεωρητῆς μας, ἀναφερθεὶς στὴν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ἀντοχὴ καὶ ρώμην τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Τὸ πρόγραμμα τῶν Γυμναστικῶν Ἐπιδείξεων ἐκλείσεν μὲ τὴν ἀναπαράστασιν τῆς Μακεδονικῆς Φάλαγγος.

Τὴν 17.6.62 παρουσία τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως Νιγρίτης καὶ κλήθος κόσμου ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια τῆς πρώτης χειροτεχνικῆς ἐκθέσεως τῆς περιφερείας μας μὲ τὴν συμμετοχὴν εἰς ἔργα χειροτεχνικὰ ὅλων τῶν σχολείων τῆς περιφερείας μας.

Τὴν 24.6.62 εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα ἐτελέσθησαν ἑορταὶ ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ σχολικοῦ ἔτους μὲ πλούσιον ἑορταστικὸν πρόγραμμα, εἰς τίς ἑορτὰς ὠμίλησαν οἱ Δ)ντὰ τῶν σχολείων μὲ θέμα ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἀπολογισμόν τοῦ σχολικοῦ ἔργου κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος 1961—1962.

Οἱ διδ)λοι τῆς περιφερείας μας καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ μας ἐκυκλοφόρησαν ἀνὰ δῖμηνον, περιοδικὸν μὲ περιεχόμενον ἐποικοδομητικὸν διὰ τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρελθόντος σχολικοῦ ἔτους ἐκτὸς τῆς συγκλήσεως τῶν ἀναφερθέντων ἀνωτέρω Παιδαγωγικῶν συνεδρίων τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν τὸ ἐνθερμὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ μας διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς λαϊκῆς μας παιδείας, ἐπραγματοποίησε διαλέξεις καὶ ὁμιλίαι τόσο εἰς τὴν ἑδρὰ του (Νιγρίτα) ὅσον καὶ εἰς ὅλα τὰ χωριὰ τῆς περιφερείας μὲ θέματα Ἐθνικοθρησκευτικοῦ καὶ Παιδαγωγικοῦ περιεχομένου. Ἐπίσης καὶ οἱ διδ)λοι ἀνέπτυξαν δραστηριότητα εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀποστολῆς των.

ΧΡ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΤΡΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΔΗ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΤΑ ΕΡΓΑ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

“ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ,,

ΤΟΜΟΙ 24 — ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ Δραχ. 2880

Πεντακόσιοι παιδαγωγοί, επιστήμονες, λογοτέχνες και εκπαιδευτικοί συνεργάζονται στη μνημειώδη έκδοση της Μ.Ε.Ν. που είναι το καλύτερο δώρο που μπορούν να κάνουν οι γονείς πρό τα παιδιά τους και τα παιδιά προς τους γονείς.

Το Οίκουμινικόν Πατριαρχείον Κωνσταντινουπόλεως, το Υπουργείον Προεδρίας της Κυβερνήσεως, ο Υπουργός των Εσωτερικών, ο Υπουργός Βορείου Ελλάδος και πλήθος κληρικών, στρατιωτικών, επιστημόνων και εκπαιδευτικών λειτουργών, θεωρούν την Μ.Ε.Ν. «μέγα εθνικόν ἔργον προωρισμένον να σώση τὴ νεολαίαν μας ἀπὸ τὴν ψυχικὴ διαφθορά που σκορποῦν τὰ δολιχὰ γκαγκστερικὰ καὶ ἀντιπαιδικὰ δημοσιεύματα καὶ φυλλάδια».

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ “ΑΠΑΝΤΑ,,

Γιὰ πρώτη φορά κυκλοφοροῦν στὴ χώρα μας τὰ «ΑΠΑΝΤΑ» Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ» σὲ 15 τόμους. (Ἐκαστος χρυσόδετος τόμος δραχμαὶ 150).

“ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ,, Τόμοι 5 Δρχ. 750

“ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ,, Τόμοι 8 » 1200

“ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ,, Τόμοι 3 » 450

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

“ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ,,

Τόμοι 4, ἕκαστος χρυσόδετος δραχμὰς 125, συνολικὴ τιμὴ δραχμὰς 500

Προμηθευθῆτε καὶ τὰ τρία ἀνωτέρω μνημειώδη καὶ ἀθάνατα ἔργα
(Μ.Ε.Ν. - ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ - ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ)

γιὰ σᾶς καὶ γιὰ τὰ παιδιά σας. Θὰ εἶναι τὰ καλύτερα στολίδια τῆς βιβλιοθήκης σας. Παρέχονται καὶ εὐκολίες πληρωμῆς. Μετρητοὶς γιὰ κάθε ἔργο χωριστὰ παρέχεται ἔκπτωση μέχρι 25 ο/ο ἐπὶ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας των. Γιὰ τὰ τρία ἔργα μαζί παρέχεται ἔκπτωση 33 ο/ο. Μοναδικὴ εὐκαιρία.

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ ΑΝΤΑΔΕΧΟΝΤΑΙ ΤΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΜΕ ΧΡΥΣΟΔΕΤΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ ΜΕ ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΩΝ ΔΕΤΙΚΩΝ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ - ΑΘΗΝΑΙ - ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 35 - ΤΗΛ. 521.418